

NORGES BANK

1979/3

ARKIVEKSEMPLAR

Penger og Kreditt

NORGES BANKS
BIBLIOTEK

Norges Banks bibliotek

010026VPR

1911

1912

NORGES BANKS
BIBLIOTEK

INNHOOLD

- 159 I dette nummer
- 161 Konjunkturoversikt – konjunkturindikatorer
- 174 Kredittoversikt
- 179 Valutaoversikt
- 184 Norges Banks samarbeid med statsmaktene
– tilsvaer til professor Carsten Smith
v/Knut Getz Wold
- 187 Bankakasjonærenes innløsningskrav
som følge av bankdemokratiseringen
v/Bjarne Kjølmoen
- 192 Sammenhengen mellom penge- og kredittpolitikk
og privat forbruk
v/Harald Bøhn
- 199 Industriens internasjonale konkurransevne
– utvalgte indikatorer
v/Jon Solheim
- 211 Gjeldende kredittpolitiske bestemmelser
- 215 Tabeller

Penger og Kreditt utgis hvert kvartal
av Norges Bank, Oslo

Redaktør: Hermod Skånland
Redaksjonssekretær: Liv Kielland, Utrednings- og informasjonsavdelingen
Redaksjonsutvalg: Knut Andreassen, Valutaavdelingen
Einar Forsbak og Martinus Halsen, Kredittpolitisk avdeling
Erik Chr. Kolderup, Administrasjonsavdelingen
Håkon Sannes, Utrednings- og informasjonsavdelingen,
Oddvar Trones, Ekspedisjons- og regnskapsavdelingen

Redaksjonens adresse:
Norges Bank, Utrednings- og informasjonsavdelingen
Boks 336, Sentrum, Oslo 1
Telex: 11369 nbank n

De synspunkter som fremkommer i denne
publikasjon, representerer artikkelforfatterens
egen oppfatning og kan ikke tas som uttrykk
for direksjonens standpunkt til de
forskjellige spørsmål

Ettertrykk med kildeangivelse er tillatt

Sats og trykk: Norges Banks Seddeltrykkeri
Design: Anisdahl/Christensen

ISSN 0332-5598

I dette nummer

Vi bringer denne gang et tilsvaer fra direktør *Knut Getz Wold* til visse kommentarer som professor *Carsten Smith* er kommet med ved flere anledninger tidligere og der Knut Getz Wold mener han er blitt misforstått i synspunkter han gav uttrykk for i sin "Kristofer Lehmkuhl-forelesning" fra for noen år tilbake. Forelesningen gjaldt "Norges Banks samarbeid med statsmak- tene, bankene og utlandet".

Når dette først blir imøtegått så vidt lenge etter, har det, foruten at det dreier seg om spørsmål som fortsatt er høyst aktuelle, sin bakgrunn i at fortolkningen fra den gang nå også er gjengitt i *Carsten Smiths* nye bok om "Statsliv og rettsteori".

I en artikkel kommenterer *Bjarne Kjølmoe* bankaksjonærenes innløsningskrav som følge av bankdemokratiseringen. Viktige prinsipper ble knesatt og mye tvil ryddet av veien ved Høyesteretts dom i "banksaken" i sommer. Den fastslo statens erstatningsplikt til aksjonærene, men ikke basert på såkalte substansverdier. Bankkommisjonen ble imidlertid ikke arbeidsledig av den grunn, og *Kjølmoe* redegjør i artikkelen nærmere for det arbeid kommisjonen gjør.

Norges Banks kredittmodell KRØSUS er tidligere presentert både i *Penger og Kre-*

ditt, i Skriftserien og som Arbeidsnotat. I dette nummer beskriver *Harald Bøhn* et utredningsarbeid som er gjort som ledd i videreutviklingen av KRØSUS. Det legges stadig større vekt på penge- og kredittpolitiske virkemidler i den økonomiske politikken selv om det rår betydelig usikkerhet med hensyn til hvordan de ulike tiltak gir seg utslag i realøkonomiske størrelser som f.eks. privat forbruk og investering. Man vet stort sett i hvilken retning virkningene vil gå, men ikke hvor store utslagene blir. En av hensiktene med KRØSUS er å gjøre usikkerheten i slike spørsmål mindre. Det arbeid som *Bøhn* omtaler i sin artikkel, er konsentrert om det private forbruk og sammenhenger mellom dette og penge- og kredittpolitiske størrelser.

Med markerte forskjeller i inflasjonstakt landene imellom, store og hyppige endringer i valutakurser og med svak vekst i verdenshandelen knytter det seg stor interesse til å finne et samlet uttrykk for hvordan industriens evne til å selge sine produkter ligger an i forhold til konkurrentene. I de senere år har det derfor vært en økende interesse for å få fram indikatorer som kan kaste lys over dette forhold. *Jon A. Solheim* skriver i dette nummer om industriens internasjonale konkurransevne – utvalgte indikatorer.

I de faste spaltene kommenteres som vanlig konjunktursituasjonen samt kreditt- og valutapolitiske forhold. Fremstillingen knyttes til indikatorer som er utarbeidet i Norges Bank, til offisiell statistikk og til

OECD-oppgaver og annet materiale som gjengir faktisk utvikling i den senere tid. En har denne gangen også gitt indeksen for utenlandske valutaer på Oslo Børs når disse veies med deres vekt i "kurven".

Den internasjonale konjunktursituasjon

De internasjonale konjunkturutsiktene har forverret seg betydelig i løpet av de siste månedene. Det nye konjunkturbildet kan i hovedsak tilskrives den ytterligere prisøkningen på olje som ble bestemt av OPEC i midten av året, og den raskere enn ventede konjunkturavmatningen i USA. Utviklingstendensene peker nå i retning av svakere økonomisk vekst i de industrialiserte land, en verdensomspennende oppgang i inflasjonstakten og en kraftig endring i den globale betalingsbalansesituasjon.

OPEC-vedtaket i slutten av juni 1979 har ført til at oljeprisene, uttrykt i dollar, nå ligger omtrent 60% høyere enn gjennomsnittet for 1978. Dette innebærer at for 1979 under ett vil stigningen i oljeprisene bli 40%. Hvis en antar at oljeprisene senere vil øke i takt med gjennomsnittet av andre varegrupper fram til utgangen av 1980, vil prisstigningen bli om lag 20% fra 1979 til 1980. Ifølge Det internasjonale valutafond (IMF) er den direkte virkning av oljeprisøkningen at kjøpekraft på kort sikt inndras og overføres til de oljeeksporterende land, og at den økonomiske vekst i industrilandene reduseres med $2/3$ – $3/4$ %. Videre vil de høyere oljeprisene øke det internasjonale prisnivå med $1\frac{1}{2}$ %. Disse beregningene tar imidlertid ikke hensyn til de indirekte virkningene. Det er ikke urealistisk å regne

med at den samlede effekt av stigningen i oljeprisene, under forutsetning av uendret økonomisk politikk, vil være nærmere det dobbelte av den direkte virkning. På lengre sikt vil imidlertid de oljeproduserende land bruke en del av sin realinntektsøkning til større kjøp av varer og tjenester i industrilandene, og kontraksjonsvirkningen vil derfor etter hvert reduseres.

Til tross for de svakere internasjonale vekstutsiktene later det til at de fleste industriland vil holde fast ved det opplegg som er lagt for den økonomiske politikk, og så langt som mulig akseptere økningen i realprisen på olje. Frykten for å bidra til en ytterligere forsterkning av prisstigningen taler således for at i hvert fall ingen av de store industrilandene vil iverksette spesielle tiltak for å stimulere den økonomiske aktivitet. I så henseende avviker utformingen av den økonomiske politikk i flere av OECD-landene vesentlig fra det som var tilfelle i den tilsvarende situasjon i 1974. Mens større land som USA, Vest-Tyskland og Japan i 1974 førte en restriktiv etterspørselspolitikk, la land som Frankrike, Italia, Storbritannia – og Sverige og Norge – derimot vekt på å minske de negative produksjonsutslagene av oljeprisstigningen. Den førstnevnte gruppen av land hadde allerede i 1975–76 lyktes i å redusere inflasjonsraten og registrerte store betalingsbalanseoverskudd, mens sluttresultatet

i de andre industrilandene var betydelige underskudd i utenriksøkonomien og sterk prisstigning. Dette har gjort det nødvendig med harde tilstramningstiltak, og disse land føler i dag ikke at de har den handlefrihet som kreves for å motvirke en etterspørsels-svikt.

Mens den økonomiske aktiviteten i USA holdt seg godt oppe i begynnelsen av inneværende år, har tegnene til konjunktur-nedgang blitt stadig sterkere de siste månedene. Bruttonasjonalproduktet, regnet i faste priser, falt således med 2½% årlig rate i annet kvartal av 1979, og ytterligere reduksjon er ventet i annet halvår. Denne utvikling har i første rekke sin årsak i lavere boligbygging, nedgang i industriinvesteringene og mindre privat forbruk som følge av redusert reallønn. Mye taler likevel for at nedgangskonjunktoren i USA vil bli av forholdsvis kortvarig karakter, og at den økonomiske aktivitet igjen vil ta seg noe opp i løpet av 1980. Reviderte prognoser peker således i retning av at bruttonasjonalproduktet, regnet i faste priser, går ned med omkring 1½% fra fjerde kvartal 1978 til fjerde kvartal 1979 og vil vise en tilsvarende oppgang gjennom 1980. Dette betyr at gjennomsnittlig vekst i bruttonasjonalproduktet i USA vil ligge på vel 1¼% i 1979 og tilnærmet 0% i 1980.

For Storbritannia er det foretatt betydelige nedjusteringer av vekstanslagene. Aktivitetsnivået i tiden fremover vil dessuten bli ytterligere svekket av den nye regjeringens finanspolitiske tilstramninger. En venter av den grunn liten eller ingen produksjonsøkning både i 1979 og 1980. I de øvrige vest-europeiske land og i Japan regner en med at aktivitetsnivået vil holde seg relativt godt oppe også i annet halvår av

1979. Ifølge EECs konjunkturbarometer mente et flertall av bedriftene i Vest-Tyskland, Frankrike og Italia også i juli at utsiktene var i bedring. Produksjonsanslaget for Vest-Tyskland er derfor opprettholdt på 4% i 1979, mens en venter at veksten vil falle til 3% i 1980. Den ekspansive finanspolitikken i Sverige har bidratt til at oppgangstendensene stadig er markerte, men en avmatning er i sikte for 1980. I Danmark må de tilstramningstiltak som det økende underskudd i utenriksøkonomien har gjort

Teksttabell 1. Bruttonasjonalproduktet i utvalgte land¹⁾

	1978	1979 Prognose	1980 Prognose
USA	4,0	1¼	0
Japan	5,6	5¾	4¾
Vest-Tyskland	3,4	4	3
Storbritannia	3,2	½	0
Italia	2,6	4	2½
Frankrike	3,3	2½	2
Nederland	2,5	3	2
Belgia	1,6	2½	2
Sverige	2,8	4¾	3
Danmark	1,0	2	1
Finland	2,5	6	4
Norge	3,5	3	4
OECD-området, veid med landenes BNP	3,7	3	2
Norges viktigste eksportmarkeder ²⁾	3,0	3	1¾

1) Prosentvis volumendring fra foregående år.

2) Bruttonasjonalproduktet i ovennevnte 11 land veid med andelen av norsk vareeksport. Samlet avtok disse landene omtrent 80% av norsk vareeksport i perioden 1976-78.

Kilde: OECD, nasjonale kilder og anslag utarbeidet i Norges Bank.

nølvendig, ventes å føre til at produksjonsveksten vil bli beskjedent også i 1979 og 1980. For 1979 som helhet er veksten i OECD-landenes samlede bruttonasjonalprodukt nedjustert med et halvt prosentpoeng til 3% og til om lag 2% for 1980.

Gjennomsnittlig vekst i bruttonasjonalproduktet i Norges viktigste markedsland er beregnet til 3% i 1979 og 1¾% i 1980. Industriproduksjonen i disse landene ble noe svekket i annet kvartal av 1979, men veksten fra annet halvår av 1978 til første halvår i år viste likevel en årsrate på 4%. Importveksten i Norges eksportmarkeder har holdt seg godt oppe, og vekstraten lå i første halvår på over 7%. Selv om en avmatning er ventet i annet halvår, ser markedsveksten for norsk eksport ut til å bli om lag 6½% i 1979. Foreløpige prognoser peker i retning av en markedsvekst på 3½% i 1980.

Arbeidsledigheten gikk noe ned i OECD-området i første halvår av 1979, men den svakere produksjonsveksten i tiden fremover vil føre til at ledigheten igjen tiltar. Av de større land er det bare i Vest-Tyskland og Japan at sysselsettingssituasjonen er ventet å vise bedring. Arbeidsmarkedet vil særlig forverre seg betydelig i USA og Storbritannia. I USA er således arbeidsledighetsprosenten antatt å stige fra 5,6% i juni 1979 til 7½–8% i annet halvår av 1980.

I OECD-området gjorde en oppgang i prisstigningstakten seg gjeldende allerede i begynnelsen av 1979. En antok den gang at denne økningen i hovedsak var av midlertidig karakter. Oljeprisøkningen i slutten av juni forsterket imidlertid de underliggende prisimpulser i betydelig grad. For OECD-landene under ett er konsumprisene anslått

å øke med gjennomsnittlig 10% både i 1979 og 1980, mot 8% i 1978. Dersom arbeidstakerne i industrilandene godtar at oljeprisøkningen har redusert mulighetene for real-lønnsstigning og ikke forsøker å få den kompensert gjennom inntektsøkninger, kan mye tale for at økningen i inflasjonsraten vil bli av forholdsvis kortvarig karakter. Prispresset i råvaremarkedene er således i ferd med å svekkes, og de svake internasjonale konjunkturutsiktene tilsier heller ikke at pristendensene skulle ta seg ytterligere opp i tiden fremover. Ulikheten mellom de forskjellige land vil imidlertid igjen forsterke seg. Mens konsumprisene ventes å stige med bare 4–5% i Vest-Tyskland og Japan, regner en med at stigningen vil komme opp i 10–15% både i 1979 og 1980 i land som USA, Frankrike, Italia og Storbritannia.

Teksttabell 2. Driftsregnskap i utvalgte land (Milliarder dollar)

	1978	1979 Prognose	1980 Prognose
USA	-13,9	-7	1
Japan	16,5	0	-3
Vest-Tyskland	8,7	1	0
Storbritannia	0,9	-2	0
Italia	6,3	4	2
Frankrike	3,8	2	-1
Øvrige OECD-land	-12,6	-16	-16
OECD-området i alt	9,7	-18	-17
OPEC-landene	6,0	47	53
Ikke-oljeproduserende utviklingsland	-21,0	-33	-41

Kilde: OECD, nasjonale kilder og anslag utarbeidet i Norges Bank.

Forverringen i bytteforholdet på grunn av oljeprisøkningen vil medføre at betalingsbalansesituasjonen for OECD vil endre seg fra et overskudd på 10 milliarder dollar i 1978 til et anslått underskudd på omkring 19 milliarder dollar i 1979. Selv om en venter at industrilandenes bytteforhold overfor den øvrige verden vil svekkes noe også i 1980, vil lavere importetterspørsel bidra til at driftsunderskuddet for OECD-området vil gå noe ned i 1980. Fordelingen av OECD-områdets driftsunderskudd vil imidlertid utvikle seg i retning av bedre balanse, idet betalingsbalansen ventes å bli styrket i USA og svekket i Vest-Tyskland og Japan.

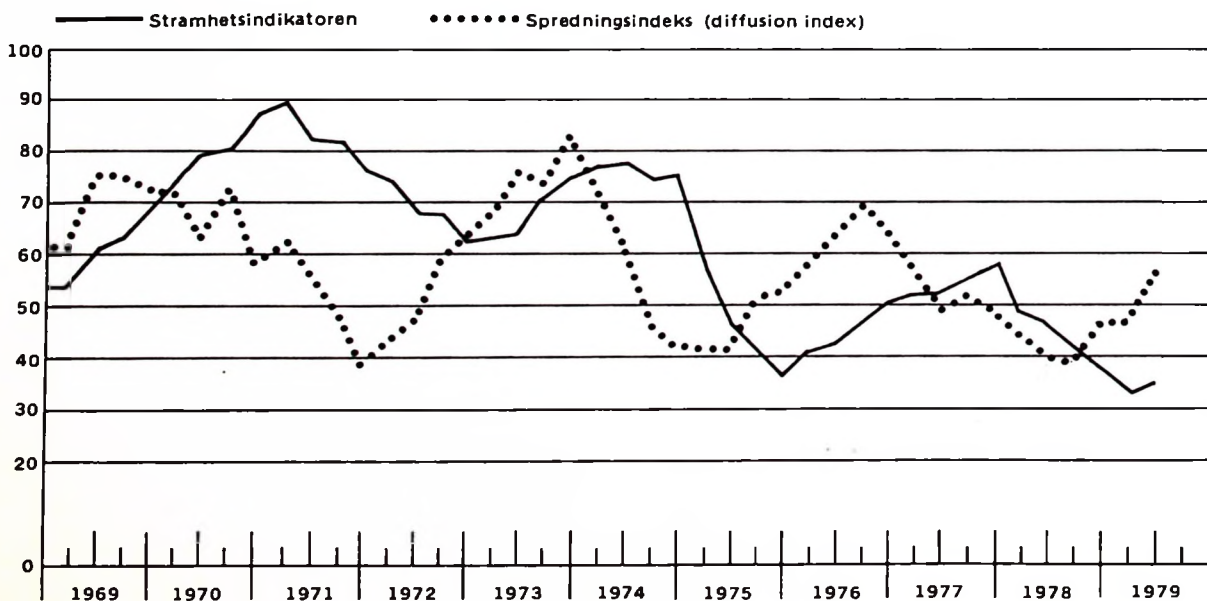
Oljeprisøkningen vil resultere i at OPEC-landenes overskudd på driftsbalansen vil stige med over 40 milliarder dollar til nær 50 milliarder dollar. Selv om OPEC-landene vil øke sin import, regner en med at

driftsoverskuddet vil gå ytterligere opp i 1980. Samtidig vil driftsunderskuddet til de ikke-oljeproduserende utviklingsland vise en sterk stigning. I mange av de ikke-oljeproduserende utviklingslandene vil finansieringen av de høye underskuddene kunne by på store problemer.

Konjunktursituasjonen i Norge

Helhetsbildet. I Norges Banks konjunktur-oversikt for første kvartal 1979 ble det varslet at et omslag i økonomien var i ferd med å finne sted. Det statistiske materiale som Norges Banks konjunkturindikatorer bygger på, bekrefter at norsk økonomi nå er kommet over fra en nedgangs- og konsolideringsperiode til en moderat oppgangs-konjunktur. Etter at Norges Banks spredningsindeks stabiliserte seg på 47 både i

Fig. 1. Sammenfattende konjunkturindikatorer

fjerde kvartal 1978 og første kvartal i år, gikk den opp til 56 i annet kvartal. Dette innebærer at for første gang siden slutten av 1977 er det flere indikatorer som viser økning enn nedgang. Foruten at ledende indikatorer som lager, vareeksport og til dels ordre stadig viser bedring, er et nytt trekk i bildet at også sammenfallende indikatorer som industriproduksjon og byggevirkksomhet peker oppover. En antar at spredningsindeksen er en ledende indikator i forhold til industriproduksjonen med om lag seks måneder. Det er derfor grunn til å tro at den moderate konjunkturoppgangen vil vedvare noen tid fremover selv om utviklingen ute har snudd til det verre som følge av oljeprisøkningen.

Oppgangen i norsk økonomi har utvilsomt sammenheng med en relativt gunstig internasjonal konjunkturutvikling hittil i år og med en bedring i norsk økonomis internasjonale konkurransevne. Det er imidlertid også tegn som tyder på at den økonomiske politikk her i landet har virket mer ekspansivt enn forutsatt. I betraktning av de balanseproblemer som eksisterer i norsk økonomi, kan dette ha sine betenkelige sider. En etterspørselsøkning innenlands som ikke har sin bakgrunn i en bedring i landets reelle inntekter, vil neppe være ønskelig i dagens situasjon.

De sesongkorrigerte arbeidsløshetstallene har vist nedgang siden mai, og i august 1979 var ledighetsprosenten på 1,3%. Selv om en korrigerer for omfanget av ekstraordinære sysselsettingstiltak de siste månedene, later det til å ha funnet sted en underliggende tilstramning på arbeidsmarkedet. Det store antall personer sysselsatt ved ekstraordinære tiltak og det historisk sett meget lave nivået på stramhets-

indikatoren for arbeidsmarkedet indikerer likevel at det fortsatt er mer slakk enn vanlig. Totalt sett indikerer foreliggende konjunkturserier at vi vil stå overfor et strammere arbeidsmarked i annen halvdel av 1979, selv om presstendensene vil være mindre utpreget enn under tidligere konjunkturoppganger.

Som understreket i forrige konjunktur-oversikt, har det nåværende konjunkturforløpet hatt mange fellestrekk med tidligere omslag i norsk økonomi. Oppsvinget i utenlandsetterspørselen førte i første omgang til stigning i vareeksporten fra annet kvartal av 1978. Etter en periode med kraftig lagernedbygging har eksportveksten siden høsten 1978 i økende grad gitt seg utslag i større produksjon av eksportvarer. Denne veksten er nå i ferd med å forplante seg til produksjon for vareinnsats og investering. Videre har fortjenesteforholdene i eksportnæringene vist merkbart bedring i første halvår, og dette ser ut til å resultere i en betydelig investeringsoppgang i 1980. Utviklingsmønsteret for privat konsum er på den annen side fremdeles preget av den restriktive økonomiske politikk på dette området. Detaljomsetningsvolumet viste således ikke tegn til vekst i årets syv første måneder, men det er ventet å peke noe oppover i tiden fremover. Den svake innenlandske etterspørselen har slått ut i lav import, men senere tids oppgang i aktivitetsnivået har ført til at vareimporten igjen skyter fart. Underskuddet på handelsbalansen for tradisjonelle varer viser av den grunn på ny merkbart økning etter å ha gått betydelig ned siden utgangen av 1977.

Ved tilstramningen i den økonomiske politikk fra slutten av 1977 og ved innføringen av pris- og lønnsstoppen i 1978 var

de sentrale mål å bedre norsk industris konkurransevne overfor utlandet og redusere underskuddet i utenriksøkonomien. Underskuddet på driftsregnskapet vil i år utgjøre om lag 3% av BNP, mot hele 14% da det var på det høyeste i 1977. Nye anslag viser videre at industriens konkurransevne, målt med relative lønnskostnader pr. produsert enhet, vil bli bedret med om lag 14% i 1978 og 1979. Positive trekk i bildet er dessuten at investeringsretterspørsel, industriproduksjon og sysselsetting er i oppgang.

Selv om en er på vei mot å rette opp ubalansen i norsk økonomi, er det viktig å understreke at en fortsatt bedring ikke vil komme av seg selv. Utenom oljeutvinning og rørtransport begrenser bedringen fra 1977 til 1979 seg til 5 milliarder kroner, og en vesentlig del av dette kan igjen tilskrives sjøfart og oljeboring. Foreløpige anslag taler for at en også i 1980 vil få underskudd på driftsregnskapet overfor utlandet. Videre vil relative lønnskostnader pr. produsert enhet i industrien ved utgangen av 1979 stadig ligge vesentlig høyere enn i begynnelsen av 1970-årene. Nivået på industriproduksjonen er fremdeles under toppnivået nådd høsten 1974, mens eksportvolumet av tradisjonelle varer først i annet kvartal i år passerte toppunktet i første kvartal av 1974.

Kursjusteringene i 1977 og devalueringen i 1978 bidrog sterkt til å bedre den relative konkurransevne, og senere har pris- og lønnsstoppen ytterligere styrket vår stilling betraktelig. Den nåværende utstrakte bruk av reguleringer for å styre den økonomiske utvikling vil imidlertid skjule innebygde spenninger. For å unngå at en etter opphevelsen av pris- og lønnsstoppen skal tape

de konkurransefordeler en til nå har vunnet, er det helt avgjørende at en også neste år lykkes i å unngå store nominelle inntektsøkninger. Et problem i denne sammenheng er at store bransjemessige forskjeller med hensyn til bedriftenes inntjening og betydelige geografiske forskjeller i arbeidsmarkedet lett kan føre til at lønnsglidningen igjen tar seg opp i visse deler av næringslivet. Med de lønnsmekanismer som gjør seg gjeldende i norsk økonomi, vil en slik tendens gjerne spre seg til andre næringer.

De internasjonale konjunkturutsiktene viser at markedsveksten for norsk eksport vil svekkes merkbart neste år. I den grad en oppnår å forbedre vår konkurranseposisjon ytterligere i 1980, kan norsk eksport likevel fortsette å øke sine markedsandeler. Norsk økonomi kan derved bli mindre rammet av den internasjonale konjunkturavmatning enn det som ellers ville ha vært tilfelle. Siden norsk økonomi allerede er inne i en moderat oppgangskonjunktur, burde de svakere internasjonale vekstutsiktene ikke gi grunn for spesielle tiltak for å opprettholde produksjon og sysselsetting.

Lager. Industriens lagerbeholdninger gikk litt ned også i annet kvartal av 1979, og lagrene i industrien ligger nå på det laveste nivå siden 1974. Nedgangen var for alle lagerseriene forholdsvis beskjeden. Lagrene av importvarer falt også i annet kvartal, og nivået er det laveste siden 1973. Det er stadig eksportvarelagrene som blir sterkest redusert, og i annet kvartal lå beholdningene mer enn 40% lavere enn ved utgangen av 1977. Nedgangen har vært mest markert for eksportvarer som metaller og tre- og treforedlingsprodukter. I tillegg til svak

utenlandsetterspørsel var det historisk sett meget høye lagernivået fra 1975 og til midten av 1978 i utstrakt grad et resultat av myndighetenes motkonjunkturpolitikk. Produksjon for lager ble som kjent i denne perioden stimulert ved et system med rentesubsidier og ekstraordinære likviditetslån.

Mønsteret i tidligere konjunkturforløp tilsier at lagerbeholdningene vil holde seg på et lavt nivå også i annet halvår av 1979. Dette utviklingsbildet blir bekreftet av Statistisk Sentralbyrås konjunkturbarometer for annet kvartal av 1979. Ifølge dette venter et flertall av bedriftene at lagrene av egne produkter vil falle eller forbli uendret fra annet til tredje kvartal.

Ordre. Mens ordresituasjonen, og da spesielt for eksportordre, bedret seg merkbart i første kvartal av 1979, fant det bare sted en svak forsterkning i annet kvartal. Som følge av den sterke oppgangen mot slutten av fjoråret og i begynnelsen av inneværende år, er hovedinntrykket likevel at eksportordrene holder seg godt oppe. Som indikator på den konjunkturbestemte innenlandske investeringsetterspørselen tar en gjerne utgangspunkt i delindeksen for innenlandsk ordretilgang til verkstedindustrien, unntatt transportmidler og oljerigger m.v. Nedgangen i denne indeksen synes å være i ferd med å stoppe opp i annet kvartal av 1979. Alt i alt peker ordreutviklingen i retning av at et omslag er i ferd med å finne sted også for den innenlandske investeringsetterspørselen. Dette er for øvrig i samsvar med Byråets konjunkturbarometer for annet kvartal. Det viser at et flertall av foretakene venter høyere ordre-

Fig. 2. Lagervolumet

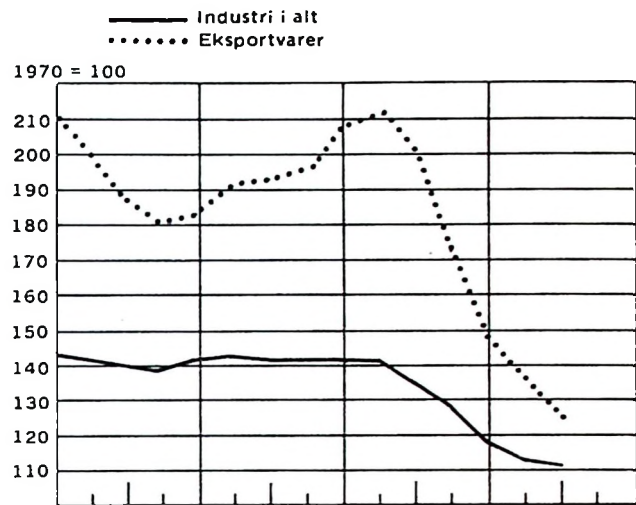
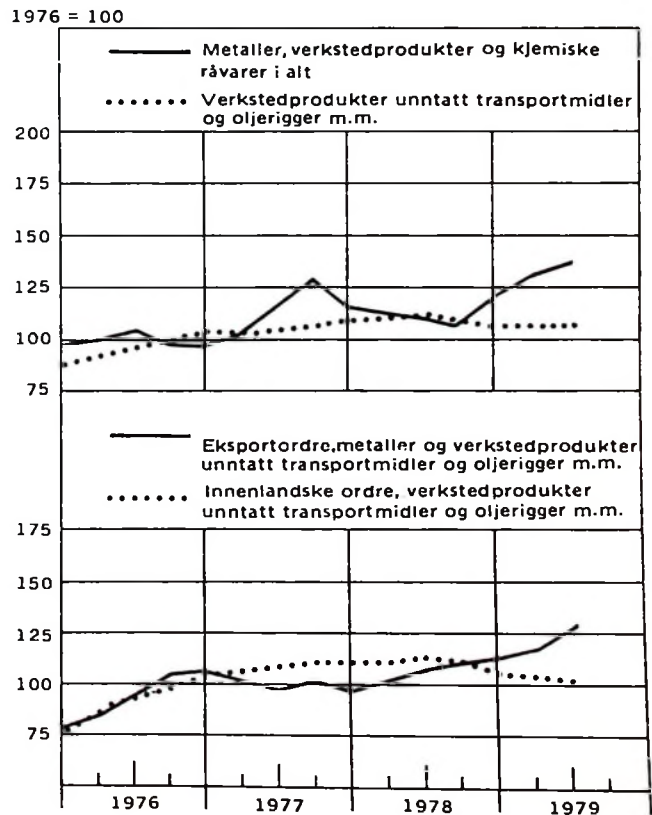

Fig. 3. Ordretilgang, verdi

tilgang både for hjemme- og eksportmarkedet i tredje kvartal enn i annet kvartal.

Konsumetterspørsel. I årets syv første måneder lå detaljomsetningsvolumet nesten 2% lavere enn i samme periode i 1978. De sesongkorrigerte tall viser videre at omsetningsvolumet har vist liten endring i inneværende år etter at den forsterket seg noe mot slutten av foregående år. Målt etter vekstraten på årsbasis, sank detaljomsetningsvolumet med vel 2% i seksmånedersperioden fram til utgangen av juli 1979. Mobler og innbo viser stadig betydelig omsetningssvikt, mens etterspørselen etter motorkjøretøyer og bensin har tatt seg merkbart opp siden mai.

Beregninger foretatt i Norges Bank tyder på at nettosparingen til lønnstakerne, trygdede m.v. var om lag 1,7 milliarder kroner lavere i første halvår 1979 enn i tilsvarende periode året før. Deres fordringsøkning i form av kasse, bankinnskudd og forsikringskrav steg omtrent like mye i begge halvår, og den reduserte nettosparingen har sin årsak i at større kreditt-tilførsel til lønnstakerne, trygdede m.v. har økt denne gruppens gjeldsposisjon. Motstykket til husholdningenes lavere sparing vil være høyere privat konsum. Den svake utviklingen i detaljomsetningsvolumet i første halvår kan derfor tyde på at lønnstakernes disponible realinntekt har gått noe ned hittil i år. Da privat disponibel realinntekt for året som helhet er antatt å holde seg uforandret, og myndighetene har iverksatt tiltak for å bremse veksten i kreditt-tilførselen, peker anslagene i retning av at privat konsum vil vise liten eller ingen vekst i 1979. Opphevelsen av pris- og inntektsstoppen ved utgangen av året kan imidlertid

Fig. 4. Detaljomsetningsvolumet

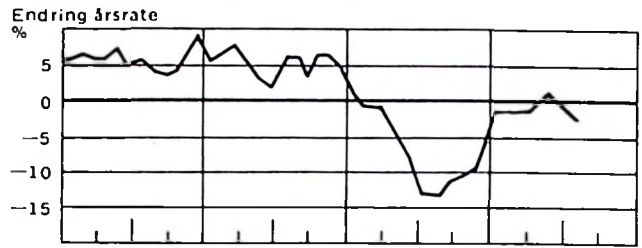

Fig. 5. Utførte investeringer i industrien, verdi

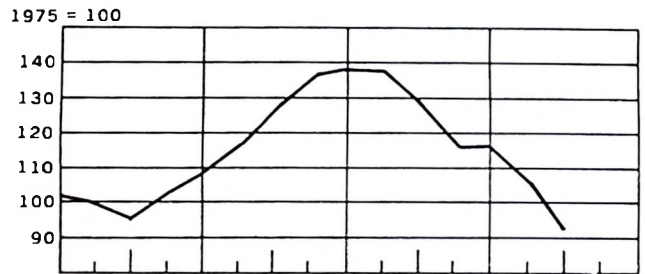
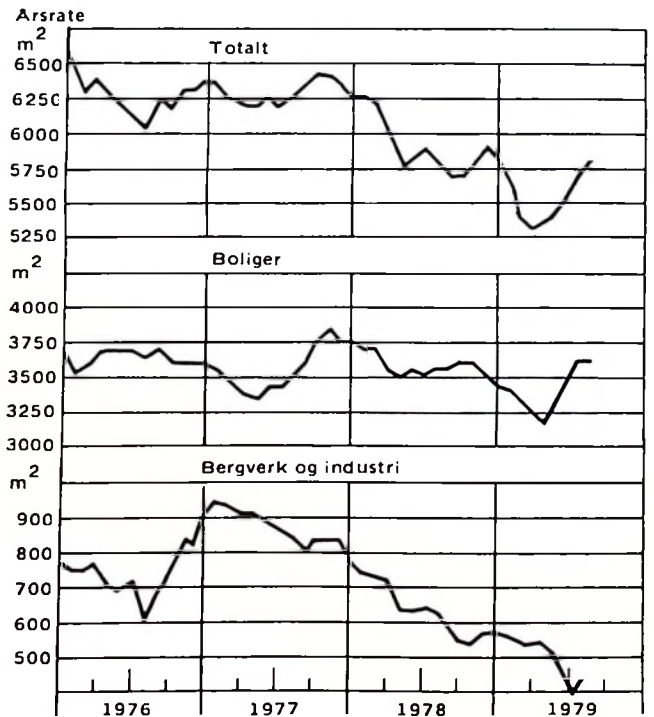

Fig. 6. Bygg igangsatt

skape forventninger om høyere priser neste år og dermed føre til at vareetterspørselen tar seg opp mot slutten av året.

Investeringssetterspørsel. Etter sesongkorrigerte oppgaver gikk industriinvesteringene, regnet i verdi, ned også i annet kvartal og nådde et bunnpunkt for årene etter 1974. I første halvår av 1979 lå investeringene 30% lavere enn i samme halvår året før. Byråets investeringsundersøkelse for august 1979 viser imidlertid at industrien planlegger en reduksjon i investeringene på 16% i 1979 i forhold til tilsvarende planer for 1978, regnet i verdi. Dette indikerer at industriinvesteringene vil gå opp i annet halvår. Ifølge investeringsstillingen antas industriinvesteringene å øke med 24% i 1980. Det er da særlig bedriftene i typiske eksportindustrier, som metallindustri og treforedling, som venter sterk oppgang. Investeringsaktiviteten i de bransjer som betyr mest for sysselsettingen, er derimot stort sett svak. Ved siden av nedsettelsen av investeringsavgiften fra 1. juli i år har antakelig den klare bedringen i eksportindustriens fortjenesteforhold vært utslagsgivende for det planlagte investeringsoppvinget.

Etter å ha stabilisert seg på et lavt nivå i begynnelsen av året, har byggeaktiviteten tatt seg opp siden april 1979. I løpet av siste seks måneder fram til utgangen av juli viste igangsettingstallene for totalt byggeareal en årsrate på 5,8 mill. m², mot 5,3 mill. m² fram til april. Igangsettingstallene har særlig pekt oppover for boliger, mens byggeaktiviteten i bergverk og industri stadig utvikler seg svakt. Mens totalt byggeareal under arbeid ved utgangen av juli lå 4% lavere enn samme måned i 1978, var

Fig. 7. Industriproduksjon, total

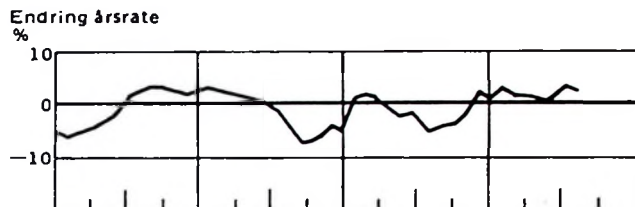
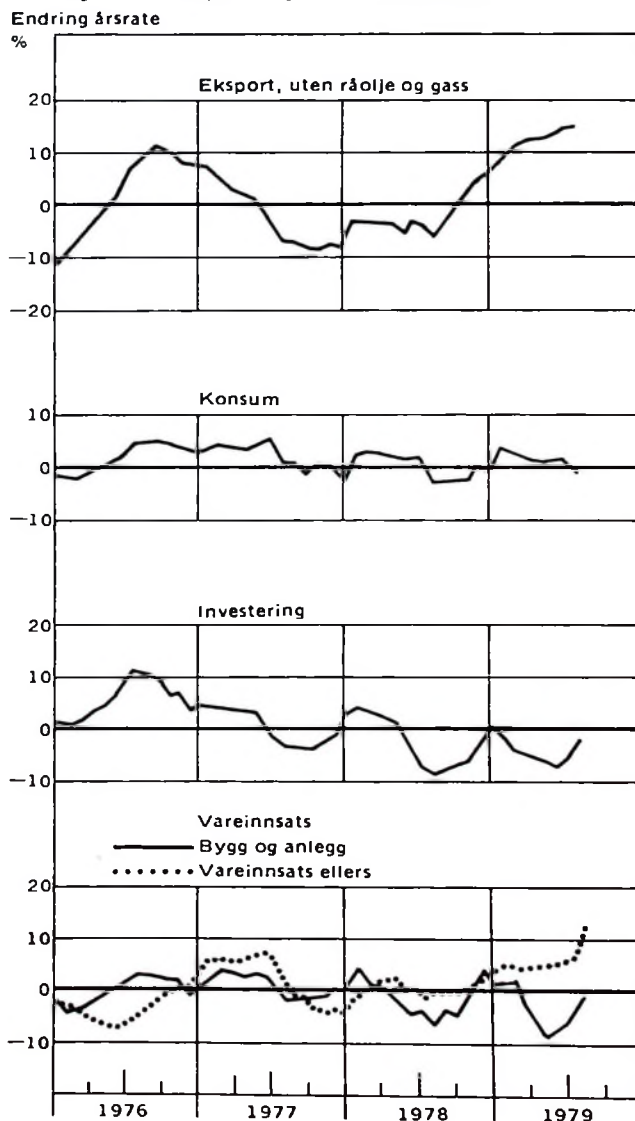

Fig. 8. Industriproduksjon etter anvendelse

boligbyggearealet i samme måned kommet opp på et høyere nivå enn foregående år.

Produksjonsutviklingen. Industriproduksjonen har forsterket seg de siste månedene. I seks månedersperioden fram til og med juli 1979 økte industriproduksjonen med 3% på årsbasis. Selv om de sesongjusterte produksjonstallene har fluktuert forholdsvis sterkt, er hovedinntrykket at alle hovedgrupper etter produksjonsanvendelse pekte oppover rundt midten av året. Produksjon for eksport utgjør stadig det mest ekspansive elementet, men også det innenlandske markedet er nå i ferd med å gi vekstimpulser. En del av denne oppgangen kan tilskrives bygging av oljeplattformer og er ikke et resultat av økt investeringsetterpørsel fra de tradisjonelle næringer. Utviklingen i ledende indikatorer som lagerbeholdninger, ordre og eksportetterspørsel taler likevel for at industriproduksjonen vil ta seg ytterligere opp gjennom annet halvår. For 1979 under ett kan derved veksten i industriproduksjonen komme opp i rundt 3%. Produksjonsnivået ved utgangen av året vil likevel fremdeles ligge lavere enn toppunktet i 1974. Til tross for den sterke veksten i de tradisjonelle eksportnæringene siden midten av 1978 var det først i annet kvartal av 1979 at produksjonsvolumet oversteg toppnivået i tredje kvartal av 1974.

Arbeidsmarkedet. Sesongkorrigererte tall viser at arbeidsledigheten gikk noe ned i månedene juni–august 1979, og registrerte ledige i prosent av arbeidsstyrken var 1,3, riktignok høyere enn i samme periode året før, da den var 1,1. Tendensen til at arbeidsmarkedet er på vei fra en stabilise-

Fig. 9. Arbeidsmarkedet

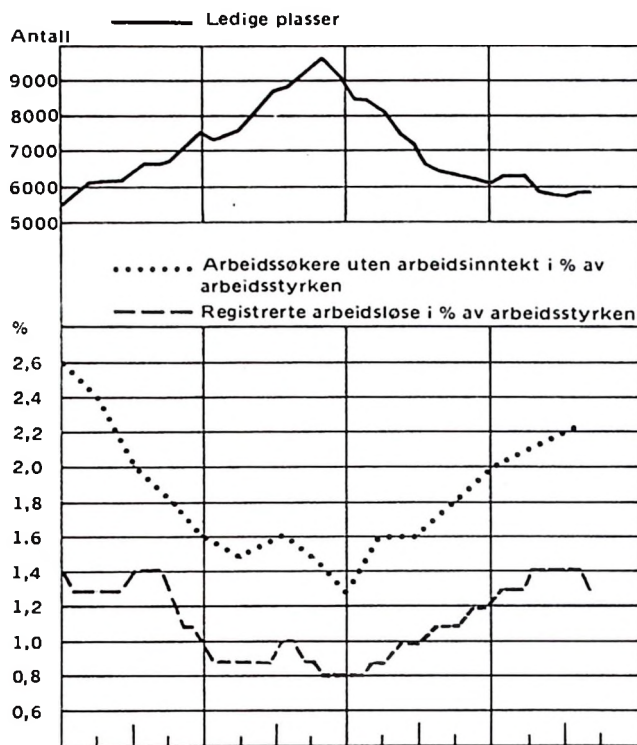
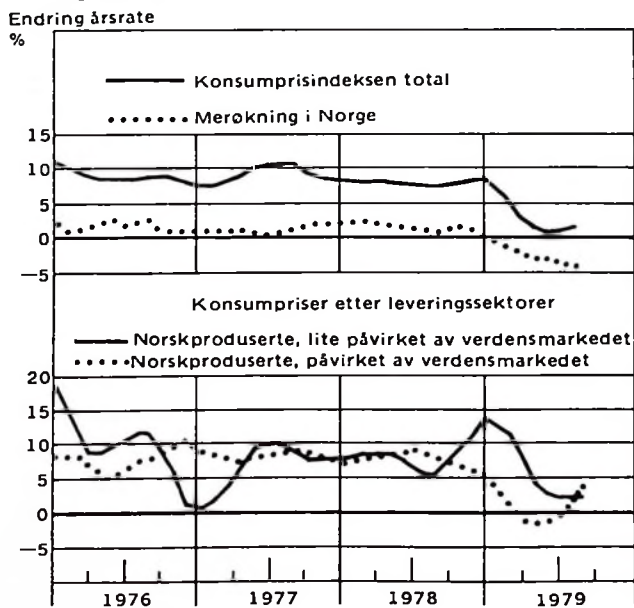

Fig. 10. Konsumprisene

ringsfase til en svak tilstrammingsfase, gav seg også utslag i færre forhåndsmeldte driftsinnskrenkninger og en liten oppgang i tallet på ledige plasser. Dette utviklingsbildet blir understøttet av Byråets kvartalsvise arbeidskraftundersøkelse, som viser at økningen i antall "arbeidssøkere uten arbeidsinntekt" er i ferd med å stoppe opp. I annet kvartal utgjorde antall "arbeidssøkere uten arbeidsinntekt" 2,2% av arbeidsstyrken, eller bare 0,1 prosentpoeng høyere enn i første kvartal av 1979. Den sesongkorrigerede ledighet i annet kvartal 1978 var 1,6%.

Antall sysselsatte ved arbeidsmarkedstiltak utgjorde i juni 1979 om lag 10 000 personer, eller vel 2 000 mer enn i samme måned i 1978. Myndighetene har videre lagt opp til økende omfang av arbeidsmarkedstiltak ut over annet halvår av 1979. Utsiktene for annet halvår tyder totalt sett ikke på at tallet på arbeidsledige, korrigert for sesongsvingninger, vil gå ytterligere opp.

Pris- og kostnadsutvikling. Stigningstakten i konsumprisene har tatt seg opp i de senere måneder. I seks månedersperioden fram til midten av august var prisstigningstakten kommet opp i 3½% (årsbasis), mot 1½% fram til midten av mai 1979. Veksten i konsumprisene må likevel karakteriseres som meget moderat, og den bekrefter at pris- og inntektsstoppen er effektiv. Dette understøttes av at det nå er prisindeksen for "norskproduserte varer lite påvirket av verdensmarkedspriser" som viser den laveste stigningstakten. Prisøkningen for "norskproduserte varer påvirket av verdensmarkedets priser", og i enda sterkere grad for "importerte varer", har derimot gått kraftig opp. Som følge av de sterke pris-

Fig. 11. Lønnsutviklingen i industrien

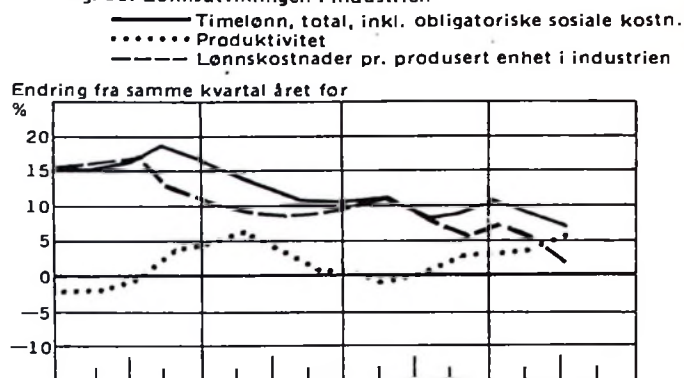

Fig. 12. Utviklingen i norske eksportmarkeder

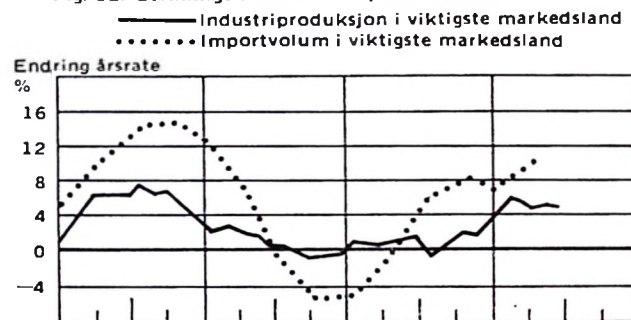
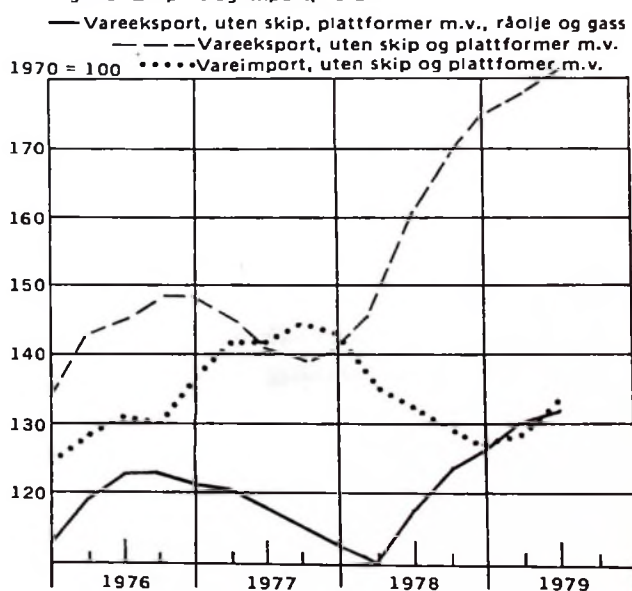

Fig. 13. Eksport og import, volum

stigningsimpulsene fra utlandet vil økningen i konsumprisene antakelig forsterke seg i tiden fremover. Selv om gjennomsnittlig prisøkning i 1979 derved kan bli rundt 5%, er dette betydelig lavere enn gjennomsnittet for industrilandene. Prisoppgangen på olje har som nevnt resultert i at anslaget på gjennomsnittlig konsumprisøkning i OECD-landene er justert opp til om lag 10% både i 1979 og 1980.

Gjennomsnittlig timefortjeneste for menn og kvinner i industrien lå i første halvår 4,9% høyere enn i samme halvår av 1978. På grunn av den nye sykelønnsordningen m.v. fra 1. juli 1978 økte totale timekostnader i samme periode med 7,4%. Siden industriproduksjonen gikk svakt opp samtidig som sysselsettingen i industrien ble redusert, lå timeproduktiviteten i industrien i første halvår 5,2% høyere enn i første halvår i fjor. Lønnskostnader pr. produsert enhet i industrien, som kan defineres som forholdet mellom timekostnader og timeproduktivitet, økte dermed med 2% fra første halvår av 1978 til første halvår av 1979. Foreløpige anslag viser at for 1979 under ett vil timekostnadene for menn og kvinner i industrien være om lag 5% høyere enn gjennomsnittet for foregående år. Produksjons- og sysselsettingsutviklingen tyder videre på at timeproduktiviteten i industrien vil gå opp med 4–5%. Dette innebærer at lønnskostnader pr. produsert enhet i norsk industri vil vise liten eller ingen økning i 1979. På den annen side har den tiltakende kostnadsutvikling i våre viktigste markedsland medført at stigningen i konkurrentenes lønnskostnader pr. produsert enhet, uttrykt i norske kroner, er justert opp til i overkant av 10%. Dette betyr at Norges relative kostnadsposi-

Fig. 14. Eksport og import, priser

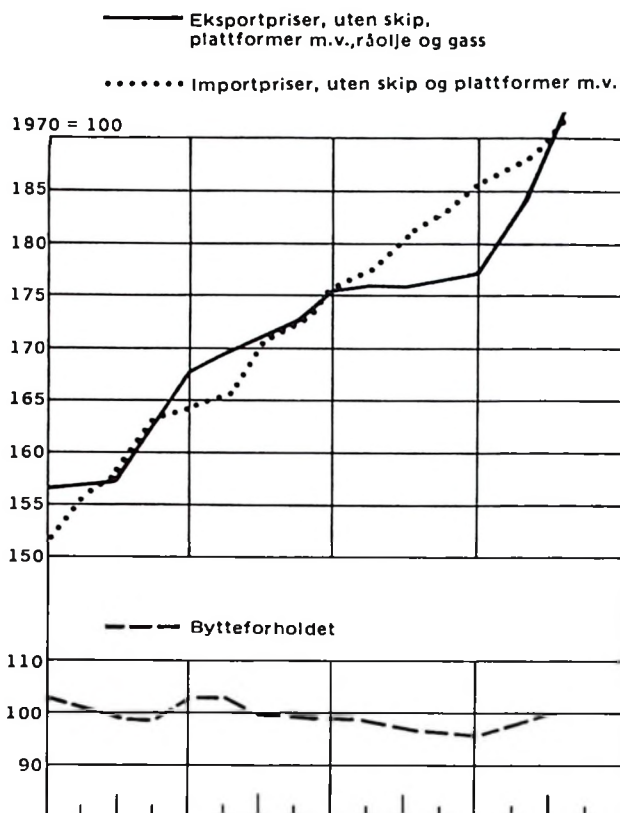
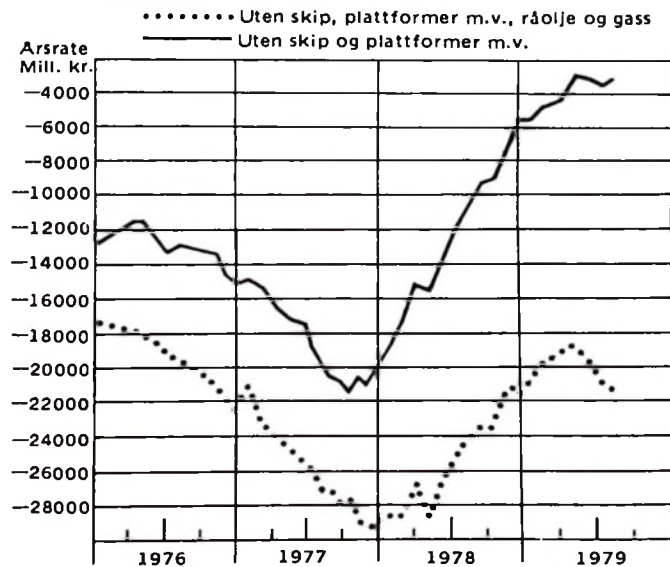

Fig. 15. Varebalansen

sjon trolig vil bedre seg med 9–10% i løpet av 1979. Som et resultat av den sterke kostnadsøkningen i årene 1973–1977 vil Norges konkurranseevne, målt ved relative lønnskostnader pr. produsert enhet, ved utgangen av året være 13% svakere enn i 1970, eller 6% svakere enn i 1973.

Utenriksøkonomien. Den høye internasjonale importtettersspørselen i første halvår bidrog til at den tradisjonelle vareeksporten viste sterk vekst i annet kvartal. Verditalle for juli og august indikerer at volumøkningen vil bli betydelig også i tredje kvartal av 1979. Vekstraten i seksmånedersperioden fram til utgangen av annet kvartal lå på 10%, eller det samme som i første kvartal. Det synes rimelig å anta at eksporten vil holde seg godt oppe også gjennom resten av 1979, og volumøkningen fra 1978 til 1979 vil antakelig bli i overkant av 12½%. Også eksporten av bearbejdede varer er nå i klar oppgang. Mye taler for at den relative bedring i konkurranseevnen de siste to årene i økende grad gir seg utslag i vareeksporten. Siden markedsveksten for norsk eksport er i ferd med å svekkes, regner en imidlertid med at stigningstakten vil avta gjennom 1980.

Veksttakten for importen (uten skip og plattformer) forsterket seg i annet kvartal, og volumet gikk opp med en årlig rate på vel 12% i seksmånedersperioden fram til utgangen av juni. De sesongkorrigerede verditalle for juli og august tyder på at importvolumet vil øke ytterligere i tredje kvartal av 1979. Vurdert på grunnlag av

verditalle, viser import til vareinnsats og investering kraftig vekst, mens import til konsum utvikler seg noe svakere.

Eksportprisene for tradisjonelle varer økte også i annet kvartal av 1979. Prisindeksen for importvarer viste imidlertid en tilsvarende oppgang. Det fant derfor ikke sted en ytterligere bedring av bytteforholdet i annet kvartal. I første halvår lå prisene på tradisjonelle norske eksportvarer i overkant av 11% høyere enn i samme periode året før. Den tilsvarende økning i importprisene var på 7%. Bytteforholdet for tradisjonelle varer ble dermed bedret med om lag 4% i første halvår.

Det samlede driftsunderskudd overfor utlandet ble redusert fra 7,0 milliarder kroner i første halvår 1978 til 3,4 milliarder kroner i første halvår 1979. Bedringen skyldes økt overskudd for skipsfart og oljevirkosomhet. Oppgangen i fraktinntektene må tilskrives høyere fraktrater, og både for tørrlast og tank har det vært en stigende tendens siden utgangen av 1978. Underskuddet på den tradisjonelle varebalansen (uten skip, plattformer m.v., råolje og gass) viser derimot igjen økning. Dette utviklingsbildet forsterket seg i begynnelsen av annet halvår av 1979. I seksmånedersperioden fram til august 1979 var underskuddet på den tradisjonelle varebalansen kommet opp i over 23 milliarder kroner, regnet på årsbasis. Dette er om lag 4 milliarder kroner høyere enn tilsvarende tall for april og mai i år.

Oslo, 24. september 1979

Kredittoversikt

Kreditt- og likviditetsutviklingen

Det har vært en sterk og forholdsvis jevn vekst i *publikums likviditet* i årets syv første måneder. Økningen de siste tolv måneder fram til utgangen av juli var 13,5%. Sesongkorrigererte tall viser at vekst-raten var oppe i 14% i vårmånedene, men at den er kommet ned i 12% de siste månedene. Anslaget for 1979 i det reviderte nasjonalbudsjett er på 10,5%. I 1978 var veksten 11%.

Fram til og med juli i år har publikums likviditet økt med 9 milliarder kroner, mot vel 5 milliarder i samme periode i fjor. Den sterke veksten i år skyldes i første rekke en mertilførsel ved sentralmyndighetenes transaksjoner på 1,5 milliarder kroner, og ved forretnings- og sparebankene på anslagsvis 1 milliard kroner. Samtidig har det vært en inndragning ved publikums valutakjøp på bare 1,8 milliarder kroner hittil i år, mot 2,3 milliarder i samme periode i fjor. Dette må blant annet ses i sammenheng med bedringen i norsk utenriksøkonomi.

Sammen med den store likviditetstilførselen ved sentralmyndighetene har Norges Banks valutatransaksjoner med bankene medført en betydelig vekst i *banklikviditeten*. Norges Bank har netto kjøpt valuta fra bankene i årets åtte første måneder for 3,9 milliarder kroner. Dette er dels dekket ved at bankene selv har økt sin

nettogjeld overfor utlandet med 2,7 milliarder kroner.

Utviklingen i bankenes nettogjeld overfor utlandet må ses i sammenheng med deres netto kjøp av valuta på termin, som siden årsskiftet og fram til utgangen av august har beløpt seg til 2,7 milliarder kroner. Dette innebærer at bankenes totalposisjon i valuta siden årsskiftet ikke har endret seg. Ifølge reglene som ble innført i fjor høst, skal totalposisjonen holdes innenfor snevre rammer.

Den større innskuddsveksten i bankene enn tidligere regnet med, har resultert i at mens en på grunnlag av nasjonalbudsjettet anslo at bankene kunne disponere om lag 75% av innskuddsveksten som utlån, er tallet i det reviderte nasjonalbudsjett kommet ned i vel 50%. I forhold til innskuddsutviklingen fram til utgangen av juli, trendforlenget ut året, tilsvarer veiledende utlånsøkning ifølge kredittbudsjettet bare vel 40%.

På grunn av den store likviditetstilførselen har det hittil i år gjennom virkemiddelbruken vært nødvendig å binde en stadig større andel av bankenes midler. I første halvår ble midlene hovedsakelig bundet ved å tilby bankene markedspapirer. Dette resulterte i en gradvis tilstramning av likviditeten, slik at interbankrenten på dag til dag innskudd økte fra 5,8% i januar til 7,9% i mai. Etter hvert ble det imidlertid

klart at bruk av markedspapir alene ikke var tilstrekkelig til å holde utlånstakten i bankene innenfor kredittopplegget. Fra 1. juni ble det derfor innført 3% primærreservekrav for sørnorske sparebanker og fra 1. juli 3% primærreservekrav for sørnorske forretningsbanker. I tillegg ble bankene i midten av juli tilbudt å kjøpe markedspapirer. I tråd med den generelle tilstramning ble kursen senket, slik at papirene ville gi en effektiv rente på 10,4%. Ved tidligere salg har den effektive renten vært 9,9%.

Da sparebankenes utlånstall ved utgangen av juni forelå, viste det seg at denne bankgruppen i løpet av første halvår hadde økt sine utlån tilsvarende den budsjetterte utlansvekst for hele 1979. Norges Bank foreslo derfor overfor Finansdepartementet at primærreservekravet for de sørnorske sparebankene skulle heves til 6% fra 15. august. I løpet av den videre saksbehandling ble Norges Bank av Finansdepartementet bedt om å vurdere å ta i bruk kredittlovens §8 for inneværende år. Norges Bank fant imidlertid ikke å kunne tilrå iverksettelse av §8. Det ble i stedet foreslått at en skulle få utlånstakten ned ved stram bruk av likviditetspolitiske virkemidler, slik at banker som hadde økt sine utlån for sterkt i forhold til tilgangen på midler, ville måtte trekke på B-lån i Norges Bank og derved bli pålagt betingelser vedrørende utlansveksten. Det ble i denne forbindelse varslet at Norges Bank ville halvere bankenes A-låns-potensiale i Norges Bank fra 1. september.

Finansdepartementet sluttet seg til Norges Banks forslag om ikke å ta i bruk §8. Departementet la imidlertid stor vekt på å få brakt utlånene mest mulig i samsvar

med kredittopplegget for inneværende år. Det ble derfor besluttet å heve primærreservekravet for sørnorske sparebanker til 9% fra 15. august. I tråd med praksis gikk Norges Bank samtidig ut med tilbud til bankene om gjenkjøp av markedspapirer. Kursen ble satt så lavt at det gav en effektiv rente for den tiden bankene hadde sittet med papirene på ca. 6,7%, og for gjestående løpetid på 12% p.a. Den lave avkastningen bidrog til at bankene bare solgte tilbake papirer for 533 mill. kroner av en beholdning på 2 047 mill. kroner. For tiden sitter bankene med markedspapirer for 1,5 milliarder kroner, hvorav sparebankene har en beholdning på ca. 200 mill. kroner — forutsatt at det ikke har vært noen omsetning mellom de to bankgrupper. Bankenes beholdning av markedspapirer forfaller 16. oktober.

Tilstramningen i likviditeten resulterte i at dagsrenten på interbankmarkedet i tidsrommet juni—august ble liggende på ca. 8—9%. I låneperioden juli—august utnyttet begge bankgrupper de to første transjene av A-lånene. I september er likviditeten i bankene strammet ytterligere til, og dagsrenten har i første halvdel av måneden ligget på 11—12%. Hittil er ni banker kommet i B-lånsposisjon. Gjennom virkemiddelbruken er siktemålet å få kontroll over utlånene ved at et betydelig antall banker kommer opp i B-lån. Disse vil bli pålagt en utlansramme som er fastsatt med utgangspunkt i kredittbudsjettets utlansvekst for inneværende år med fradrag av en fjerdepart av bankens høyeste B-lån. Utlansveksten (på årsbasis og før fradraget) er differensiert mellom bankgrupper. For tiden gjelder følgende satser:

For sønorske forretningsbanker	7,2%
For sønorske sparebanker	7,6%
For nordnorske forretningsbanker	8,9%
For nordnorske sparebanker	9,4%

Disse satsene gjelder fram til utgangen av september. For banker som opptar B-lån fra og med 1. oktober, vil satsene bli fastsatt på grunnlag av kredittbudsjettets utlånstall for 1980.

Forretnings- og sparebankenes utlån økte i august sesongkorrigert med 615 mill. kroner. Dette er 151 mill. kroner over det som tilsvarer kredittbudsjettets veiledende tall på 5 550 mill. kroner for inneværende år. Ved utgangen av august lå de to bankgruppens samlede utlån sesongkorrigert 2 milliarder høyere enn forutsatt. Den sterke overskridelsen av kredittopplegget viser at en i første halvår ikke har lykkes i å styre utlånene i bankene ved markedspapirordningen. Markedspapirer er et tilbud til bankene som gjør at de ikke av hensyn til sitt driftsresultat er nødt til å plassere mottatte midler i andre banker eller som utlån til publikum. Hvis etterspørselen etter lån er til stede, vil bankene normalt ønske å betjene sine kunder med lån. Med stor beholdning av markedspapirer, slik som i første halvår, vil bankene oppfatte likviditetssituasjonen som rommelig og derfor være i stand til å øke utlånene. Det er i det hele svært vanskelig å finne kredittpolitiske virkemidler som er egnet til gjennom lengre tid å holde utlånsøkningen svært lavt i forhold til innskuddsøkningen.

Fram til utgangen av mai i år utviklet *forretningsbankenes utlån* seg godt i samsvar med kredittopplegget. Senere har utlånstakten imidlertid tatt seg opp. I august økte forretningsbankenes utlån med 561 mill. kroner eller om lag 300 mill. kroner

Fig. 1. Forretningsbankenes utlån

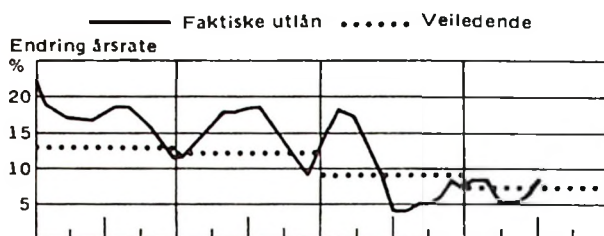

Fig. 2. Sparebankenes utlån

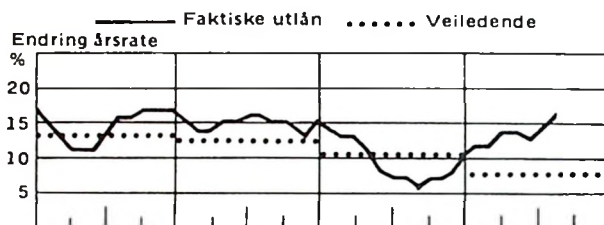

Fig. 3. Publikums likviditet (money)

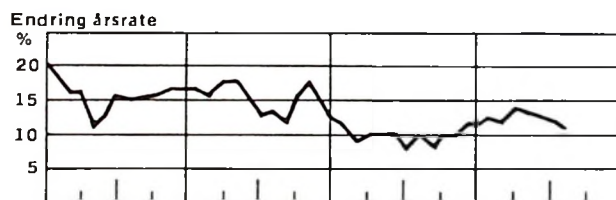
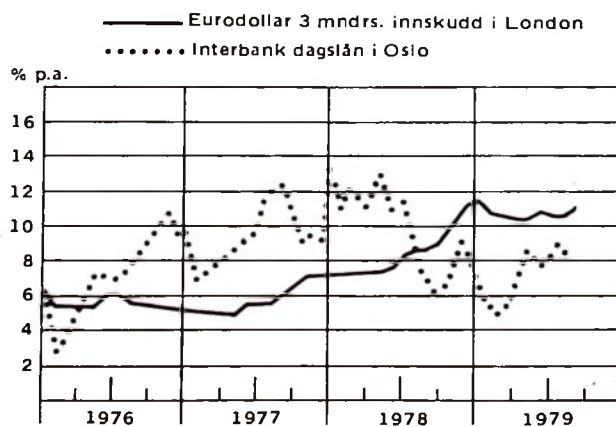

Fig. 4. Renteutviklingen, månedlig gjennomsnitt

mer enn det som tilsvare kredittbudsjettets veiledende utlånstall for inneværende år. Ved utgangen av august lå utlånene vel 600 mill. kroner over veiledende tall. Økningen i utlånene de siste seks måneder svarer til en vekst på 5,9 milliarder kroner, sesongkorrigert og regnet på årsbasis.

Den sterke utlansveksten den senere tid skyldes i første rekke økningen i nedbetalingslånene. I august økte nedbetalingslånene, som utgjør ca. 55% av forretningsbankenes utlansmasse, med hele 440 mill. kroner eller ca. 200 mill. kroner mer enn forutsatt økning i de totale utlån. Siden utgangen av mai har nedbetalingslånene gjennomsnittlig økt med 85 mill. kroner mer pr. måned enn det som tilsvare kredittbudsjettets veiledende tall for *totale* utlån. Veksten i bevilgede og disponerte byggelån har vært lav siden årsskiftet.

Bevilgede kassekreditter økte i august, sesongkorrigert, med 117 mill. kroner. Dette er noe lavere enn de foregående måneder. Veksten i bevilgede kassekreditter har hittil i år vært høy. På grunn av en lav utnyttelse av bevilgningene har dette imidlertid ikke slått fullt ut i disponerte utlån. Med en normal utnyttelsesgrad ville forretningsbankenes utlån ha ligget ca. 500 mill. kroner høyere ved utgangen av august. I tråd med tidligere erfaring må en vente at den stramme likviditetspolitikken som nå føres, etter hvert vil slå ut i økt utnyttelsesgrad for blant annet kassekredittene.

De siste 12 måneder fram til utgangen av juli har innskuddene i de sørnorske forretningsbankene økt med 14½% samtidig som utlånene har økt med 9%. De tilsvarende tallene for de nordnorske forretningsbankene er henholdsvis 12% og 7½%. Dette gir en utlansprosent (utlansøkning/innskudds-

økning) de siste 12 måneder for de sørnorske bankene på 51% og for de nordnorske bankene på 70%. Den høyere utlansprosent for Nord-Norge må blant annet ses i sammenheng med differensieringen av virkemiddelbruken. Dersom forretningsbankenes utlansøkning de siste 12 måneder skulle ha vært i samsvar med kredittopplegget, måtte utlansprosenten ha vært 44. Det er i alt 19 forretningsbanker som har hatt en høyere utlansprosent. Disse står for ca. 75% av forretningsbankenes utlån og måtte ha redusert sine utlån med til sammen 822 mill. kroner for å ha ligget innenfor kredittopplegget.

Sparebankenes utlån økte i august sesongkorrigert med 43 mill. kroner eller 168 mill. kroner mindre enn det som tilsvare budsjettets veiledende tall for inneværende år. Dette er den svakeste vekst i en enkelt måned hittil i år for denne bankgruppen. Til sammenligning økte utlånene, sesongkorrigert, med ca. 400 mill. kroner i juli. I årets åtte første måneder har sparebankenes utlån, sesongkorrigert, økt med 2,9 mill. kroner. Dette er vel 1,4 milliarder over den budsjetterte utlansvekst for denne perioden. Økningen i utlånene de siste seks måneder svarer til en vekst på ca. 5,2 milliarder kroner, sesongkorrigert og regnet på årsbasis.

Det er i første rekke nedbetalingslånene som har økt betydelig. Imidlertid har både bevilgede byggelån og kassekreditter hatt en forholdsvis sterk utvikling. Derimot har utnyttelsesgraden for byggelån vært noe lavere enn normalt.

Utlånene i de sørnorske sparebanker har de siste 12 måneder fram til utgangen av juli økt med 14% og i de nordnorske sparebanker med 15%. Innskuddene har i

samme periode økt med henholdsvis 14½% og 17½%. Utlånsøkningen i prosent av innskuddsøkningen de siste 12 måneder er for de sørnorske sparebankene 68% og 75% for de nordnorske bankene. For at sparebankenes utlånsvekst de siste 12 måneder skulle ha vært i samsvar med kredittoppøget, måtte utlånsprosenten ha vært 42%. Det er i alt 267 sparebanker som ligger over den prosentsatsen. Disse måtte ha redusert sine utlån med til sammen 1 882 mill. kroner for å ha ligget innenfor de veiledende utlånstall.

I løpet av de siste 12 måneder fram til utgangen av august har utlånene fra de nordnorske forretningsbankene økt like sterkt som for de sørnorske, med 9%. For de nordnorske sparebankene var utlånsveksten 16%, sammenlignet med 13% for de sørnorske sparebankene. Etter at de nordnorske banker tidligere i år har hatt en lavere utlånsvekst enn de sørnorske, har således bildet endret seg i løpet av juli og august.

Den sterke utlånsveksten i bankene fram til utgangen av august gjør det nødvendig å holde en stram likviditet i banksystemet i tiden framover. Banker som har hatt en for sterk utlånsvekst i forhold til tilgangen på midler, vil da enten måtte oppta B-lån, og dermed bli pålagt utlånsrestriksjoner, eller de vil redusere sine utlån for å unngå å komme i B-lånsposisjon.

Norges Bank har derfor i brev av 24. september foreslått overfor Finansdepartementet at primærreservekravet for de sørnorske forretningsbankene heves med 4 prosentpoeng til 7%, videre at det innføres et primærreservekrav på 4% både for forretnings- og sparebankene i Nord-Norge. Siden de sørnorske sparebankene allerede er pålagt et krav på 9% samtidig som utlånsveksten var moderat i august, har Norges Bank ikke foreslått noen ytterligere opptrapping av reservekravet for denne bankgruppen. Norges Bank har foreslått at de nye bestemmelsene gjøres gjeldende fra og med 3. oktober.

Oslo, 26. september 1979

Valutaoversikt

Det internasjonale valutamarked

Etter en lengre periode med ro i det internasjonale valutamarked kom amerikanske dollar på nytt under press omkring midten av juni. Kursnedgangen var særlig markert overfor pund sterling, men den var også forholdsvis betydelig overfor EMS-valutaene og sveitser-franc. Kursutslaget overfor japanske yen var derimot moderat. Nedgangen i dollarkursen, som varte fram til siste del av juli, var imidlertid atskillig mindre enn i perioden september-oktober i fjor. Sentralbankenes intervensjoner til støtte for dollaren var også betydelig mindre enn i fjor høst. I de siste 6-7 ukene har dollarkursen igjen vært forholdsvis stabil, men hele tiden med en usikker undertone.

Dollarnedgangen ble i første rekke utløst av den større enn ventede økningen i råoljeprisene som ble vedtatt på OPEC-møtet i Genève i juni. Men uro over prisutviklingen i USA og amerikansk energipolitikk, reduksjon i rentedifferansene mellom USA og Europa og forventning om en oppskrivning av tyske mark innenfor EMS synes også å ha vært medvirkende.

Det europeiske valutasystem EMS har periodevis vært utsatt for press. Tyske mark har siden slutten av mai vært sterkest av de valutaer som er underlagt ordinære svingningsmarginer, mens belgiske francs og danske kroner har vært svakest. For å holde

kursene innenfor de fastlagte marginer, har de respektive sentralbanker til tider måttet intervenere i markedet.

Av de øvrige EMS-valutaer med ordinære svingningsmarginer har franske francs og irske pund gjennomgående hatt en midtposisjon, mens hollandske gylden har ligget i nedre halvdel. Italienske lire, med svingningsmargin på 6%, har hele tiden ligget ca. 1,5-2% over tyske mark.

I løpet av høsten vil deltakerne i valuta-samarbeidet i EMS komme sammen for å drøfte erfaringene fra de første seks månedene av samarbeidet.

Ved utgangen av juli nådde kursen på pund sterling sitt høyeste nivå i forhold til US dollar siden våren 1975. Pundets internasjonale verdi (målt med Valutafondets MERM-metode) var da 13% høyere enn ved utgangen av 1978. Senere har kursen sunket noe. Pundets sterke stilling hittil i år henger blant annet sammen med betydelig (og til dels spekulativ) kortsiktig kapitalinnang, forårsaket av et høyt britisk rentenivå og en forventet bedring på driftsbalansen som følge av økte olje- og gassinntekter. Det er fortsatt usikkert om Storbritannia kommer til å delta for fullt i valutasamarbeidet i EMS.

Japanske yens internasjonale verdi har vist synkende tendens hittil i år. Dette henger sammen med avtagende driftsoverskudd, delvis forårsaket av tidligere stigning

i yen-kursen og økninger i oljeprisene i 1979 og kortsiktig kapitalutgang forårsaket av forventninger om ytterligere kursnedgang.

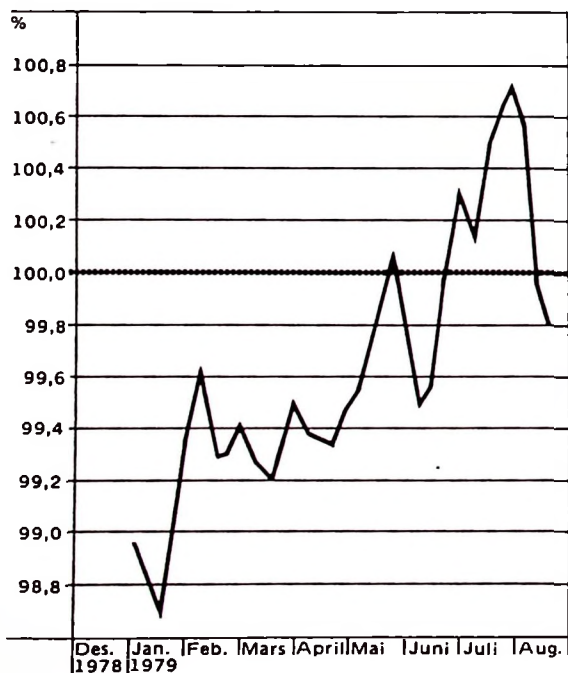
Forholdene omkring svenske kroner har vært forholdsvis rolige, selv om Sveriges Riksbank i perioder har intervenert for å dekke valutaunderskudd som har oppstått i markedet.

Østerrikske schilling ble 7. september revaluert med 1,5%. En mindre oppskrivning hadde da vært ventet en tid.

Det norske valutamarked

Forholdene omkring norske kroner har vært rolige siden Norge gikk over til valuta-

Fig. 1. Norske kroners stilling i forhold til "kurven" Ukegjennomsnitt

kurvsystemet 12. desember i fjor. Utviklingen i kurvindeksen er illustrert i figur 1. Indeksen gir bevegelsen i den gjennomsnittlige verdi på Oslo Børs av de valutaer som er med i kurven når de veies med den vekt de er tillagt i denne. Kronens verdi er således over/under basisverdien når indeksen er under/over 100. Kronen hadde hovedsakelig en fallende trend overfor kurvvalutaene fra 12. desember til midt i mai i år. Indeksen steg i denne perioden fra i underkant av 98,50 til 100,15. I siste del av mai ble så kronen styrket med ca. 0,7% overfor kurven. Imidlertid gikk kronen gradvis litt svakere i juni, og fra midten av måneden til midt i august lå den under basisverdien. Senere har den igjen styrket sin stilling og hadde midt i september en indeks omkring 99,70.

Kronens internasjonale verdi målt med IMF's MERM-metode, viser naturlig nok en

Fig. 2A. Kronens internasjonale verdi (effektiv kursutvikling) beregnet etter Valutafondets MERM-metode (Basis 1975) Ukegjennomsnitt

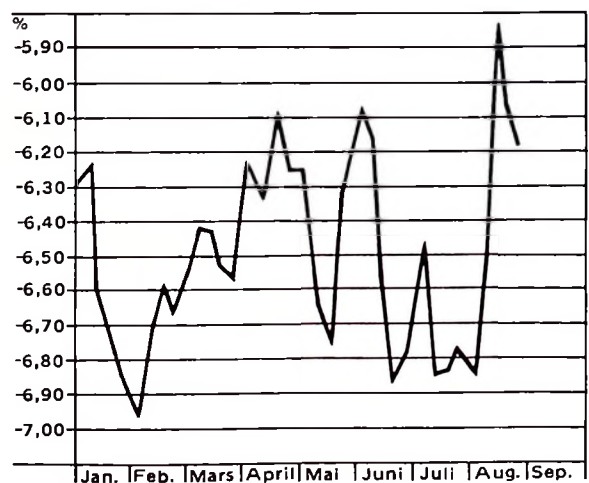
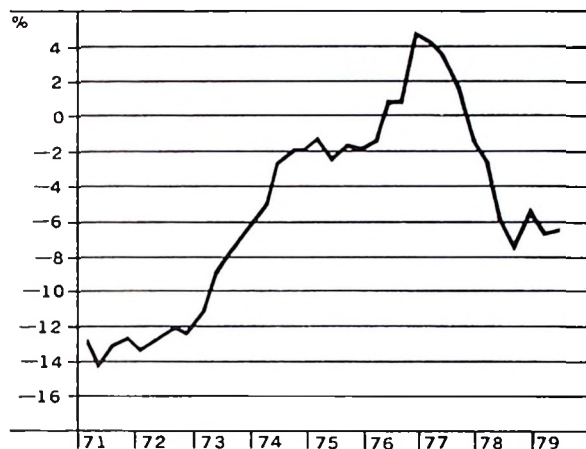

Fig. 2B. Kronens internasjonale verdi (effektiv kursutvikling) beregnet etter Valutafondets MERM-metode (Basis 1975) Kvartalsgjennomsnitt

tilsvarende utvikling (se figur 2A og 2B). Basis for MERM-verdiene er fra og med dette nummer av Penger og Kreditt endret til gjennomsnittskurser for 1975, mot tidligere mai 1970.

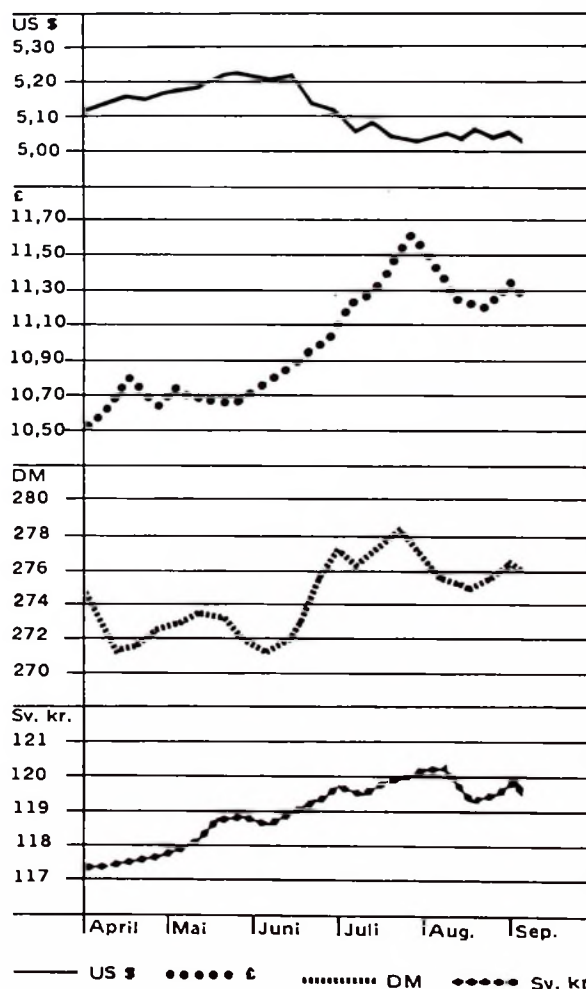
Kursen på amerikanske dollar viste nedgang også overfor kronen i annen halvdel av juni og i juli. Senere har dollarkursen fluktuert en del. Pund sterling steg sterkt fram til utgangen av juli, men har senere sunket noe. Se figur 3.

Mens det i de første fem måneder i 1979 var overskudd av valuta i det norske valutamarked, oppstod det i juni et underskudd som Norges Bank dekket ved intervensjonsalg for 210 mill. kroner. I juli var markedet i balanse. Senere har det igjen oppstått et mindre overskudd, delvis forårsaket av låneinngang fra utlandet, og Norges Bank har kjøpt valuta for 530 mill. kroner ved intervensjoner.

Hittil i år har Norges Bank kjøpt netto 9 mill. US dollar, tilsvarende 2 429 mill.

kroner, ved intervensjoner i kursreguleringsøyemed. Dessuten har Norges Bank kjøpt valuta av bankene for 1 250 mill. kroner til dekning av egne kunders valutabehov (blant annet renter på statens utenlandslån). Selv om disse kjøp ikke er foretatt i kursreguleringsøyemed, har de selvsagt samme effekt på kronkursen som regulære intervensjo-

Fig. 3. Salgskurser (N. kr. pr. enhet) for US dollar, pund sterling, tyske mark og svenske kroner i Oslo

ner av samme størrelse. Alt i alt har altså Norges Bank hittil i år tilført bankene kronelikviditet for 3 679 mill. kroner ved sine valutatransaksjoner.

Driftsbalansen overfor utlandet vil i 1979 bli betydelig lavere enn anslått tidlig i år. Nettoinngangen av kapital fra utlandet er imidlertid ikke redusert i samme grad. Blant annet går statens og Kommunalbankens opplåning som opprinnelig planlagt. Dette har ført til en merkbar økning i Norges Banks internasjonale reserver. Ved utgangen av august utgjorde reservene således 10 254 mill. kroner mot 14 454 mill. kroner ved utgangen av 1978.

Kredittilstramningene som ble satt i verk fra 15. august, har ført til en sterk økning i interbankrenten og et fall i kronens terminkurs overfor andre valutaer. Vis-à-vis dollar hadde kronen på 1 og 3 måneders termin tidligere en overkurs innen intervallene 0,5–2,0 og 1,0–2,5%. Dette er nå endret slik at disse kursene for tiden ligger så å si likt med spotkursen.

Valutareguleringen

Ifølge foreløpige tall for utenriksregnskapet var det i første halvår 1979 en samlet netto kapitalutgang på 495 mill. kroner fra andre private og kommuner. I det reviderte nasjonalbudsjett for 1979 er det regnet med en netto kapitalinngang for hele året på 2 500 mill. kroner. Kapitalutgangen i første halvår er nok i betydelig grad et resultat av de samme faktorer som forklarer bedringen i driftsbalansen. Investeringsaktiviteten har vært lav og behovet for å låne i utlandet dermed mindre. Inntjeningen i næringslivet har bedret seg slik at likviditeten har vært

god og muliggjort tilbakebetaling av utenlandsgjeld.

Det er grunn til å regne med en netto kapitalinngang til andre private og kommuner i annet halvår, men den samlede inngang for hele 1979 blir neppe så stor som anslått i det reviderte nasjonalbudsjett.

Pågangen etter lisens for lån i utlandet fra næringslivet utenom oljevirksomhet og skipsfart fortsatte å være moderat i sommermånedene. I januar–august ble det innvilget 75 søknader om langsiktige lån for til sammen 1 143 mill. kroner. Størstedelen av lånene skal brukes til finansiering av investeringer i industrien. I forhold til 1978 har lånelisensieringen i 1979 vært praktisert mer liberalt, og bare et mindre antall søknader er blitt avslått.

Den totale innvilgningsramme for langsiktige lån i utlandet til private og offentlige foretak i fastlands-Norge er for 1979 satt til 2 370 mill. kroner. Denne rammen var ved utgangen av august utnyttet med ca. 73%.

Pågangen etter lisens for kortsiktige lån hittil i år har vært omtrent som i tilsvarende periode i fjor. I januar–august ble det innvilget nye lisenser og fornyelser av eksisterende låneavtaler for til sammen 1 790 mill. kroner. Byggelån til skipsverft svarte for nærmere halvparten av dette beløp.

Størstedelen av utenlandslånene tas opp gjennom utenlandske banker, men også norske banker gir nå valutalån som det er gitt lisens for etter at disse siden i fjor sommer har vært fritatt for plasseringsplikt og reservekrav. Omfanget av de norske bankers utlån i valuta er imidlertid relativt beskjedent. Det ser ut til at bankene foretrekker å bruke sine utenlandske dat-

ter- eller konsortiebanker til å gi valutalån til sine kunder.

Bankenes interesse for å gi valutalån til valutautlendinger mot lisens har også vært liten hittil.

I januar—august ble det gitt lisenser til direkte investeringer i utlandet i form av aksjer og andeler for til sammen 198 mill. kroner. Av dette vedrørte nærmere halvparten investeringer i USA, vesentlig innenfor sektoren tjenestefordling.

Det ble i samme periode gitt lisenser for i alt 194 mill. kroner til utenlandske direkte investeringer i Norge. Av dette beløp gjaldt vel en tredjedel investeringer fra Sverige, hovedsakelig innenfor handelssektoren.

Fra 1. september i år skal næringsdrivendes kjøp og salg av utenlandsk valuta mot

kroner (spot og termin) finne sted gjennom norsk valutabank med mindre Norges Bank har gitt særskilt samtykke til å foreta slike valutaforretninger med utenlandske bankforbindelser. Slikt samtykke kan gis til rederier og industriselskaper som har den overveiende del av sitt salg på det utenlandske marked, som har omfattende valutatransaksjoner med utlandet og som opprettholder et nært forretnings samarbeid med utenlandske bankforbindelser.

Norges Bank kan i særskilte tilfeller gi også andre valutainnlendinger tillatelse til å foreta nærmere spesifiserte valutaforretninger i en utenlandsk bank.

Oslo, 20. september 1979

Norges Banks samarbeid med statsmaktene

TILSVAR TIL PROFESSOR CARSTEN SMITH

Knut Getz Wold

Professor *Carsten Smith* har i sin bok "Statsliv og rettsteori" (Universitetsforlaget, Oslo 1978) samlet en rekke foredrag, artikler og utredninger innen folkerett og norsk offentlig rett. En av emnekretsene gjelder penge- og kredittpolitikken. Blant disse er "Legal principles in monetary and credit policy", som inneholder en meget interessant og lærerik utredning om et viktig emneområde.

Foranledningen til dette tilsvaret er at i artikkelen har professor Smith kommentert synsmåter som jeg gav uttrykk for i en Kristofer Lehmkuhl-forelesning om "Norges Banks samarbeid med statsmaktene, bankene og utlandet" (Norges Handelshøyskole, Bergen 1972), i ordelag som viser at han må ha misforstått hovedlinjen i mitt resonnement. Professor Smith viser til direktør *Erik Brofoss* oppfatning, slik den er uttrykt blant annet i "Sentralbankens statsrettslige og forvaltningsrettslige stilling" (Statsøkonomisk Tidsskrift 1960). Brofoss understreker her at sentralbanken som offentlig-rettslig subjekt er avhengig av dens krav på å bli bedt om råd, dens rett til uavhengig å ta initiativ og legge fram forslag, dens rett til å kritisere uttalelser og tiltak fra de politiske organer og dens adgang til å legge fram sine synsmåter og forslag offentlig og også å forsvare dem "up to the point of nagging". Så heter det hos Smith: "The present governor of the Bank

of Norway seems to adhere to the old attitude in this regard, as he is opposed to a statutory authority for governmental directives, see below". Professor Smith har her tillagt spørsmålet om en instruksjonsparagraf en betydning som ikke er berettiget.

I forelesningen har jeg tydelig gitt uttrykk for mitt syn, blant annet slik: "Det karakteristiske for Norges Banks stilling i dag overfor statsmaktene ligger imidlertid ikke i den formelle avgjørelsesretten på bestemte områder, men i en *rådgivervirksomhet* i særlige former og en *rett og plikt* til å ta *initiativ* og komme med *forslag*." Det syn jeg har gitt uttrykk for på dette punkt, samsvarer altså helt med Brofoss syn.

Jeg pekte samtidig på at visse viktige økonomisk-politiske avgjørelser formelt hører under Norges Bank. Det gjelder f.eks. fastsettingen av diskontosatsen. Men jeg presiserte uttrykkelig at "Dette er imidlertid ikke lenger noen realitet". En situasjon slik en hadde i Sverige i 1957 da Riksbanken økte diskontoen uten en gang å underrette regjeringen, ville være utenkelig både i Norge og sikkert også i Sverige i dag. Når det gjelder valutakursene, har for øvrig situasjonen vært slik at den reelle avgjørelsen faktisk er blitt truffet av regjeringen, iallfall siden 1931.

Situasjonen i Norge i så måte er for øvrig den samme som i de aller fleste andre land.

Det er nemlig bare i Tyskland og USA (og med visse forbehold i Finland) at det kan forekomme at sentralbanken undertiden åpent går imot regjeringens ønskemål i viktige kredittpolitiske avgjørelser.

Den kredittpolitiske loven overførte allerede i 1965 også den rent formelle avgjørelsen med hensyn til bruk av de fleste av de viktigste virkemidlene til Kongen. Det gjelder likviditetsreserver, tilleggsreserver, plaseringsplikt, valutadekningsreserver, direkte utlånsregulering for visse kredittinstitusjoner, emisjonskontroll osv. Jeg har i denne forbindelse lagt en viss vekt på "scapegoat"-teorien. En sentralbank bør være villig til i visse tilfelle å være "syndebukk" når det gjelder avgjørelser innen dens fagområde som kan innebære en politisk belastning. Men jeg presiserte i denne forbindelse på nytt at "Det bør understrekes at det ikke dreier seg om noe mer enn en rådgiverrolle for sentralbanken". Den daværende canadiske sentralbanksjef *Louis Rasminsky* traff etter mitt skjønn spikeren på hodet i sin Per Jacobsen-forelesning i 1966 da han blant annet sa: "It seems to me that the meaning of independence of the central bank is not an independence *from* government, it is an independence *within* government. ....both government and central bank must regard themselves as responsible for the monetary policy that is followed."

I valutapolitikken er situasjonen at alle viktige avgjørelser tas opp med finansministeren og/eller handelsministeren. Valutaloven av 1950 gir Handelsdepartementet fullmakt til å gi "føresegner" om valutareguleringen, og Norges Bank handler som forvaltningsorgan for Handelsdeparte-

mentet ved gjennomføringen av valutareguleringen.

Professor Carsten Smith har altså basert sin karakteristikk av min gammelmodige holdning på et avsnitt om tanken om en instruksjonsparagraf i den nye loven om Norges Bank. Det sitatet han har gjengitt, er imidlertid kuttet ned på en slik måte at de viktigste argumentene er blitt borte.

En instruksjonsparagraf finnes i Storbritannia, Nederland og Canada. Men disse paragrafene representerer overlevninger fra tidligere tider. De ble innført i 1946 (U.K.) og 1948 (Nederland). Instruksjonsparagrafene er aldri blitt brukt, og det synes å være utbredt enighet om at de heller ikke kan tenkes å bli brukt. Den canadiske sentralbanksjef *Gerald Bouey* hevdet i et møte i Underhusets finanskomité tidligere i år at hvis instruksjonsparagrafen likevel skulle bli brukt, ville et slikt direktiv "almost certainly" fore til at sentralbanksjefen gikk av. Den forrige nederlandske sentralbanksjef *M.W. Holtrop* sier i sin bok "Money in an open economy" (Amsterdam 1972):

"In practice ..... the power to give directions has never been used. The Central Bank, in the performance of its responsibilities, has enjoyed the widest possible measure of independence. Co-ordination of policy between Bank and Government has always been possible by consultation and mutual agreement, based on the recognition of the existence of a broad field of monetary activity where prime responsibility rests with the Bank even though ultimate responsibility remains with the Government."

Det er derfor vanskelig å skjønne at en slik bestemmelse skulle kunne fylle noe behov. Jeg pekte videre på – og også dette er sløffet hos professor Smith – at hvis den nye loven om Norges Bank eller den kredittpolitiske loven formelt kommer til å inneholde bestemmelser om at f.eks. diskontoforandringer også skal avgjøres av regjeringen, vil det enda mindre være noe behov for en slik instruksjonsparagraf.

Det var på denne bakgrunn at jeg i forelesningen tillot meg en lett paradoksal og litt humoristisk spørsmålsstilling om hva en slik instruksjonsparagraf i tilfelle skulle ta sikte på: "Skal Finansdepartementet instruere Norges Bank om hvilke råd den skal gi Finansdepartementet?" Dette må jo helt ses på bakgrunn av den foregående framstilling, som konkret viser at det er nettopp gjennom rådgivervirksomhet i frie former at Norges Bank kan øve innflytelse. Jeg tenkte meg ikke muligheten av at noen skulle kunne være i tvil på dette punkt. Men her må jeg åpenbart ha tatt feil, idet professor Smith alvorlig konstaterer at "it should hardly be necessary to mention that in this country one cannot be instructed with regard to expressions of *opinion*".

Det heter videre at mindre avgjørelser som ytelse av lån til en bestemt bedrift ikke vil være hva en instruksjonsparagraf i tilfelle tar sikte på. "The field of application of Government instructions will in actual

practice have to cover major decisions, such as the lending conditions to the banking sector or the management of the foreign exchange reserve assets."

Men slike viktige avgjørelser er enten allerede i dag lagt under regjeringen eller kan også formelt legges dit, f.eks. ved suppleringslov av den kredittpolitiske lov. I alle tilfelle blir imidlertid viktige avgjørelser drøftet med Finansdepartementet og/eller Handelsdepartementet og avgjørelsene truffet i forståelse med dem.

Selv om en instruksjonsparagraf i praksis neppe kan tenkes brukt, kan en selvsagt spørre hvorfor det da er så betenkelig å sette den inn i loven. Årsaken er at på den bakgrunn som er omtalt ovenfor, vil en slik bestemmelse lett føre til misforståelser her hjemme, men særlig i utlandet. Sentralbanker i andre land er kjent med at samarbeidsforholdet mellom sentralbank og regjering i Norge er fullstendig klart i dag, og de vil ikke forstå hensikten med en slik lovbestemmelse. Kommer den likevel, vil den lett kunne skape vansker for Norges Banks arbeid.

Hvordan en nå enn måtte vurdere spørsmålet om en instruksjonsparagraf, kan det iallfall ikke være dette som er avgjørende for om en har et "moderne" eller "gammeldags" syn på forholdet mellom sentralbank og regjering.

Bankaksjonærenes innløsningskrav som følge av bankdemokratiseringen

*Bjarne Kjømoen,
konsulent i juridisk avdeling
i Norges Bank*

Formålet med bankdemokratiseringen var å sikre en samfunnsmessig styring av forretningsbankene og samtidig sørge for en allsidig sammensetning i bankenes styrende organer.

På en eller annen måte måtte dette nødvendigvis føre til et inngrep i den bestemmelsesrett som aksjonærene i prinsippet kunne utøve ved å møte fram på generalforsamlingen.

Teknisk sett ble bankdemokratiseringen gjennomført ved at den øverste myndighet i forretningsbankene ble overført fra generalforsamlingen til representantskapet. Generalforsamlingen fikk i det vesentlige beholde kompetanse i to sammenhenger: Gjennom generalforsamlingen skal aksjonærene velge fire femtendedeler av medlemmene i det nye representantskap. Videre har generalforsamlingen (i den "kjøpende" bank) beholdt en vetorett ved fastsettelsen av det vederlag som skal ytes ved bankfusjoner. Ellers har representantskapet stort sett overtatt den myndighet som generalforsamlingen tidligere hadde.

Sammensetningen av representantskapet er derfor av stor betydning. I tillegg til de representanter som velges av aksjonærene på generalforsamlingen, skal åtte femtendedeler av representantene velges av Stortinget eller fylkestinget, mens de resterende tre femtendedeler skal velges av og blant de ansatte i bankene.

De aksjonærvalgte medlemmer i representantskapet vil altså være i et klart mindretall. Selv i de tilfeller der vedtak i representantskapet krever kvalifisert flertall (to tredjedeler), vil teoretisk sett de offentlig oppnevnte representanter sammen med de ansattes representanter kunne få i stand lovlig vedtak selv om alle de aksjonærvalgte representanter samlet stemmer imot.

Styret i en forretningsbank skal bestå av fra fem til ni medlemmer. De ansatte er etter loven sikret en representant i styret, dessuten skal også banksjefen (adm. direktor) være styremedlem. For øvrig er det opp til representantskapet å velge fra tre til sju styremedlemmer med vanlig flertall. Selv om det er et krav at styret skal være allsidig sammensatt, har egentlig ikke de aksjonærvalgte representantskapsmedlemmer noen garanti for at noen av "deres" kandidater til styret blir valgt.

"Fordrer Statens Tarv, at nogen maa afgive sin rørlige eller urørlige Eiendom til offentlig Brug, saa bør han have fuld Erstatning af Statskassen."

Dette er innholdet av Grunnlovens §105. Følger det av denne bestemmelse at Stortinget ved å forandre styremekanismene i bankene pådrar staten et erstatningsansvar overfor bankaksjonærene, eller kan man si at slike endringer av rammebetingelsene må aksjonærene finne seg i uten erstatning? Hverken Bankdemokratiseringsutvalget,

departementet eller Stortinget tok egentlig noe klart standpunkt til dette problem, men lot spørsmålet stå åpent. Etter Høyesteretts dom av 1. juni i år må det kunne hevdes at staten i prinsippet kan bli erstatningsansvarlig ved slike endringer i aksjonærenes styringsrett.

Hva er det så som skal erstattes? Noen avgivelse av eiendomsrett i snever forstand innebærer ikke bankdemokratiseringen. Aksjonærene skal fremdeles eie forretningsbankene, motta utbytte, innkassere fusjonsgevinster og tape aksjeinnskudd dersom banken skulle bli insolvent. Dessuten kan aksjonærene fortsatt fritt selge sine aksjer på aksjemarkedet og innkassere kursgevinster og lide kurstap.

Det som aksjonærene har gitt fra seg og som eventuelt skal erstattes, er retten til å møte opp på generalforsamlingen og velge flertallet av medlemmene i representantskapet. Dersom bankreformen hadde gått ut på at aksjonærene skulle velge åtte femtendedeler istedenfor de vedtatte fire femtendedeler av medlemmene av representantskapet, kunne nok ikke aksjonærene ha påberopt seg Grunnlovens §105 som erstatningsgrunnlag.

Det fundamentale spørsmål blir hvordan tapet av retten til å velge et flertall av medlemmene i representantskapet skal vurderes i penger ved utmålingen av en eventuell erstatning. Rent økonomisk sett skulle en aksjes verdi være den neddiskonterte nåverdi av summen av de fremtidige kontantstrømmer på aksjonærenes hånd i form av aksjeutbytter, kursstignings-, fusjons- eller likvidasjonsgevinster. Det er usannsynlig at det vil oppstå noen varig svikt i bankaksjemarkedet (etter at gemyttene er falt til ro) og dermed tap for aksjonærene

dersom det nye flertall i representantskapet ønsker og makter å føre en like aksjonærvennlig politikk som det bankene ellers ville ha fort.

Det kunne blitt interessante avgjørelser fra den skjønnrett eller kommisjon som skulle ha skjønnnet over om og eventuelt hvor stort økonomisk tap aksjonærene var blitt påført ved bankdemokratiseringsreformen.

Aksjonærene hevdet i banksaken at styringsretten over bankene var en så vesentlig del av aksjonærenes eiendomsrett at staten derfor måtte være forpliktet til å overta også aksjonærenes "gjenværende" eiendomsrett, alt dette til en erstatning som svarte til bankenes substansverdi fordelt på aksjeantallet.

Høyesterett var ikke enig i at bankaksjonærene hadde krav på en erstatning basert på substansverdier, men retten var meget konkret i sin begrunnelse. Høyesterett påpekte den helt spesielle karakter som forretningsbankene har, og de begrensninger bankaksjonærenes eiendomsrett var undergitt selv før innføringen av bankreformen. I tillegg fant retten grunn til å presisere at spørsmålet om aksjeeieres krav på erstatning kan komme i en annen stilling dersom andre aksjeselskaper enn banker skulle bli omorganisert på en tilsvarende måte.

Både Bankdemokratiseringsutvalget, Finansdepartementet og Stortinget fant det rimelig å tilby de aksjonærer som ønsket det, en adgang til å få sine aksjer innløst av staten. Dette selv om det *ikke* skulle foreligge noen erstatningsplikt for staten etter Grunnlovens §105. Den nærmere utformingen av innløsningsadgangen var det noe uenighet om, men det endelige resultat

fremgår av §2, 1. og 2. ledd, i overgangsreglene i lov av 10. juni 1977 nr. 60 om endringer i forretningsbankloven, som lyder:

”En aksjeeier i en forretningsbank kan i tre år fra lovens ikrafttreden kreve at staten overtar hans aksjer.

Aksjeeieren kan som vederlag kreve enten den gjennomsnittlige omsetningsverdi av aksjer i banken i de siste tre år før lovens ikrafttreden, eller aksjenes omsetningsverdi ved lovens ikrafttreden. Det ses bort fra endring av omsetningsverdien som grunner seg på innløsningsretten.”

Samtidig ble det bestemt at det skulle oppnevnes en uavhengig bankkommisjon som skulle ha som oppgave å fastsette det vederlag for aksjene som følger av overgangsreglene §2, annet ledd. Bankkommisjonen skulle være et uavhengig forvaltningsorgan, selv om den ut fra sin domstolsfunksjon mer naturlig kunne ha vært organisert som en spesialdomstol.

Bankkommisjonen fikk følgende sammensetning: Høyesterettsdommer O.C. Gundersen, formann; dommer John Grini, nestformann; børskommissær Erik Jarve, likestillingsombud Eva Kolstad og siviløkonom Hans Raastad. Varamedlemmer er siviløkonom Erik Must og konsulent Anne Skjønsberg.

De vedtak som kommisjonen fatter, kan av aksjonærene og staten påankes til Høyesterett på grunn av feil i saksbehandlingen eller rettsanvendelsen.

De tre første vedtak i Bankkommisjonen, fastsetting av omsetningsverdiene for aksjene i Bergen Bank, Den norske Credit-

bank og Chistiania Bank og Kreditkasse, ble påanket til Høyesterett og tatt opp til behandling samtidig med grunnlovsspørsmålet.

Høyesterett kom til at aksjeeierne ikke hadde noe grunnlovsbeskyttet krav på erstatning ut over den innløsningsadgang som fulgte av overgangsreglene §2. Bankkommisjonens vedtak ble stadfestet av Høyesterett da retten fant at kommisjonen hadde tolket overgangsreglene på riktig måte.

Bankkommisjonen har i Andresens Bank-vedtaket, side 15, sammenfattet sine rettslige synspunkter slik:

”a) Etter loven er det kommisjonens oppgave å fastsette antatt faktiske, historiske omsetningsverdier for aksjene pr. 1. januar 1978 og gjennomsnittlig for de tre foregående år. Det kan ikke gis noen kompensasjon for fallet i pengeverdien i perioden for gjennomsnittsberegningen.

b) Det kursfall som aksjonærene hevder at bankdemokratiseringssaken har forårsaket, kan kommisjonen ikke kompensere ved å sette høyere innløsningskurs enn den faktiske, historiske omsetningsverdi. En slik kompensasjon har lovgiveren ment å ville gi ved å tilby aksjonærene den gjennomsnittlige omsetningsverdi for tre år forut for lovens ikrafttreden.

c) Overgangsreglene §2, annet ledd, annet punktum, gir bare en meget begrenset adgang til å justere de faktiske omsetningsverdier som kommisjonen kommer fram til. Det gis her

bare hjemmel for å justere kunstige omsetningskursen som er drevet i været ved manøvrer på aksjemarkedet med sikte på utnyttelse av innløsningsretten. (Jfr. NOU 1976–52 s. 188)''.

Kommisjonen gir her et konsentrert uttrykk for sin tolkning av overgangsreglene §2, annet ledd. De som måtte ønske mer utfyllende bemerkninger, kan henvises til kommisjonens forskjellige vedtak, eksempelvis Bergen Bank-vedtaket, sidene 6–8 og 10–13, og Andresens Bank-vedtaket, side 24.

Problemstillingen for kommisjonen synes å ha vært denne: Hva var markedsværdien for vedkommende bankaksje i den aktuelle treårsperiode, eller hva kunne en aksjonær oppnå ved et aksjesalg i denne periode? Altså den faktiske markedsværdi ved aksjeomsetninger mellom kjøpere og selgere uten felles økonomiske interesser. Kommisjonens utgangspunkt har således *ikke* vært hvilken markedspris aksjen burde ha hatt sett ut fra en velinformert og fornuftig investors synspunkt, og det ser heller ikke ut til at kommisjonen hittil har gjort noe forsøk på å overprøve eller korrigere de verdier som er kommet til uttrykk gjennom aksjemarkedet.

Når den historiske markedsværdi for aksjen skal fastsettes, er primærkilden for kommisjonens skjønn de registrerte omsetningsnoteringer. Dersom det foreligger et fylldig materiale med reelle omsetningsnoteringer som er jevnt fordelt i hele treårsperioden, skulle det ikke være nødvendig for kommisjonen å gå noe særlig inn på andre faktorer som mer indirekte kan indikere markedsværdien. En tenker her på registrerte kjøper- og selgernoteeringer, regn-

skapsdata som kaster lys over bankens inntjeningssevne, soliditet og likviditet, aksjens effektive avkastning, den utbyttepolitikk som er blitt fort osv.

Statens innløsningstilbud til aksjonærene innebærer i praksis at den gjennomsnittlige markedsværdi for aksjene i perioden 1975–77 (eller markedsværdien pr. 1. januar 1978 hvis denne er høyere) blir frosset fast som en nedre grense for bankaksjemarkedet fram til 1. januar 1981. For storaksjonærer medfører også tilbudet den fordel at store aksjeposter kan avhendes nesten på dagen uten at markedet blir satt under kurspress, og uten at man trenger å lete fram spesielle kjøpere som disponerer den nødvendige likviditet.

Bankaksjer har dermed nesten fått karakter av et slags statsgarantert verdipapir.

Bankkommisjonen har hittil gjort vedtak for ti banker. Oppstillingen nedenfor viser hvilke banker det er. Kolonne I gir gjennomsnittlig omsetningsverdi i de siste tre år før lovens ikrafttreden (årene 1975, 1976 og 1977), og kolonne II er omsetningsverdien ved lovens ikrafttreden 1. januar 1978.

	I	II
Bergen Bank	105,80	102,50
Den norske Creditbank	115,60	115,00
Christiania Bank og Kreditkasse	113,05	115,00
Vestlandsbanken	109,23	108,00
Kvam Privatbank	182,00	200,00
Sunnmørsbanken	107,00	111,00
Kristiansands og Oplands Privatbank	330,00	290,00
Forretningsbanken	107,00	104,00
Andresens Bank	108,00	100,00
Bøndernes Bank	121,00	120,00

Alle beløp er i kroner pr. aksje.

Ved en eventuell innløsning skal det etter overgangsreglens §2, fjerde ledd, skje en justering for utbytte i de beløp som er oppgitt ovenfor. For kolonne I skal det gjøres et fradrag for et halvt års gjennomsnittlig utbytte i treårsperioden, og for

kolonne II et fradrag for påløpt utbytte pr. 1. januar 1978. På den annen side har aksjonæren krav på et tillegg for påløpt, ikke hevet utbytte ved innløsningen.

Fristen for å kreve innløsning utløper 1. januar 1981.

Sammenhengen mellom penge- og kredittpolitikken og privat forbruk

*Harald Bohn,
konsulent i Utrednings- og informasjons-
avdelingen i Norges Bank*

Norges Banks kredittmodell KRØSUS er tidligere omtalt i en artikkel av *Knud Z. Ross* i Penger og kreditt nr. 4/1976. Modellen ble mer utførlig beskrevet i Norges Banks skriftserie nr. 6/1978 "A Credit Model for Norway" og i et Arbeidsnotat av 11. juni 1979 i Norges Bank, KRØSUS I, av *Terje Prøsch*.

I denne artikkelen tar vi for oss ett utredningsarbeid som er gjort som ledd i videreutviklingen av KRØSUS. Artikkelen blir noe kortfattet på enkelte områder. De som er interessert i ytterligere opplysninger om datamaterialet, om statistiske metoder og andre ting av mer teknisk karakter, henvises til Arbeidsnotat av 30. april 1979, Konsumfunksjonen i KRØSUS, av *Harald Bohn*.

I den senere tid er det blitt lagt stadig større vekt på penge- og kredittpolitiske virkemidler i den økonomiske politikken. En har imidlertid ikke hatt noen særlig eksakt kunnskap om hvordan penge- og kredittforhold påvirker realøkonomiske størrelser som privat forbruk, private investeringer eller driftsbalansen overfor utlandet. Riktignok har vi vært relativt sikre på i hvilken retning en del penge- og kredittpolitiske tiltak vil virke, men det har vært nokså delte oppfatninger blant økonomer om hvor sterke virkningene ville bli i den enkelte situasjon. KRØSUS-arbeidet ble startet med tanke på at modellen etter

hvert skulle kunne bygges ut for å gi svar på slike spørsmål. Opprinnelig var det i modellen bygget inn sammenhenger mellom de private investeringer i foretakssektoren (eksklusive sjøfart og olje) og blant annet kredittstørrelser. Prosjektet som skal beskrives i denne artikkelen, representerer et skritt videre i arbeidet med å utvide modellen til å kunne si noe om andre realøkonomiske størrelser. I denne omgang er arbeidet konsentrert om det private forbruk, og da i første rekke om å finne sammenhenger mellom privat forbruk og penge- og kredittpolitiske størrelser.

Det private forbruk, slik det er definert i nasjonalregnskapet, består i hovedsak av komponenter som finansieres av den private sektor. For å følge internasjonale standarder, er imidlertid også visse ting inkludert som helt eller delvis er finansiert — stilt gratis til disposisjon — av det offentlige. En fant det mest hensiktsmessig å bygge opp *en teori som skulle forklare utviklingen i den privatfinansierte delen av det private forbruk*. Det er imidlertid visse statistiske problemer forbundet med å finne fram til de underkomponenter som er finansiert av det offentlige og dermed skal trekkes ut fra totalen. En valgte å betrakte nasjonalregnskapets poster helsepleie og skolegang som offentlig finansiert i sin helhet og resten av det private forbruk som privat finansiert.

I teorien skulle man tro at visse undergrupper av det private forbruk var mer følsomme overfor endringer i penge- og kredittforhold enn andre. Spesielt skulle en anta at det ville være mulig å finne sammenhenger mellom kjøp av varige forbruks-goder og penge- og kredittstørrelser. Det ble derfor gjort et forsøk på å splitte det privatfinansierte private forbruk opp i følgende tre grupper:

Møbler og husholdningsartikler

Kjøp av egne transportmidler

Annet privatfinansiert privat forbruk.

Forsøkene på å forklare utviklingen for disse tre undergruppene, gav imidlertid ikke tilfredsstillende resultater. På bakgrunn av dette ble arbeidet konsentrert om å bygge opp en teori for bestemmelse av det *samlede* privatfinansierte private forbruk for senere å teste denne mot et historisk datamateriale. Det er dette arbeidet som blir nærmere beskrevet i denne artikkelen.

Valg av forklaringsvariable

Det er utført en rekke teoretiske utredninger om hvilke faktorer som kan tenkes å påvirke det private forbruk. Det er et gjennomgående trekk ved disse at konsumentenes inntekt på en eller annen måte er med som forklaringsvariabel. Av andre mulige forklaringsvariable kan nevnes tilgangen på kreditt, rente, formuens størrelse og sammensetning, samt forventninger om pris- og inntektsutvikling. Enkelte slike variable kan være vanskelig å observere, spesielt de som har med forventninger å gjøre. Økonomisk teori har heller ikke så mye å bidra med når det gjelder forventningsdannelse. Siden målet var å lage en

teori som kunne brukes som grunnlag for prognoser, var det lite hensiktsmessig å bygge inn forventningsstørrelser. Det ville være vanskelig å tallfeste slike størrelser, noe som igjen ville øke usikkerheten i prognosene. Dersom en kan peke på historiske perioder hvor spesielle forventninger trolig har gjort seg gjeldende, kan en imidlertid få tatt hensyn til dette ved testing av teorien. Først skal vi imidlertid se hvordan de *observerbare* forklaringsvariable kan tenkes å inngå når vi skal forklare utviklingen i det private forbruk.

Inntektsvariable. I det arbeidet som hittil er utført innenfor feltet forbruksteori i Norge, har en i stor grad tatt utgangspunkt i begrepet løpende disponibel inntekt for forbrukerne. Alternativet har ofte vært å bygge på "permanent inntekt"-hypotesen, som sier at inntekten kan deles opp i en permanent og en tilfeldig komponent, og at den permanente inntekten inngår som forklaringsvariabel for det private forbruk. Det kan imidlertid vises matematisk at dette leder fram til en forbruksfunksjon der løpende disponibel inntekt inngår sammen med forbruket i foregående periode. Denne teorien er imidlertid vanskelig å få testet mot et historisk materiale siden det er flere andre teorier som leder fram til samme funksjon, og vi kan da strengt tatt ikke vite hvilken av disse teoriene vi er i ferd med å teste.

I nasjonalregnskapet har man nå laget tall for disponibel inntekt for de tre sosio-demografiske gruppene lønntakere, selvstendige og ikke-yrkesaktive. Her inngår lønns- og eierinntekter, samt stønader fratrukket direkte skatter. I stønadene er fratrukket stønader til helseinstitusjoner.

Renteinntekter er ikke medtatt, noe som skyldes manglende statistikk. Disse tallseriene ligger så nær opp til det ønskede inntektsbegrepet at man valgte å benytte dem.

Penge- og kredittstørrelser. Det er gjort atskillige forsøk på å finne sammenhenger mellom privat forbruk og penge- og kredittstørrelser både på norske og utenlandske data. I Norge har anstrengelsene ikke vært kronet med særlig hell, noe som vel til en viss grad kan skyldes uheldige valg av penge- og kredittvariable. Visse undersøkelser foretatt i andre land tyder på relativt klare sammenhenger mellom penge- og kredittforhold og privat forbruk, men det skal tilføyes at andre undersøkelser er kommet til motsatt konklusjon.

Hovedpunktet i et arbeid av denne typen må være å finne hvilke penge- og kredittstørrelser som har betydning for det private forbruk. Dette må gjøres på teoretisk grunnlag, men samtidig med et sideblikk til institusjonelle forhold i det landet en betrakter. I Norge er det husholdningene som står for den alt vesentlige del av det private forbruk. Det synes da hensiktsmessig å se hvordan husholdningene skaffer seg og anvender midler. Vi kan da sette opp følgende definisjonssammenheng, som sier at tilgang er lik anvendelse:

$$R + K = C + I + F$$

der R = husholdningenes inntekt

K = kreditttilførsel til husholdningene

C = husholdningenes forbruk

I = husholdningenes realinvesteringer

F = husholdningenes fordringsøkning

I denne undersøkelsen forutsettes at utviklingen i husholdningenes forbruk ikke har betydning for inntekten. Denne forutsetningen synes å stå i strid med vanlig keynesiansk makroteori og kan begrunnes ut fra at vi har forutsatt full kapasitetsutnyttelse, slik at husholdningenes inntekt utelukkende er bestemt ut fra hvor mye det er mulig å produsere.

Dersom vi hadde et fritt, perfekt fungerende kredittmarked, ville nå husholdningene tilpasse sine låneopptak, fordringsplasseringer, forbruk og realinvesteringer til inntekten og de innskudds- og utlånsrenter som gjaldt på kredittmarkedet. De penge- og kredittvariable som i et slikt tilfelle ville inngå, ville således, foruten en mulig formuesvariabel, utelukkende være rentestørrelser.

Om vi derimot har et system med kredittrasjonering, vil kreditttilførselen til husholdningene være direkte bestemt av myndighetene (eventuelt bankene). Husholdningene antas å tilpasse sine fordringsplasseringer, realinvesteringer og forbruk til sin inntekt og kreditttilgang samt eksisterende innskuddsrente. Relevante penge- og kredittvariable i et slikt tilfelle vil være samlet kreditttilførsel til husholdningene samt innskuddsrenten.

For den betraktede perioden (1962–77) passer vel forutsetningen om kredittrasjonering bedre enn forutsetningen om fritt kredittmarked. For årene 1978–79 er også dette tilfellet på grunn av konsumlånforståelsen.

De penge- og kredittvariable som ble innført som forklaringsvariable, var således samlet kreditttilførsel til husholdninger og innskuddsrente i bankene. Det beste tall en kunne finne for kreditttilførsel til hus-

holdninger, var Kredittmarkedsstatistikkens tall for lån til lønnstakere, som også omfatter personlige lån til ikke-yrkesaktive, men ikke lån til selvstendig næringsdrivende. Svakheten ved denne tallserien er imidlertid at den ikke kan føres lenger tilbake enn til 1975. For tidligere år ble Kredittmarkedsstatistikkens tabell over "Næringenes lån etter långivergrupper" benyttet, og en så da på låntakergruppen "Boliger og forretningsbygg til utleie". Mye tyder på at overensstemmelsen mellom disse to seriene ikke er så helt dårlig.

Det kan imidlertid være grunner som taler for å foreta en viss oppsplitting av kredittvariabelen. Spesielt kan det hevdes at lån fra Husbanken burde skilles ut fordi de er øremerket til investeringsformål. Der som økte boliglån automatisk fører til økte boliginvesteringer, er dette riktig. Dersom en økning i boliglåne derimot medfører at samme investeringsprogram gjennomføres, men med senket krav til egenfinansiering, bidrar dette til at husholdningene får større ressurser disponible til forbruk. Testing av teorien ble således gjennomført i to ulike regioner, en hvor Husbank-utlåne inngikk i kredittvariabelen og en hvor de var trukket ut.

Når det gjelder innskuddsrenten, ble høyeste innskuddsrente som ble gitt i bankene, benyttet. For perioden 1962–77 vil dette si renten på den til en hver tid eksisterende innskuddsform med lengst oppsigelsestid. Den representerer ikke noe helt godt begrep, idet det i løpet av perioden ble innført nye spareformer med lengre oppsigelsestid. Fra og med 1978 får vi også problemer med hvordan vi skal behandle de mer kompliserte spareordningene som da ble innført. I prinsippet skulle

rentesatsene vært korrigert for virkningene av skattesystemet. Dette er imidlertid langt vanskeligere å gjøre i praksis fordi det er vanskelig å finne en relevant skattesats å korrigere med. En valgte således å operere med en rente før skatt, ikke minst for å opprettholde en viss klarhet i begrepene.

Andre variable. Andre variable som ifølge det teoretiske opplegget burde ha inngått i forbruksfunksjonen, er avkastning på investeringer i realkapital og verdien av initialbeholdningen av realkapital og av finansielle fordringer. Avkastninger på investeringer i realkapital er utelatt på grunn av mangel på gode data og frykt for å trekke inn for mange rentestørrelser kombinert med en viss tvil om hvorvidt denne størrelsen vil ha nevneverdig effekt på forbruket. Tilsvarende argumenter gjør at en også unnlot å ta med initialverdien av realkapital. Derimot er det trolig langt viktigere grunner for å trekke inn initialbeholdningen av finansielle fordringer. Disse ble imidlertid også utelatt, vesentlig på grunn av at den sterke samvariasjonen mellom denne beholdningen og inntekt ville skape visse statistiske problemer ved tallfesting av koeffisientene.

I mange forbruksfunksjoner har det vært vanlig å ta med forrige periodes forbruk som forklaringsvariabel. Dette kan som tidligere nevnt, bygge på "permanent inntekt"-hypotesen, men kan også være uttrykk for at forbrukerne ikke reagerer momentant på endringer i tilpasningsbetingelsene – det eksisterer med andre ord en viss treghet. Det er således ikke vanskelig å finne teoretiske begrunnelser for å ta med forrige periodes forbruk i forbruksfunksjonen. Problemet er imidlertid at vi da

for det første ikke riktig vet hvilken teori vi egentlig tester, for det andre at denne variabelen lett vil "stjele" forklaringskraft fra de øvrige. Analysen ble derfor gjennomført i to ulike versjoner, én hvor forrige periodes forbruk inngikk som forklaringsvariabel og én hvor det ikke inngikk. På grunnlag av de empiriske resultatene valgte en imidlertid å forkaste den versjon hvor forrige periodes forbruk inngikk.

I tillegg til de variable som nå er omtalt, ble det også tatt med en variabel som skulle ta vare på virkningen av innføringen av moms fra 1. januar 1970. I dette tilfellet ble en kraftig prisstigning annonsert på forhånd, noe en må anta førte til et spesielt høyt privat forbruk i 1969 – og tilsvarende lavt i 1970. Det ble således innført en variabel som fikk verdien 1 i 1969, -1 i 1970 og 0 i alle øvrige år.

Beregningene

En var interessert i å se på forbruk målt i faste priser og deflaterte derfor forbruk, disponibel inntekt, kreditt-tilgang og innskuddsrente. Konsumprisindeksen ble benyttet som deflator.

Neste problem var å finne formen på forbruksfunksjonen. På forhånd er det vanskelig å ha noen mening om hvilken funksjonsform som passer best til datamaterialet. Det ble derfor forsøkt med flere forskjellige, og en valgte til sist en funksjon av typen:

$$\ln C = a + b \cdot \ln R + c \cdot \ln K + d \cdot r + e \cdot D$$

der $\ln$ står for den naturlige logaritme og symbolene ellers har følgende betydning:

- C = privat forbruk i faste priser
- R = privat disponibel inntekt i faste priser
- K = kreditttilførsel til lønnstakere i faste priser
- r = realrente før skatt
- D = 1 i 1969, -1 i 1970, 0 ellers

Ved denne funksjonsformen forteller koeffisienten b hvor mange prosent det private forbruk målt i faste priser øker med når privat disponibel realinntekt øker med en prosent. På samme måten forteller koeffisienten c hvor mange prosent det private forbruk øker med når kreditttilførselen til lønnstakere øker med en prosent. Koeffisienten d uttrykker prosentvis endring i privat forbruk målt i faste priser når realrenten øker med ett prosentpoeng.

Ved tallfesting av koeffisientene ble minste kvadraters metode brukt på årsdata for perioden 1962–1977. Dette gav følgende resultater når Husbank-utlånene er tatt med i kredittvariabelen (ledd med variabelen D er heretter utelatt):

Koeffisienter	a	b	c	d
Verdier	1,680	0,798	0,055	-0,333
T-verdier		24,18	3,44	-2,16

T-verdiene angir her noe om hvor sikre vi kan føle oss på at "de riktige" koeffisientverdiene er forskjellige fra null. Som en tommelfingerregel kan vi si at sannsynligheten for at variabelen bak koeffisienten har virkning på privat forbruk, er tilstrekkelig stor når T-verdiene er større enn to i tallverdi. Som en ser, er dette tilfelle for alle variablene. Likningen føyer seg svært godt til observasjonsmaterialet. Dette er imidlertid vanlig for forbruksfunksjoner av denne typen.

Ved en *alternativ utregning* trakk vi Husbank-utlånene ut fra kredittvariabelen og fikk da følgende resultater:

Koeffisienter	a	b	c	d
Verdier	1,349	0,842	0,039	-0,357
T-verdier		26,66	2,21	-1,96

T-verdiene for koeffisientene c og d er lavere enn i den tidligere versjonen, dessuten er føyningen til datamaterialet litt dårligere. I arbeidet fremover bør vi derfor konsentrere oss om vår opprinnelige versjon, hvor kredittvariabelen inkluderer husbanklån. Det er imidlertid verdt å merke seg at beregningsresultatene ved de to alternativene er svært like. Forskjellen i verdien for c avspeiler stort sett at størrelsesforholdet mellom privat forbruk og kreditt til lønntakere er forskjellig i de to tilfellene.

Beregningsresultatene i den opprinnelige versjonen indikerer følgende:

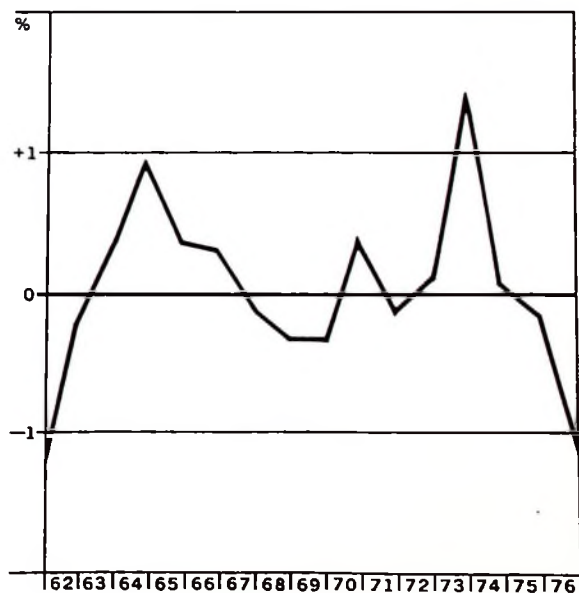
- En økning i disponibel realinntekt på 1% vil medføre en økning i privat forbruk målt i faste priser med 0,8%.
- En økning i kreditt-tilførsel til lønntakere på 1% vil medføre en økning i privat forbruk på 0,055%. Med det størrelsesforhold som eksisterte mellom kreditt-tilførselen til lønntakere og privat forbruk i 1977, ville det innebære at ca. 50% av en økning i lån til lønntakere ville slå ut i privat forbruk.
- En økning i realrenten på et prosentpoeng vil medføre en nedgang i privat forbruk på 0,33%. For 1977 ville dette tilsvare ca. 325 mill. kroner.

Resultatene tyder altså på at både kreditt-tilførselen til lønntakere og utviklingen i realrenten har en vesentlig betydning

for utviklingen i det private forbruket. Det er verdt å merke seg at koeffisientene er framkommet på bakgrunn av tall for perioden 1962–77. Året 1978 hvor forbruket i større grad enn tidligere ble forsøkt påvirket ved hjelp av kredittpolitiske virkemidler, er ikke med.

Som en kontroll på føyningen ble likningen brukt til å regne ut det private forbruk målt i faste priser for perioden 1962–77. Gjennomsnittlig avvik mellom faktisk og beregnet privat forbruk ble da ca. 0,6%. Resultatene er skissert i figuren. Dessuten forsøkte en å regne ut det private forbruk for 1978 og fant at likningen overvurderte det private forbruk med ca. 0,5%. Dette er for så vidt et oppmuntrende resultat i og med at 1978-tall ikke var med i de data som lå til grunn for tallfestelsen av koeffisientene, og at andre tilsvarende funksjo-

Prosentvis avvik mellom beregnet og faktisk privat forbruk 1962–1977

ner i langt større grad overvurderte forbruket dette året.

Om en bruker likningen for å bestemme det private forbruk i 1979, får en et noe lavere tall enn det som framgår av det reviderte nasjonalbudsjett. Dette skyldes i stor grad en forutsetning om økt realrente, noe som framkommer som et resultat av uforandret nominell rente og redusert prisstigning. Likningen skiller ikke mellom dette og en realrenteheving som skyldes økte nominelle renter. Det kan tenkes at dette bidrar til en undervurdering av forbruket i 1979. Videre råder det stor usikkerhet med hensyn til virkningene av at lønns- og prisstoppen skal oppheves fra årsskiftet, slik at beregningsresultatene ikke gir grunnlag for å forkaste anslagene i budsjettet.

Oppsummering

En skal rent generelt være forsiktig med å trekke vidtgående konklusjoner av et arbeid av denne typen, i alle fall før en får flere erfaringer ved bruk av forbruksfunksjonen. Imidlertid tyder resultatene på at det gjennom penge- og kredittpolitikken er mulig å øve en relativt sterk innvirkning på det private forbruk, selv om det selvfølgelig er inntektsutviklingen som er den dominerende forklaringsvariabel. Dette stemmer for så vidt godt med erfaringene fra 1978 hvor den stramme kredittpolitikken "falt sammen med" en nedgang i privat forbruk. Både den samlede kreditt-tilgangen og utviklingen i realrenten ser ut til å ha betydning for utviklingen i det private forbruk.

Industriens internasjonale konkurranseevne - utvalgte indikatorer

*Jon A. Solheim,
prosjektleder i Utretnings- og
informasjonsavdelingen i Norges Bank*

I de senere år har det knyttet seg stadig større interesse for å få fram indikatorer som kan kaste lys over et lands internasjonale konkurranseevne. Bakgrunnen for dette er at store og hyppige svingninger i valutakursene og markerte forskjeller i inflasjonstakt landene imellom har gjort det vanskelig å bedømme et lands konkurranseposisjon. Samtidig har den svake veksten i verdenshandelen bidratt til at nettopp landenes evne til å selge sine produkter er kommet i fokus.

I økonomisk litteratur har begrepet konkurranseevne fått en stemoderlig behandling og blitt vist liten teoretisk oppmerksomhet. Mye av økonomisk teori er imidlertid bygget opp omkring forutsetningen om markedsformen fullkommen konkurranse, der begrepet konkurranseevne ikke er så relevant. De konkurranseindikatorer som omtales i denne artikkelen, må således i hovedsak relateres til forskjellige former for ufullkommen konkurranse. Siden markedsformen fullkommen konkurranse forekommer svært sjelden i det faktiske liv, representerer dette ingen alvorlig innvending mot de presenterte indikatorer.

En mulig definisjon av begrepet konkurranseevne er den fordel i pris, kvalitet, leveransepunktighet, design osv. som gjør at en bedrift, bransje eller land kan selge sine produkter med fortjeneste. De elementer som påvirker konkurranseevnen, spen-

ner således over et vidt spekter av pris- og kostnadmessig og produksjonsteknisk art. Det ideelle ville være å konstruere en indikator som kunne ta hensyn til alle disse forhold. Foruten at flere av de konkurransepåvirkende faktorene som her er nevnt, vanskelig lar seg kvantifisere, ville det by på betydelige metodeproblemer å utarbeide en total indeks som kunne jevnføres med andre lands. Mange av konkurransefaktorene endrer seg heller ikke raskt over tiden. En har av den grunn funnet det hensiktsmessig å begrense seg til en del sentrale pris- og kostnadsfaktorer der sammenlignbare tall foreligger i de fleste av våre viktigste markedsland. De internasjonale sammenligningene vil bli beregnet i relative termer, og en vil stort sett konsentrere seg om indikatorer som kan belyse utviklingen i eksportindustriens konkurranseevne. Det er i den sammenheng viktig å understreke at de indikatorer som presenteres, bare er egnet til å indikere endringene i konkurranseposisjonen. Indikatorer sier følgelig ikke noe om at konkurranseevnen er god eller dårlig, men bare i hvilken retning den utvikler seg.

I mange tilfelle ville det også ha vært av interesse å kjenne til den faktiske kostnads-situasjon hos våre viktigste handelspartnere. Da flere land bare har indekstall for priser og kostnader systematisk tilgjengelig, lar dette seg ikke gjøre på en tilfredsstillende

måte. Ut fra mange synspunkter er det imidlertid endringene i et lands konkurransevne som er av særlig interesse. Indeksserier vil i så fall være tilstrekkelig. For internasjonale sammenligninger er det de relative indeksene som er relevante. Disse har dessuten den fordel at så sant systematiske skjevheter i datamaterialet ikke endrer seg raskere i Norge enn i våre markedsland, vil bevegelsene i den relative indikatoren gi et brukbart bilde av endringene i vår relative konkurransevne.

Mange institusjoner, og kanskje i særlig grad Det internasjonale valutafond (IMF) og Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling (OECD), har i en del år utarbeidet regelmessige oversikter over enkelte sentrale konkurranseindikatorer. Konkjunkturoversiktene i Penger og Kreditt har dessuten i flere år kommentert utviklingen i lønnskostnader pr. produsert enhet (LPE) i Norge og utlandet. I nummer 4/1976 av tidsskriftet gav *Knut Andreassen* en nærmere redegjørelse for utviklingen i lønnskostnader, produktivitet og effektive valutakurser i "slangelandene" i 1970-årene. Det foreligger ellers mange økonomiske analyser av i hvilken grad de presenterte indikatorer har en utsagnskraftig virkning på handelsstrømmene. I denne artikkelen vil en imidlertid begrense seg til å vurdere deres mer generelle styrke og svakhet. Videre vil en på grunnlag av de valgte indikatorene kommentere den faktiske utvikling i konkurransevnen til norsk industri. En vil se på følgende serier: Relative eksportpriser, relative engrospriser, relative lønnskostnader pr. produsert enhet og relative, "normaliserte" lønnskostnader pr. produsert enhet. Dessuten vil en presentere

en uveid, relativ indeks for eksportindustriens lønnsomhet.

Generelle metodeproblemer

Når en tar utgangspunkt i pris- og kostnadsfaktorer for å analysere næringslivets konkurransevne vis-à-vis andre land, er det vanligvis formålstjenlig å begrense seg til varegrupper som faktisk inngår i internasjonal handel ("traded goods"). Mange av de seriene som er tilgjengelige for internasjonale sammenligninger, omfatter et for bredt vare- og tjenestespekter. Dette gjelder eksempelvis nasjonalregnskapets prisindeks og i noen grad også konsumprisindeksen. En har derfor valgt å holde seg til industrivarer. Disse representerer omkring tre fjerdeparten av tradisjonell norsk vareeksport. Bakgrunnen for å holde råvarer utenom, er dels at råvareprisene i de senere år har vist så store og tilfeldige prisvariasjoner at internasjonale sammenligninger kan falle vanskelig. Råvarene er dessuten i større grad enn industrivarer utsatt for kvantitative reguleringer. Spørsmålet om konkurransevne blir dermed i mange tilfelle mindre interessant for denne varegruppen.

For å komme fram til de relative konkurranseindikatorene, som defineres som forholdet mellom landets og konkurrentenes pris- og kostnadsnivå, er det nødvendig å omregne de forskjellige lands serier til en felles valutaenhet. Siden både teller og nevner da uttrykkes i samme valuta, vil de relative konkurranseindikatorene være uavhengige av hvilken valutaenhet som anvendes. Til tross for at valutakursene ved varetransaksjoner ofte blir bestemt av lang-

tidskontrakter eller ved forward operasjoner, vil spot-kursene gi det beste bilde av virkningene på konkurranseevnen av endringer i valutakursene.

Når en skal beregne indikatorer for konkurrentenes pris- og kostnadsposisjon, er det nødvendig å fastlegge den vekt som skal tillegges de enkelte lands serier. Mange forskjellige metoder for å beregne vekter har vært anvendt. Den enkleste måten er å bruke de respektive lands andel av Norges utenrikshandel som vekter (bilaterale handelsvekter). En avgjørende svakhet er at den ikke tar hensyn til den såkalte tredje-landseffekten. Eksempelvis påvirker kostnadsutviklingen i Sverige ikke bare norsk eksport dit, men den berører også norsk eksport til andre land. Et annet vektsystem som har vært mye brukt ved utregning av konkurrentenes stilling, er det IMF har utviklet for å beregne effektiv kursutvikling. Disse vektene følger av strukturen i en multilateral kursmodell, "Multilateral Exchange Rate Model" (MERM). Denne modellen tar både hensyn til den bilaterale handel landene imellom og til konkurransen med tredje land, varesammensetningen og til priselastisiteten for de forskjellige varegrupper som eksporteres og importeres. En nærmere redegjørelse er gitt i en artikkel av *Enok Olsen* i Penger og Kreditt 4/1976.

Hovedhensikten med MERM er å komme fram til et relevant valutakursbegrep som kan belyse totalvirkningene på handelsbalansen av valutakursendringer. MERM er derfor utformet som en generell likevektsmodell. Siktemålet for de veide konkurranseindikatorer som her omtales, er derimot begrenset til å kunne belyse virkningene på eksportetterspørselen ved endringer

i industriens konkurranseevne. Vektene skal derfor bare bestemmes fra etterspørselssiden. IMF har i den sammenheng utviklet et spesielt vektsystem for undergrupper av varer. Vektene er bygd opp fra femsifrede SITC-grupper (Standard International Trade Classification) og omfatter omkring 1 400 industrivaregrupper. Dette innebærer at en kan ta hensyn til virkningene for forholdsvis detaljerte endringer i handelsstrukturen. Videre tar IMF's metode omsyn til i hvilken grad intern handel konkurrerer med internasjonal handel. I et IMF-notat av 14. desember 1978 har *M. Deppler* redegjort for beregningsmetoden.

De vekter som OECD bruker ved utregning av konkurranseindikatorer, er anslått etter samme prinsipper som MERM. Mens MERM omfatter også varekategorier som jordbruksvarer og varer som ikke handles internasjonalt, begrenser OECD-beregnin-

Teksttabell 1. Forskjellige sett av vekter for beregning av internasjonale konkurranseindikatorer

	Bilateral	MERM	IMF	OECD
Canada	1,3	1,4	3,3	2,5
USA	8,0	21,5	10,2	10,9
Japan	1,3	10,8	15,7	3,5
Frankrike	4,6	11,7	8,5	6,0
Vest-Tyskland	16,4	22,1	16,4	17,1
Italia	3,1	5,2	3,1	5,0
Storbritannia	19,7	9,3	13,6	19,9
Belgia	2,3	2,9	2,2	3,7
Nederland	5,9	2,6	4,3	5,2
Sverige	23,4	4,5	13,9	15,5
Sveits	1,7	2,0	1,1	2,0
Østerrike	1,2	1,3	1,4	1,2
Danmark	11,1	4,7	6,3	7,5
	100,0	100,0	100,0	100,0

gene seg til industrivarer. Derfor vil OECD- og MERM-vektene avvike merkbart fra hverandre. Av de skisserte vektmetoder er trolig den som IMF benytter for relative konkurranseindikatorer, den teoretisk sett mest tilfredsstillende, dels fordi den opererer med en mye mer disaggregert varesammensetning, og dels fordi en konsentrerer seg om eksportettersporselen. Norges Bank har derfor valgt å ta utgangspunkt i IMF's beregningsmetode. Teksttabell 1 gjengir hvilke vekter de forskjellige metoder gir. Det fremgår av tabellen at vektene for de enkelte land varierer til dels betydelig alt etter hvilken metode en bruker. Utviklingsmønsteret for de veide indeksene kan følgelig bli sterkt påvirket av hvilken vektmetode som er valgt.

IMF-vektene indikerer at Vest-Tyskland, Japan, Storbritannia og Sverige er Norges viktigste eksportkonkurrenter. Det høye vektgrunnlaget for Japan kan virke noe overraskende. Dette skyldes antakelig at

Japan eksporterer mye av de samme bearbejdede produkter som Norge, og at konkurransen mellom norske og japanske varer på tredjelandsmarkeder således er stor.

I de veide, relative konkurranseindikatorer som presenteres i teksttabellene 2, 3 og 4 nedenfor, brukes IMF-vektene fra teksttabell 1. Norges Bank har i flere år tatt utgangspunkt i IMF's beregninger av konkurrentenes veide indikatorer. IMF benytter på sin side Norges Banks kvartalstall for *lønnskostnader pr. produsert enhet (LPE)* i sine beregninger. Ulike metoder for glatting og korrigering av tidsseriene gjør at Norges Banks og IMF's tallserier likevel kan avvike noe fra hverandre. Siden forskjellene gjennomgående er små og stort sett bare influerer utviklingsmønsteret gjennom året, vil tallene i teksttabellene i hovedsak tilsvare de relative indikatorene som publiseres hver måned i IMF's publikasjon, International Financial Statistics.

Teksttabell 2. LPE, i Norge og hos konkurrentene¹⁾ (1973=100)

	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1978 ²⁾				1979
							1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.	
1. Norsk LPE	100,0	113,1	138,3	154,6	172,1	186,2	185,2	181,2	188,7	189,5	188,4
2. Konkurrentenes LPE	100,0	110,4	126,7	131,8	140,2	160,1	152,6	159,7	165,4	163,4	168,3
3. Relativ LPE: ½ og a-b ³⁾	100,0	102,4	109,2	117,3	122,8	116,3	121,4	113,5	114,1	116,0	111,9
Herav:											
a. Valutakurskomponent ⁴⁾	100,0	106,4	109,9	111,8	112,2	103,2	107,0	103,0	100,4	102,4	101,6
b. Relativ LPE, i nasjonale valutaer	100,0	96,2	99,4	104,9	109,4	112,7	113,5	110,2	113,6	113,3	110,1

1) Indeksene er uttrykt i norske kroner.

2) Kvartalstallene er sesongkorrigerte.

3) Siden konkurrentenes LPE er beregnet som et geometrisk gjennomsnitt av de enkelte lands indekser, kan relativ LPE bli splittet opp i en valutakurskomponent og en relativ LPE, uttrykt i nasjonale valutaer.

4) Avviker noe fra IMF's MERM-indeks for effektive valutakurser grunnet ulike vekter.

Kilder: IMF og Norges Bank.

Teksttabell 3. *For skjellige norske konkurranseindikatorer (1973=100)*

	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1978 ¹⁾				1979
							1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.	
Relative eksportpriser	100,0	110,9	121,5	115,1	114,0	103,0	108,0	102,0	99,3	102,6	104,1
Relative engrospriser	100,0	108,2	107,1	108,6	105,7	97,2	100,5	96,6	95,1	96,7	94,8
Relative LPE	100,0	102,4	109,2	117,3	122,8	116,3	121,4	113,5	114,1	116,0	111,9
Relative, "normaliserte" LPE	100,0	105,3	111,1	119,6	122,8	112,4	118,9	111,3	109,8	109,8	108,4
Eksportpriser i forhold til LPE	100,0	114,3	109,4	97,5	92,5	87,1	87,1	89,0	85,4	87,0	92,7

1) Kvartalstallene er sesongkorrigerte.

Kilder: IMF og Norges Bank.

Nærmere om enkelte konkurranseindikatorer

Relative eksportpriser. Den norske indeksen for relative eksportpriser er beregnet som forholdet mellom den norske prisindeksen for bearbeidede eksportvarer, unntatt matvarer, drikkevarer og tobakk (SITC 5–9), og et veid gjennomsnitt av de tilsvarende eksportprisindeksene i våre viktigste markedsland, uttrykt i felles valuta. De enkelte prisindeksene representerer for de fleste landene såkalte enhetspriser (unit values). Disse beregnes på den måten at varegruppeindeksene blir veid med eksportverdien av alle varene i hver gruppe regnet i basisårets priser. En svakhet ved eksportprisindeksene er følgelig at eventuelle endringer ikke utelukkende behøver å gjelde prisene, men kan også skyldes forandringer i varesammensetning og kvalitet. Relative eksportpriser er trolig de mest brukte indikatorer for internasjonale sammenligninger av konkurranseevne, noe som dels skyldes at seriene er lett tilgjengelige. Videre ivaretar de det sentrale forhold at etterspørselsvolumet vil avhenge av prisforholdet mellom egne og konkurrentenes produkter. En økning i den relative eksportprisindeksen

tilsier således svekket konkurranseevne. Det har likevel vært reist mye kritikk mot disse seriene. For det første vil ikke de varer som ikke eksporteres fordi prisene er for høye, komme med i betraktningen. Videre tas det ikke hensyn til den konkurranseeksportørene møter fra innenlandske produsenter i de landene det eksporteres til. Det er også pekt på at som følge av sterk konkurranse kan eksportørene ofte la være å endre salgsprisene i forhold til sine konkurrenter til tross for at kostnadsutviklingen isolert sett skulle tilsi det. Endringer i konkurranseposisjonen vil i så fall i første omgang gi seg utslag i fortjenestemarginene snarere enn i de relative eksportprisene. For å få et mer fullstendig bilde av konkurransestillingen, må en derfor også trekke inn kostnads-siden. Dette er særlig viktig for et lite land som Norge, der eksportprisene for en stor del blir bestemt av verdensmarkedets priser.

Bevegelser i den norske relative eksportprisindeksen kan i mange tilfelle snarere avspeile en spesiell prisutvikling på verdensmarkedet for de varegrupper som dominerer norsk eksport, enn en endring i eksportindustriens faktiske konkurranseevne.

Teksttabell 4. Relativ LPE i enkelte av Norges viktigste markedsland

	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1978 ¹⁾				1979
							1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.	
USA	100,0	101,6	88,3	92,8	91,4	84,9	88,5	87,3	82,5	81,3	82,7
Japan	100,0	107,2	108,9	110,9	118,6	131,7	120,3	127,0	142,2	137,1	124,0
Frankrike	100,0	93,7	107,9	105,4	100,9	101,3	96,7	100,2	105,0	103,1	107,0
Vest-Tyskland	100,0	98,4	90,5	89,2	91,2	94,4	93,5	95,5	91,9	96,7	97,5
Storbritannia	100,0	104,3	110,9	104,3	102,9	111,5	111,9	107,5	110,9	115,7	119,6
Sverige	100,0	96,9	105,9	124,6	122,4	108,1	107,4	109,3	110,9	104,6	103,4
Danmark	100,0	101,4	96,8	96,6	94,0	94,1	95,5	92,9	91,8	96,4	96,2
Norge	100,0	102,5	109,2	117,3	122,8	116,3	121,4	113,5	114,1	116,0	111,9

1) Kvartalstallene er sesongkorrigerte.

Kilder: IMF og Norges Bank.

Relative engrospriser. Den relative engrosprisindeksen for Norge er utregnet som forholdet mellom den norske engrosprisindeksen for bearbejdede varer og et veid gjennomsnitt av konkurrentenes engrosprisindekser, uttrykt i felles valuta. Engrosprisindeksen omfatter all førstegangsomsetning innenlands, og den inneholder et bredere varespekter enn eksportprisindeksen. I mange land har derfor den førstnevnte indeksen reflektert den underliggende utvikling i konkurransevnen bedre enn den sistnevnte. Den relative engrosprisindeksen skjuler imidlertid det forhold at bedriftene ofte opererer med ulike prismarginer og varespesifikasjoner for salg innenlands og til utlandet. Videre er det et faktum at mange land følger avvikende prinsipper ved beregning av engrosprisindeksene. Utviklingen i den relative engrosprisindeksen kan således bli mer bestemt av ulikheter i metoder og varesammensetning fra land til land enn av reelle forskjeller i underliggende prisutvikling.

Relative lønnskostnader pr. produsert enhet (LPE) i industrien. Denne indeksen blir

definert som forholdet mellom den norske LPE-indeksen og den veide LPE-indeksen for våre konkurrenter, uttrykt i felles valuta. Den "nasjonale" LPE kan igjen defineres på følgende måte:

$$LPE = \frac{\text{Totale lønnskostnader}}{\text{Total industriproduksjon}}$$

eller

$$LPE = \frac{\text{Timelønnskostnader}}{\text{Timeproduktivitet}}$$

der

$$\text{Timeproduktivitet} = \frac{\text{Produksjon}}{\text{Antall sysselsatte} \cdot \text{Arbeidstid pr. sysselsatt}}$$

For å få et fullstendig uttrykk for samlede lønnskostnader, må også bedriftenes indirekte personalkostnader, som f.eks. bidrag til pensjons- og trygdeordninger, inkluderes. Ved å ta utgangspunkt i nasjonalregnskapets tall både for industriens samlede lønnskostnader og bruttoprodukt, fås det mest korrekte bilde av utviklingen i

LPE. En svakhet ved tallene er at de ikke får fram utviklingen i sentrale delkomponenter som timelønn, arbeidstid, sysselsetting og timeproduktiviteten. Videre foreligger de norske nasjonalregnskapstallene foreløpig bare på årsbasis. I de senere år har Norges Bank derfor utarbeidet kvartalstall for LPE på grunnlag av følgende statistiske materiale fra Statistisk Sentralbyrå og Norsk Arbeidsgiverforening (NAF):

Industriproduksjon:	Månedlig, faktisk produksjonsindeks (bruttoprodukt) for industrien
Timelønnskostnader:	Veid gjennomsnitt av timefortjenesten (ekskl. betaling for helge- og høytidsdager) for menn og kvinner i industrien. Som vekter benyttes 0,8 for menn og 0,2 for kvinner. Ved hjelp av NAFs oppgaver over arbeidsgivers obligatoriske sosiale kostnader i tillegg til utbetalt lønn kommer en fram til samlede timelønnskostnader.
Arbeidstid:	Veid gjennomsnitt av faktisk arbeidstid pr. kalenderuke for menn og kvinner i industrien. Samme vekter som for timelønn.
Sysselsatte:	Antall sysselsatte i industrien ifølge Statistisk Sentralbyrås regionale sysselsettingsstatistikk.

Kvartalstallene for LPE er basert på forskjellige datakilder som ikke er fullstendig avstemt mot nasjonalregnskapet. I enkelte tilfelle vil de derfor avvike noe fra årstallene. For å rette på dette, blir kvartalstallene i ettertid justert slik at deres årsgjennomsnitt tilsvarende den LPE-indeksen som er utregnet på grunnlag av årstallene i nasjonalregnskapet. Det er utviklet forskjellige metoder for slike justeringer ("benchmarking"). Den som IMF benytter, er beskrevet av *Frank T. Denton* i *Journal of American Statistical Association*, VI (March 1971).

Et argument for å bruke LPE fremfor rene prisserier, er at en får tatt hensyn til både kostnads- og produktivetsutviklingen. Som påpekt tidligere, vil utviklingen i prisene ikke si noe om hvorledes forholdet mellom kostnader og fortjeneste har endret seg. Erfaring fra flere land har i det hele vist at relative LPE-indeks kan være til betydelig hjelp når en ønsker å analysere den underliggende utvikling i konkurransevnen i eksportindustrien. Selv om det i mange tilfelle kan være rimelig å anta at lønningene i eksportnæringene og i øvrig industri utvikler seg forholdsvis parallelt, gjør den ofte svært ulike produktivetsutviklingen næringene imellom det dessuten ønskelig med LPE-tall for eksportindustrien alene. Norges Bank har utarbeidet slike tall på årsbasis, men tilsvarende tall er ikke tilgjengelige hos våre viktigste handelspartnere. Det har derfor ikke latt seg gjøre å fremskaffe en relativ LPE-indeks for eksportindustrien.

En innvending mot LPE-seriene har vært at de ikke inkluderer kostnadene for innsatsfaktorer og kapital. Mens det har vist seg vanskelig å finne sammenlignbar stati-

stikk for kapitalkostnadene i ulike land, har OECD forsøkt å konstruere indekser som tar hensyn til innsatsvareprisene. De blir kalt relative løpende kostnader pr. produsert enhet i industrien (unit current costs). Da de fortsatt er basert på svært mange usikre forutsetninger, har vi inntil videre valgt å se bort fra dem.

Relativ, "normalisert" LPE. Denne indeksen beregnes som forholdet mellom "normalisert" LPE for Norge og veid, "normalisert" LPE-indeks for våre viktigste markedsland, uttrykt i felles valuta. De "normaliserte" LPE-seriene fremkommer ved å dividere timelønnskostnadene med timeproduktiviteten korrigert for sykliske svingninger. Den metoden som IMF nytter, er beskrevet av *J. Artus* i Staff Paper, XXIV (March 1977). For Norge, Danmark, Sveits og Østerrike har dataproblemer ført til at de "normaliserte" produktivitetstallene utregnes som en regresjonstrend av faktisk produktivitet.

Fordelen med relativ "normalisert" LPE er at en får korrigert for det forhold at produktiviteten er konjunkturfølsom. I en nedgangskonjunktur holder bedriftene således på arbeidskraften med den følge at produktiviteten synker. Under en konjunkturoppgang vil derimot produktiviteten øke mer enn produksjonstrenden tilsier. I tillegg til de problemer som derved oppstår på grunn av at landene befinner seg i ulik konjunkturfase, kommer det forhold at bedriftene i land som Norge og Sverige i større grad enn i andre land holder på overflødig arbeidskraft under en nedgangskonjunktur. Under forutsetning av at det ikke har skjedd noen endring i de underliggende produktivetsforhold, vil Norge og

Sverige i slike situasjoner ha et unyttet produktivetspotensial som kan bli realisert ved en ny konjunkturoppgang.

Mens "normaliserte" LPE kan være til stor hjelp under "normale" konjunkturforløp, har senere års vedvarende svake økonomiske utvikling i industrilandene reist tvil om hva som faktisk er den underliggende produktivetsutvikling. De relative, "normaliserte" LPE-indeksene må derfor benyttes med en viss reservasjon.

Andre konkurranseindikatorer. Forholdet mellom eksportprisene for industrivarer og LPE brukes ofte som en indikator på eksportindustriens løpende lønnsomhet. For å belyse fortjenesteforholdene i eksportindustrien i forhold til øvrig industri, og derved si noe om viljen til å eksportere i stedet for å selge innenlands, er det vanlig å se på forholdet mellom eksportprisene for industrivarer og de tilsvarende engrospriser. Begge disse seriene preges i grove trekk av de samme statistiske og metodiske svakheter som de tidligere diskuterte seriene. I denne artikkelen tar vi bare med den første av dem.

Utviklingen i industriens internasjonale konkurransevne

Teksttabellene 2, 3 og 4 viser hvordan enkelte sentrale konkurranseindikatorer har utviklet seg fra og med 1973. En økning i indeksene indikerer svekket konkurransevne. Eneste unntaket fra denne regel er lønnsomhetsindikatoren som illustrerer bedre fortjenesteforhold når indeksen går opp (norske eksportpriser i forhold til norsk LPE).

Når en har valgt 1973 som basisår, skyldes det at dette var det siste året med noenlunde rimelig balanse i norsk og internasjonal økonomi. I årene 1971–73 skjedde det imidlertid stadige endringer i kursrelasjonene mellom de viktigste valutaer. Valg av basisår vil derfor for flere land få stor innflytelse på nivåutviklingen av indeksene. Som påpekt innledningsvis, er det viktig å understreke at indikatorene bare er egnet til å belyse endringene i konkurranseposisjonene, og at oppmerksomheten bør knyttes til bevegelsene i snarere enn til nivået på indikatorene. Det kan likevel være verdt å understreke at som følge av valutajusteringene i perioden 1971–73 ble den underliggende konkurransestilling for vesttysk og japansk industri kraftig forverret i dette tidsrommet, mens den ble merkbart bedret for amerikansk og engelsk industri.

Teksttabell 2 trekker skille mellom hvilken betydning endringer i henholdsvis valutakurser og nasjonale kostnadsforhold har hatt for utviklingen i Norges relative LPE. En slik sontring kan f.eks. være av interesse ut fra kjøpekraftsparitetsteorien. Den postulerer blant annet at forskjeller i konkurransevnen ved ulik inflasjonsrate fra land til land etter hvert vil bli utlignet gjennom tilsvarende forandringer i valutakursene. Utviklingsmønsteret i tabell 2 kan ikke uten videre tas til inntekt for denne teori for Norges vedkommende. Det faktum at forverringen av vår innenlandske kostnadssituasjon siden 1975 ble etterfulgt av en kraftig depresiering i 1978, kan likevel til dels forklares ut fra kjøpekraftsteorien.

Det fremgår av teksttabell 2 at av forverringen i Norges relative konkurranseposi-

sjon på 16,3% i perioden 1973–78 kan 3,2% tilskrives appresiering av den norske krone og 12,7% tilskrives den innenlandske LPE-utvikling. Tabellen viser videre at bedringen i konkurransevnen i 1978 i sin helhet var et resultat av depresieringen av den norske krone. I inneværende år vil bedringen derimot i hovedsak være en følge av at den nominelle kostnadsstigning er lavere i Norge enn i våre viktigste markedsland. Selv om en slik oppsplitting av utviklingen i relativ LPE kan illustrere en del interessante forhold, må det understrekes at den representerer et for mekanisk utgangspunkt for å analysere mulige årsaks/virkningsforhold mellom valutakurser og innenlandsk kostnadsutvikling.

Teksttabell 3 gjengir utviklingen i de utvalgte konkurranseindikatorene for perioden 1973 til første kvartal 1979. Det går fram av tabellen at alle indikatorene viser at norsk eksportindustri ble mindre konkurransedyktig i perioden 1973–1977. Siden begynnelsen av 1978 har det funnet sted et merkbart omslag i denne utvikling, og tendensen ser ut til å fortsette i inneværende år. Lønnsomhetsindikatoren, dvs. eksportpriser i forhold til LPE, viser en viss etterslepene tendens i forhold til de andre indikatorene. Mens den indikerer klar bedring i lønnsomheten i 1974, noe som skyldes den kraftige eksportprisoppgangen det året, viser den ikke tegn til nytt fortjenesteoppsving for i første kvartal 1979. Utviklingsbildet for årene 1973–1978 er i godt samsvar med nasjonalregnskapets årsoppgaver for driftsresultatet i utekonkurrerende næringer.

Som allerede nevnt, vil utviklingen i den norske, relative eksportprisindeksen være påvirket av at de varegrupper som domine-

rer norsk eksport, har hatt en litt spesiell prisutvikling. Mye kan likevel tyde på at norske eksportører delvis priset seg ut av eksportmarkedene fra slutten av 1974 og i 1975, og en slik utvikling blir bekreftet av den relative eksportprisindeksen. Den understøtter også antakelsen om at eksportørene bedret sin konkurransevne i 1978 ved å selge fra lager til forholdsvis lave priser.

Relative engrospriser viser et langt jevnere bevegelsesmønster enn relative eksportpriser og relative LPE. Av hensyn til de påpekte svakheter ved det statistiske materialet for denne indeksen er en likevel usikker på hvor utsagnskraftig den er som indikator for norsk eksportindustri konkurranseposisjon.

I den grad en forutsetter at teorien om underliggende trendproduktivitet holder stikk, bekrefter den norske indeksen for relativ, "normalisert" LPE at det inntraff en forverring i Norges underliggende konkurranseposisjon i perioden 1973–77. Videre gir den inntrykk av at som følge av den svake konjunkturutviklingen i 1978 gir de faktiske LPE-tallene et for ugunstig bilde av situasjonen. Ifølge indeksen for relativ, "normalisert" LPE var Norges underliggende relative kostnader i 1978 12,4% høyere enn i 1973, eller nesten fire prosentpoeng lavere enn hva den faktiske, relative LPE-indeksen indikerer. Indeksen peker følgelig i retning av at Norge ved inngangen til 1979 hadde en betydelig produktivitsreserve som kan slå ut i bedret konkurransevne ved en sterkere konjunkturoppgang. Utviklingen hittil i 1979 taler for at der er en slik underliggende tendens, selv om det enda er for tidlig å si hvor mye den betyr.

Det fremgår av teksttabell 4 at konkurransesituasjonen i våre viktigste markedsland har gjennomgått store forandringer siden 1973. Tabellen viser at selv om også Sverige fikk sin konkurranseposisjon betydelig forverret fram til 1977, ble den i sterkere grad enn det som var tilfelle for Norge, rettet opp i løpet av 1978. Som følge av den svake veksten i arbeidskostnadene i Vest-Tyskland har tysk industri konkurransevne vist bare små endringer de siste årene til tross for stadige kursopp-skrivninger. Senere tids appresiering av pund sterling har derimot svekket Storbritannias konkurranseposisjon i betydelig grad, mens fallet i dollarens verdi har bidratt til at konkurransevnen for amerikansk industri har vist stadig bedring. Det fremgår ellers av tabell 4 at i perioden 1973–78 var det bare Japan som forverret sin konkurransestilling mer enn Norge.

Dersom en i stedet tok utgangspunkt i IMF's tall for landenes relative, "normaliserte" LPE-indeks, ville en finne at Japans underliggende konkurranseposisjon er enda svakere enn det som fremkommer i de faktiske tallseriene. Det motsatte er tilfelle for Storbritannia, Danmark og Sverige. For land som USA, Vest-Tyskland og Frankrike var det derimot i første kvartal 1979 forholdsvis små forskjeller mellom faktiske og "normaliserte" LPE-serier. Det må imidlertid understrekes at en i disse sammenligningene landene imellom bare har tatt utgangspunkt i relative LPE-serier. Utviklingen i så vel de øvrige relative konkurranseindikatorer som de mange andre faktorer som er viktige for industriens konkurransevne, er det følgelig ikke tatt hensyn til.

Avsluttende merknader

En har i denne artikkelen presentert enkelte indikatorer som er mye brukt til å vurdere industriens internasjonale konkurransevne. Som påpekt ved flere anledninger, lider alle de presenterte indikatorene av åpenbare statistiske og metodiske svakheter. En må derfor ikke legge for stor vekt på mindre endringer. Ved å operere med flere former for indikatorer, får en imidlertid belyst ulike sider av konkurranseutviklingen, og dermed et bedre grunnlag for å bedømme et lands konkurranseposisjon. Den utstrakte bruk av slike indikatorer i mange land taler også for at de har vist seg å være til stor hjelp ved økonomiske analyser.

De presenterte konkurranseindikatorer har to meget vesentlige egenskaper for løpende konjunkturanalyser. De er raskt tilgjengelige, og de er internasjonalt sammenlignbare. Ved utarbeidingen av økonomiske oversikter i Norges Bank er det derfor i flere år gjort bruk av ulike konkurranseindikatorer. Dette gjelder kanskje i

særlig grad den for relative lønnskostnader pr. produsert enhet (LPE). I den sammenheng er det lagt stor vekt på å komme fram til både kvartalstall og årstall som gir et mest mulig relevant bilde av kostnadsutviklingen i industrien. Fra 1980 vil Statistisk Sentralbyrå publisere nasjonalregnskapstall på kvartalsbasis, noe som vil forbedre datagrunnlaget for de norske LPE-tallene.

De indikatorer som er omtalt, representerer bare et utvalg av de mange ulike konkurranseserier som jevnlig kommenteres i internasjonale oversikter. I tillegg finnes alle de indikatorer som kan brukes til å vurdere konkurransesituasjonen for innenlandske bedrifter som selger sine produkter på hjemmemarkedet i konkurranse med utenlandske bedrifter. Selv om en enkel sammenligning av utviklingen i forskjellige konkurranseindikatorer og handelsstrømmene kan gi et visst innblikk i deres brukbarhet, er det bare ved hjelp av økonomiske undersøkelser en kan få fastlagt hvilke av indikatorene som er mest utsagnskraftige.

Oversikt

over gjeldende kredittpolitiske bestemmelser i henhold til kredittloven av 25. juni 1965

- §§ 4– 6 Likviditetsreserver
- §§ 9–10 Plasseringsplikt
- § 11 Oppgaveplikt
- § 12 Utlånsregulering for private finansieringsselskaper og skadeforsikringsselskaper
- § 13 Oppgaveplikt over rente- og provisjonssatser
- § 15 Emisjonskontroll
- Godkjenning av låneopptak hvor flere långivere deltar

Norges Banks diskonto: 7% fra 13. februar 1978

Oppstillingen på de følgende sider har bare til formål å gi en oversikt over gjeldende kredittpolitiske bestemmelser. All praktisk anvendelse av bestemmelsene bør skje på grunnlag av rundskrivene fra Norges Bank. Listen er ajourført pr. 18. september 1979.

Kredittlovens §4–6. Likviditetsreserver for banker

Primære likviditetsreserver

	Primærreserver i prosent av beregningsgrunnlaget ¹⁾		Resolusjon
	Sør-Norge	Nord-Norge	
<i>Sparebanker</i>	9	0	1979-08-10
<i>Forretningsbanker</i>	3	0	1979-06-29

Beregningsgrunnlaget er bankens samlede passiva med fradrag for en bloc-avskrivninger (kode 262), utlån i utenlandsk valuta utbetalt fra og med 1. juli 1978 til innlendinger og utlendinger i henhold til norsk valutalisens (kode 169), renter (kode 1722–1723) og utgifter (kode 19), oppskrivning av fast eiendom (kode 2745). Det er månedsoppgavens kodennummer som er anført i parentes.

Kredittlovens §§ 9–10. Plasseringsplikt for banker, livsforsikringsselskaper, pensjonskasser og -fond

Plasseringsplikt

	Utgangspunkt for beregning (forvaltningskapital)	Plasserings- plikt	Tillatt reduksjon	Resolusjon
Dersom faktisk obligasjonsbeholdning er under 27% av forvaltningskapitalen				
<i>Forretnings- og sparebanker¹⁾</i>				
i Sør-Norge	Juni 1978	35%	35%	1978-07-14
i Nord-Norge		15%	15%	
Dersom faktisk obligasjonsbeholdning er under 60% av forvaltningskapitalen				
<i>Livsforsikringsselskaper, private og kommunale pensjonskasser og -fond med forvaltningskapital over 5 mill. kroner</i>				
i Sør-Norge	Mars 1978	60%	60%	1978-04-21
i Nord-Norge	Mars 1978	30%	30%	1978-04-21

Oppgjørstidspunkt:

Forretnings- og sparebanker: To-månedersperioder (utgangen av februar, april osv.)

Øvrige: Kvartalsvis.

Den tilpliktete økning i obligasjonsbeholdningen beregnes med utgangspunkt i den *pliktige* obligasjonsbeholdning ved utgangen av august 1978 for bankene, og juni 1978 for øvrig.

¹⁾ Beregningsgrunnlaget er bankens samlede aktiva med fradrag for en bloc-avskrivninger (kode 262), utlån i utenlandsk valuta utbetalt fra og med 1. juli 1978 til innlendinger og utlendinger i henhold til norsk valutalisens (kode 169), renter (kode 1722–1723) og utgifter (kode 19). Det er månedsoppgavens kodennummer som er anført i parentes.

Kredittlovens § 11. Oppgaveplikt for private finansieringsselskaper, livs- og skadeforsikringsselskaper

Oppgaveplikt

for private finansieringsselskaper	Diverse oppgaver	Finansdepartementets bestemmelse 1966-03-15
	Lånegarantier	Finansdepartementets bestemmelse 1974-12-24
for livsforsikringsselskaper	Diverse oppgaver	Finansdepartementets bestemmelse 1972-08-10
for skadeforsikringsselskaper	Diverse oppgaver	Finansdepartementets bestemmelse 1972-08-10
	Lånegarantier	Finansdepartementets bestemmelse 1974-12-24

Kredittlovens § 12. Utlånsregulering for private finansieringsselskaper og skadeforsikringsselskaper

Utlånsregulering

	Resolusjon
for private finansieringsselskaper	1978-12-22
Tillatt utlånsøkning det største av a) eller b) nedenfor: a) 2,5% over tillatte ¹⁾ utlån pr. 31/12 1978 b) 2,5% » » » 12 måneder tidligere	
for skadeforsikringsselskaper med forvaltningskapital over 10 mill. kroner ved utgangen av 2. kvartal 1979	1979-06-29
» 3. » »	3% over faktiske ²⁾ utlån pr. 31/12 1978. Ingen regulering. Oppgaveplikt.
» 4. » »	4,5% over faktiske ²⁾ utlån pr. 31/12 1978 (statisk ledd) + 2% av økningen i premie- inntekt for egen regning fra gjennomsnittet for årene 1975 og 1976 og til gjennomsnittet for årene 1977 og 1978, men ikke utover halvparten av a). Selskaper med negativ premie- vekst kan øke sine utlån i sam- svar med statisk ledd (dynamisk ledd).

1) Utlån til andre kredittinstitusjoner og til utlandet regnes ikke med.

2) Utlån til statsforvaltningen, til andre kredittinstitusjoner og til utlandet regnes ikke med. Dersom de faktiske utlån 31. desember 1978 overstiger det tillatte utlånsnivå, skal det tillatte utlånsnivå 31. desember 1978 danne utgangspunkt for beregning av utlånsrammen.

Kredittlovens § 13. Oppgaveplikt over rente- og provisjonssatser

---

Oppgaveplikt

Oppgaveplikt for forretnings- og sparebanker, livs- og skadeforsikringselskaper samt kreditt- og hypotekforeninger til Norges Bank over hvilke rente- og provisjonssatser som nyttes ved inn- og utlån. Oppgaveplikten for disse institusjoner omfatter også melding til Norges Bank om enhver *endring* av de rente- og provisjonssatser som blir nyttet.

Finansdepartementets forskrift av 6. juli 1965, rundskriv av 15. juli 1965 fra Norges Bank. Oppgaveplikten ble ved Finansdepartementets bestemmelse av 23. mars 1966 utvidet til også å gjelde private finansieringselskaper.

Kredittlovens § 15. Emisjonskontroll

Emisjoner

Lån mot utstedelse av ihendehaverobligasjoner eller andre omsetningsgjeldsbrev hvorav det utstedes mange i sammenheng og med lik tekst, må ikke legges ut til offentlig tegning eller tas opp på annen måte uten etter samtykke fra Finansdepartementet.

Heller ikke andre lån kan gis av syv eller flere långivere sammen uten etter samtykke fra Finansdepartementet.

Lån som omfattes av forskriftenes § 1, annet punktum, kan unntas fra regulering når lånebeløpet utgjør mindre enn 5 mill. kroner. Søknad om unntak sendes Norges Bank.

Finansdepartementets forskrift av 10. mars 1972, rundskriv av 15. mars 1972 og 12. oktober 1973 fra Norges Bank.

Tabeller

1.	Norges Banks balanse	12.	Forretningsbanker. Utlån til publikum fordelt på utlånsarter. Bevilgede og disponerte lån
2.	Spesifikasjon av Norges Banks innenlandske utlån	13.	Forretningsbankenes likviditet
3.	Spesifikasjon av innenlandske folioinnskudd i Norges Bank	14.	Sparebankenes balanse
4.	Internasjonale reserver og andre valutabeholdninger	15.	Sparebankenes utlån til publikum
5.	Utenriksregnskap for Norge	16.	Sparebanker. Utlån og innskudd fordelt på publikumssektorer
6.	Salgskurser for en del valutaer notert på Oslo Børs	17.	Sparebankenes utlån fordelt på næringer
7a.	Bankenes kronelikviditet	18.	Sparebanker. Utlån til publikum fordelt på utlånsarter. Bevilgede og disponerte lån
7b.	Bankenes valutalikviditet	19.	Sparebankenes likviditet
8.	Forretningsbankenes balanse	20.	Balanse for statsbanker
9.	Forretningsbankenes utlån til publikum	21.	Balanse for private kredittforetak
10.	Forretningsbanker. Utlån og innskudd fordelt på publikumssektorer	22.	Balanse for private finansierings-selskaper
11.	Forretningsbankenes utlån fordelt på næringer	23.	Balanseutdrag for livsforsikrings-selskaper

24. Balanseutdrag for skadeforsikrings- selskaper 25. Beholdninger av norske ihendehaver- obligasjoner fordelt på långivere 26. Kredittilførsel til private og kommuner 27a. Endringer i publikums likviditet 27b. Sammensetningen av publikums likviditet 28. Forretningsbanker. Rente- og provisjonssatser på nye utlån i norske kroner 29. Sparebanker. Rente- og provisjons- satser på nye utlån i norske kroner	30. Forretningsbanker. Rentесatser på nye bankinnskudd fra kunder i norske kroner 31. Sparebanker. Rentесatser på nye bankinnskudd fra kunder i norske kroner

Standard tegn:

- . Tall kan ikke forekomme
- .. Oppgave mangler
- ... Oppgave mangler foreløpig
- Null

Tabellene 32, 33 og 34 bygger på årsoppgaver og blir
publisert én gang årlig (i nr. 2).

Tabell 1. Norges Banks balanse (Mill. kroner)

	31/3 1978	30/6 1978	30/9 1978	31/12 1978	31/3 1979	30/6 1979	31/8 1979
Internasjonale reserver	11 956	16 053	14 773	14 453	18 665	19 924	20 255
Innskudd i norske banker	415	455	426	466	399	433	459
Norske statskasseveksler	5 123	3 258	4 160	6 000	5 160	4 825	5 751
Norske ihendehaverobligasjoner	1 316	2 119	2 109	1 831	1 834	1 821	1 811
Innenlandske utlån	3 879	2 386	1 785	2 139	751	623	1 051
Andre innenlandske fordringer etc. ¹⁾	6 085	5 893	5 923	6 022	5 862	6 097	5 926
Andre fordringer på utlandet	872	1 170	1 238	1 299	1 280	1 254	1 248
Diverse reguleringer	256	423	446	—	49	76	70
Utgifter	52	121	205	—	151	261	336
Fordringer i alt	29 954	31 878	31 065	32 210	34 151	35 314	36 907
Sedler og mynt i omlop	15 430	16 118	16 887	17 756	16 837	17 567	17 294
Innenlandske folioinnskudd	9 274	9 741	6 658	7 689	7 409	8 546	11 270
Norges Banks markedspapir	0	0	1 121	526	3 240	1 987	814
Skattefrie fondsavsetninger	148	143	138	124	127	110	108
Utenlandske kroneinnskudd m.v.	141	184	130	196	177	296	283
Annen gjeld til utlandet	707	1 022	1 096	1 127	1 117	1 101	1 101
Annen innenlandsk gjeld	87	104	86	269	70	88	47
Motverdi av SDR i IMF	476	477	476	499	700	700	700
Aksjekapital, fond etc.	3 304	3 297	3 289	4 024	4 014	4 002	4 000
Diverse reguleringer	1	1	29	—	2	—	1
Inntekter	386	791	1 155	—	458	917	1 289
Gjeld og egenkapital i alt	29 954	31 878	31 065	32 210	34 151	35 314	36 907

¹⁾ Herav utgjør statens konsoliderte konto 5 430 mill. kroner.
Kilde: Norges Bank.

Tabell 2. Spesifikasjon av Norges Banks innenlandske utlån (Mill. kroner)

	31/3 1978	30/6 1978	30/9 1978	31/12 1978	31/3 1979	30/6 1979	31/8 1979
Forretningsbanker	3 216	1 954	1 062	1 731	336	297	634
Herav:							
Ikke behovsprøvde lån	2 468	1 194	717	1 146	331	160	377
Dagslån inkl. evt. overtrekk	238	199	23	76	—	7	—
Lån på særvilkår	510	561	322	509	5	130	257
Sparebanker	430	154	435	116	179	69	137
Herav:							
Ikke behovsprøvde lån	404	107	416	105	162	56	126
Dagslån inkl. evt. overtrekk	2	30	2	3	9	3	7
Lån på særvilkår	26	17	17	8	8	10	4
Private finansieringsselskaper	51	51	18	49	6	7	14
Næringsliv og privatpersoner	182	227	269	243	230	250	266
Herav:							
Statsgaranterte fiskelån	96	109	105	90	96	98	112
I alt	3 879	2 386	1 785	2 139	751	623	1 051

Kilde: Norges Bank.

Tabell 3. Spesifikasjon av innenlandske folioinnskudd i Norges Bank (Mill. kroner)

	31/3 1978	30/6 1978	30/9 1978	31/12 1978	31/3 1979	30/6 1979	31/8 1979
Statskassen	5 685	6 228	2 388	4 597	4 570	5 301	7 319
Statens regnskapsførere	1 465	1 934	1 560	1 339	1 488	1 672	2 042
Annen offentlig forvaltning	113	97	64	134	139	49	335
Postgiro	370	96	428	208	118	496	439
Forretningsbanker	176	310	609	232	93	188	255
Sparebanker	341	108	310	143	350	93	116
Statsbanker	533	208	462	250	170	135	168
Andre finansinstitusjoner	2	11	4	—	11	46	55
Postverket	133	138	178	217	138	159	179
Andre statsforetak	398	457	550	493	278	356	318
Andre innenlandske sektorer	58	154	105	76	54	51	44
I alt	9 274	9 741	6 658	7 689	7 409	8 546	11 270
Herav:							
Statens og andre offentlige konti ifølge tidligere balanseoppstilling	8 697	9 158	5 630	7 238	6 901	8 168	10 800

Kilde: Norges Bank.

Tabell 4. Internasjonale reserver og andre valutabeholdninger (Mill. kroner)

	31/12 1977	31/3 1978	30/6 1978	30/9 1978	31/12 1978	31/3 1979	30/6 1979
Norges Banks internasjonale reserver netto (a—b)	8 471	11 775	15 823	14 601	14 254	18 482	19 622
a) Offisielle internasjonale reserver	11 329	11 953	16 049	14 769	14 449	18 659	19 918
Herav:							
Gull ¹⁾	260	260	260	260	272	272	272
Reserveposisjon i IMF	857	829	863	786	804	814	830
Lån til IMF	608	608	608	542	542	489	485
Spesielle trekkrettigheter i IMF	580	580	601	601	630	845	896
Bankinnskudd i utlandet og utenlandske verdipapirer	9 024	9 676	13 717	12 580	12 201	16 239	17 435
b) Utenlandske kroneinnskudd i Norges Bank	2 858	178	226	168	196	177	296
Herav:							
Banker	2 708	37	42	38	52	39	79
Andre innskytere	150	141	184	130	144	138	217
Forretnings- og sparebankers valutabeholdninger netto (a—b)	502	—1 420	—1 721	—1 253	—1 123	—1 960	—3 681
a) Bankinnskudd i utlandet	3 393	1 639	1 565	2 876	2 259	2 073	1 407
b) Kortsiktig gjeld i utlandet	2 891	3 059	3 286	4 129	3 382	4 033	5 088
Norges Banks internasjonale reserver og forretnings- og sparebankers valuta- beholdninger netto	8 973	10 355	14 102	13 348	13 131	16 522	15 941
Andre sektors valutabeholdninger netto (a—b)	712	342	—533	—138	489	—237	314
a) Bankinnskudd i utlandet og utenlandske verdipapirer	4 214	4 918	4 794	5 509	5 940	5 463	5 872
Herav:							
Rederier	1 858	1 992	1 950	2 071	2 401	2 517	2 767
Forsikringsselskaper	896	900	963	949	1 029	1 120	1 191
Handels- og industriselskaper o.a.	1 460	2 026	1 846	2 489	2 510	1 826	1 914
b) Kortsiktige valutalån fra utlandet	3 502	4 568	5 327	5 647	5 451	5 700	5 558
Internasjonale reserver og valutabeholdninger i alt	9 685	10 697	13 569	13 210	13 620	16 285	16 255

1) Etter endringen pr. 1. april 1978 i avtalen om Det internasjonale valutafond er den offisielle pris på gullet avskaffet. I likhet med de fleste andre sentralbanker vil imidlertid Norges Bank fortsatt nytte den tidligere offisielle pris på 35 SDR pr. unse ved bokføringen av gullet.

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 5. Utenriksregnskap for Norge (Mill. kroner)

	1/1-30/6		1/4-30/6	
	1978	1979	1978	1979
Eksport av varer ekskl. råolje og naturgass fra Nordsjøen	16 108	19 843	8 703	10 414
Eksport av råolje og naturgass fra Nordsjøen ¹⁾	6 273	8 549	2 922	4 326
Import av varer	-30 655	-31 333	-15 569	-16 257
Varebalansen	-8 274	-2 941	-3 944	-1 517
Eksport av nye skip og oljeplattformer	5 671	713	5 073	243
Eksport av eldre skip og oljeplattformer	1 705	2 508	877	1 049
Import av skip og oljeplattformer	-2 656	-1 557	-1 913	-845
Netto frakter	3 725	4 150	1 860	2 220
Reisetrafikk, netto	-1 103	-1 280	-572	-811
Andre tjenester, netto	-1 893	172	-1 511	61
Vare- og tjenestebalansen	-2 825	1 765	-130	400
Rente- og stonadsbalansen	-4 205	-5 115	-2 370	-2 240
A. Driftsbalansen	-7 030	-3 350	-2 500	-1 840
Herav:				
Skipsfart ²⁾	2 456	3 855	902	1 678
Oljevirkosomhet ²⁾	2 270	6 981	265	3 975
Andre sektorer	-11 756	-14 186	-3 667	-7 493
B. Langsiktige kapitaltransaksjoner, netto	11 864	5 825	7 887	1 900
Herav:				
Statsforvaltningen	7 217	3 211	5 222	825
Kommuner	417	-92	-58	-23
Statsbanker	1 944	2 250	1 254	1 168
Forretnings- og sparebanker	160	-19	147	-72
Andre finansinstitusjoner inkl. Norges Bank	37	-152	-111	-170
Skipsfart	-178	-393	166	40
Oljevirkosomhet	1 583	1 254	1 056	186
Andre private og offentlige foretak	684	-234	211	-54
C. Grunnbalansen (A+B)	4 834	2 475	5 387	60
D. Kortsiktige kapitaltransaksjoner ekskl. Norges Bank	2 897	2 752	-1 212	1 086
Herav:				
Statsforvaltningen	-851	6	-842	10
Kommuner	-411	542	-14	-51
Statsbanker	197	231	65	76
Forretnings- og sparebanker	2 202	2 379	155	1 625
Andre finansinstitusjoner	-70	-323	12	-162
Skipsfart	134	-336	92	-182
Oljevirkosomhet	674	-192	594	68
Andre private og offentlige foretak	-2 821	-1 263	-3 299	-649
Andre kortsiktige kapitaltransaksjoner og statistiske feil	3 843	1 708	2 025	351
E. Endring i Norges Banks kortsiktige netto fordringer overfor utlandet (C+D)	7 731	5 227	4 175	1 146
F. Tildelte SDR	-	201	-	-
G. Diverse reguleringer og poster som ikke inngår i internasjonale reserver	-379	-60	-127	-6
Endring i Norges Banks internasjonale reserver netto (E+F+G)	7 352	5 368	4 048	1 140

1) Prisen på naturgass er anslått på grunnlag av allment tilgjengelige opplysninger og oppgaver over transport- og terminalkostnader.

2) Utvalgte poster beregnet av Norges Bank.

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 6. Salgskurser for en del valutaer notert på Oslo Børs

	100 Danske kr.	100 Svenske kr.	1 Pund sterling	1 U.S. dollar	1 Canadisk dollar	100 Tyske mark	100 Schw. frcs.	100 Gylden	100 Belgiske frcs.	100 Franske frcs.	100 Lire
1972											
Gjennomsnitt	95,0685	138,8190	16,4822	6,5943	6,6616	206,9772	172,9671	205,6454	15,0086	130,9345	1,1326
Høyest	97,25	140,50	17,42	6,7375	6,7775	209,85	176,45	210,65	15,28	132,65	1,144
Lavest	93,45	137,25	15,32	6,51	6,575	204,35	169,85	203,00	14,855	128,65	1,122
1973											
Gjennomsnitt	95,619	132,179	14,076	5,749	5,749	217,208	182,252	206,914	14,836	129,722	0,994
Høyest	97,70	140,45	15,88	6,6525	6,69	229,50	190,95	220,35	15,20	132,60	1,145
Lavest	91,05	123,60	13,03	5,1625	5,1725	203,90	173,55	200,70	13,96	122,00	0,900
1974											
Gjennomsnitt	91,2076	124,9374	12,9440	5,5401	5,6637	214,1652	186,4446	206,2162	14,2536	115,5120	0,8601
Høyest	93,00	128,05	13,540	6,0875	6,1375	218,55	209,90	209,00	14,49	122,20	0,96
Lavest	89,10	122,65	12,24	5,1725	5,2725	209,30	178,35	200,90	13,85	107,00	0,812
1975											
Gjennomsnitt	91,4036	126,3002	11,5920	5,2469	5,1582	212,9871	202,9042	208,3742	14,2733	122,50	0,8107
Høyest	92,95	128,05	12,25	5,7475	5,62	217,60	213,45	209,75	14,48	126,35	0,841
Lavest	89,50	124,80	10,835	4,88	4,7425	209,45	193,75	202,75	14,055	116,45	0,783
1976											
Gjennomsnitt	90,6726	125,7118	9,8785	5,4656	5,5441	217,3794	218,6738	207,1706	14,2087	114,7255	0,6684
Høyest	91,90	127,75	11,32	5,6125	5,7950	220,85	229,05	211,15	14,505	125,55	0,827
Lavest	88,90	124,60	8,30	5,1725	5,0725	213,10	211,55	202,25	14,00	103,95	0,600
1977											
Gjennomsnitt	89,0675	119,3872	9,3198	5,3361	5,0423	230,1574	223,2496	217,6460	14,9294	108,8602	0,6096
Høyest	90,25	126,15	10,125	5,5280	5,2925	244,30	257,50	226,95	15,735	113,75	0,630
Lavest	87,50	109,80	8,785	5,1410	4,6975	219,65	205,25	210,45	14,335	104,65	0,593
1978											
Gjennomsnitt	95,4976	116,4418	10,0751	5,2501	4,6110	261,7173	295,7602	242,9771	16,7234	116,8504	0,6205
Høyest	99,15	119,65	10,565	5,4940	4,9450	275,85	350,60	255,30	17,47	123,00	0,642
Lavest	88,55	110,00	9,755	4,6750	4,0035	242,35	254,90	226,20	16,525	104,20	0,588
1979											
August											
Høyest	96,20	120,15	11,475	5,0675	4,3340	276,55	305,00	252,25	17,295	118,95	0,623
Lavest	95,50	119,20	11,16	5,0075	4,2750	274,70	303,55	249,95	17,175	118,25	0,617
31. August	95,75	119,70	11,335	5,0400	4,3150	275,85	304,00	251,30	17,23	118,45	0,621

Kilde: Oslo Børs, Norges Bank.

Tabell 7a. Bankenes kronelikviditet. Endringsanalyse¹⁾ (Mill. kroner)

Likviditetstilførsel+/inndragning—	1/1—31/7		Siste 3 mndr. pr. 31/7		Siste 12 mndr. pr. 31/7	
	1978	1979	1978	1979	1978	1979
1. Staten og andre offentlige konti	2 901	3 869	3 244	3 624	6 496	6 267
2. Publikums kassehold (oppgang —)	926	340	-348	-329	-752	-1 491
3. Nettosalg av valuta til Norges Bank	1 430	3 248	778	824	-4 642	92
4. Bankenes beholdninger av markeds- papirer (oppgang —)	..	-2 816	..	-2 717	..	-3 342
5. Sjekk-kreditter i Norges Bank	-135	-45	134	-67	-85	-14
6. Likviditetslån i Norges Bank	-5 113	-1 797	-3 758	-645	-3 123	-127
7. Norges Banks andre transaksjoner enn kreditt til banker og kjøp av valuta og markedspapirer fra banker	-226	-47	287	308	-1 581	-512
A. Primærlikvider (1+2+3+4+5+6+7)	-217	2 752	337	998	-3 687	873
Herav:						
a) Kassebeholdning	257	-57	241	189	190	-192
b) Folio i Norges Bank	130	588	255	-1 306	-283	556
c) Folio i Postgiro	13	48	-161	-58	12	64
d) Statskasseveksler	-617	2 173	2	2 173	-3 606	445
B. Pliktige primærlikvider ²⁾ (oppgang —)	3 852	-1 993	1 380	-1 909	3 472	-397
C. Disponible primærlikvider (A+B)	3 635	759	1 717	-911	-215	476
D. Likviditetslån i Norges Bank	-5 113	-1 797	-3 758	-645	-3 123	-127
E. Frie primærlikvider (C—D)	8 748	2 556	5 475	-266	2 908	603
Beholdningstall pr. utgangen av juli						
Frie primærlikvider					50	653
I mill. kroner					0,1	0,5
I prosent av forvaltningskapital						

1) Tallene bygger hovedsakelig på Norges Banks regnskap. Blant annet på grunn av ulik periodisering i forhold til forretnings- og sparebankenes egne oppgaver kan det oppstå avvik fra Statistisk Sentralbyrås bankstatistikk.

2) For banker uten primærreservekrav i henhold til kredittloven antok en at egne krav utgjorde 2% av forvaltningskapitalen i forretningsbanker og 1,5% i sparebanker. F.o.m. 1.8.78 ble disse tallene endret til 1,4% for begge bankgrupper.
Kilde: Norges Bank.

Tabell 7b. Bankenes valutalikviditet. Endringsanalyse (Mill. kroner)

Likviditetstilførsel+/inndragning—	1/1—30/6		Siste 3 mndr. pr. 30/6		Siste 12 mndr. pr. 30/6	
	1978	1979	1978	1979	1978	1979
1. Gjeld etc. i utlandet	499	1 534	224	900	-336	1 570
2. Tilførsel av valuta fra andre norske sektorer	-770	591	-603	-550	-5 415	-2 034
3. Nettokjøp av valuta fra Norges Bank	-1 557	-2 978	306	-1 016	6 169	305
A. Innskudd i utenlandske banker (1+2+3)	-1 828	-853	-73	-666	418	-159
B. Innskudd fra utenlandske banker	633	1 682	326	988	-224	1 571
C. Netto valutalikvider (A—B)	-2 461	-2 535	-399	-1 654	642	-1 730
Beholdningstall pr. utgangen av juni						
Netto valutalikvider					-1 197	-2 927
I mill. kroner						
I prosent av forvaltningskapital					-1,1	-2,2

Kilde: Statistisk Sentralbyrå og Norges Bank.

Tabell 8. Forretningsbankenes balanse (Mill. kroner)

	31/3 1978	30/6 1978	30/9 1978	31/12 1978	31/3 1979	30/6 1979
Primærlikvider	2 081	722	747	910	853	750
Stats- og statsgaranterte ihendehaverobligasjoner	11 350	11 631	11 820	13 123	13 048	13 670
Andre norske ihendehaver- obligasjoner	3 412	3 744	3 485	3 421	3 518	3 512
Innskudd i forretnings- og sparebanker	1 045	1 113	1 654	1 465	2 024	1 203
Innskudd i utenlandske banker	1 491	1 459	2 636	1 925	1 805	1 254
Lån til utlandet	122	110	167	199	207	234
Utlån til publikum	40 405	40 956	41 374	41 660	42 570	44 578
Øvrige aktiva — en bloc- avskrivninger	3 271	3 777	4 466	4 656	6 119	6 100
Aktiva i alt	63 177	63 512	66 349	67 360	70 143	71 300
Innskudd fra kunder i norske kroner	42 624	44 086	44 280	47 256	48 488	50 828
Innskudd fra kunder i utenlandsk valuta	2 548	2 352	2 635	2 955	2 766	2 781
Innskudd fra forretningsbanker	897	957	1 218	1 021	1 331	993
Innskudd fra sparebanker	1 929	2 594	2 960	2 756	2 545	2 218
Lån og innskudd fra Norges Bank	3 281	1 952	1 318	1 878	600	471
Utenlandske innskudd og lån i utlandet	3 009	3 362	3 280	3 427	3 947	5 005
Annen gjeld	4 302	3 233	4 725	3 590	6 723	4 350
Øvrige passiva	4 587	4 976	5 933	4 477	3 745	4 655
Passiva i alt	63 177	63 512	66 349	67 360	70 143	71 300
Spesifikasjoner:						
Fordringer på utlandet	2 329	2 358	3 621	2 901	2 744	2 232
Gjeld til utlandet	3 224	3 539	3 458	3 608	4 128	5 133
Garantier	14 927	15 483	15 862	15 489	15 153	14 799

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 9. Forretningsbankenes utlån til publikum (Mill. kroner)

	Månedlig utlåns- økning	1978		Månedlig utlåns- økning	1979	
		Faktiske tall	Kumulert utlånsøkning Sesong- korrigerede tall		Faktiske tall	Kumulert utlånsøkning Sesong- korrigerede tall
Januar	-150	-150	529	-374	-374	329
Februar	994	844	893	635	261	290
Mars	820	1 664	916	649	910	93
April	286	1 950	1 060	744	1 654	691
Mai	603	2 553	1 555	749	2 403	1 319
Juni	-346	2 207	1 028	514	2 917	1 632
Juli	-329	1 878	1 539			
August	258	2 136	1 896			
September	489	2 625	2 032			
Oktober	-317	2 308	2 385			
November	297	2 605	2 375			
Desember	306	2 911	2 952			

Kilde: Statistisk Sentralbyrå og Norges Bank.

Tabell 10. Forretningsbanker. Utlån og innskudd fordelt på publikumssektorer (Mill. kroner)

	31/3 1978	30/6 1978	30/9 1978	31/12 1978	31/3 1979
Utlån til:					
Kommuner	1 254	1 340	1 408	1 537	1 595
Næringslivet	24 930	25 592	25 765	25 515	26 062
Lønnstakere	13 921	13 703	13 802	14 312	14 576
Andre private sektorer	300	321	399	296	338
Utlån til publikum i alt	40 405	40 956	41 374	41 660	41 571
Innskudd fra:					
Kommuner	3 011	3 541	2 938	3 785	3 265
Næringsliv	17 370	16 901	18 344	19 712	19 742
Lønnstakere	17 910	18 873	18 828	19 751	20 571
Andre private sektorer	889	942	921	987	1 055
Innskudd fra publikum i alt	39 180	40 257	41 031	44 235	44 633

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 11. Forretningsbankenes utlån fordelt på næringer (Mill. kroner)

	30/9 1977	31/12 1977	31/3 1978	30/6 1978	30/9 1978	31/12 1978	31/3 1979
Utlån til:							
Jordbruk og skogbruk	381	416	442	503	536	558	563
Fiske og fangst	256	259	262	320	329	325	341
Bergverksdrift	256	283	262	296	387	276	300
Industri	7 538	7 344	7 925	8 185	7 817	7 809	8 189
Herav:							
Næringsmidler etc.	1 194	1 160	1 265	1 402	1 283	1 315	1 526
Trevarer	911	915	1 022	1 039	1 044	948	1 039
Treforedling	642	643	610	613	502	539	589
Kjemisk produksjon etc.	821	764	795	776	759	826	642
Metaller	717	759	717	670	514	616	510
Bygging av fartøyer	568	585	591	674	605	714	711
Verkstedsproduksjon	1 507	1 334	1 590	1 608	1 602	1 523	1 782
Kraft- og vannforsyning	94	128	108	90	109	99	94
Bygg og anlegg	1 565	1 480	1 577	1 658	1 708	1 666	1 678
Engros-, agentur- og detaljhandel	7 758	7 959	8 527	8 444	8 561	8 386	8 472
Hotell- og restaurantdrift	407	447	476	525	527	536	542
Utenriks sjøfart	855	736	741	812	734	730	671
Transport, lagring, post- og telekommunikasjon	1 067	1 147	1 210	1 260	1 292	1 260	1 314
Finansiering, eiendomsdrift og tjenesteyting til næringslivet	2 120	2 218	2 320	2 302	2 575	2 618	2 584
Sosial og personlig tjenesteyting	1 013	1 063	1 080	1 197	1 190	1 252	1 314
Utlån til næringslivet i alt	23 310	23 480	24 930	25 592	25 765	25 515	26 062

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 12. Forretningsbanker. Utlån til publikum fordelt på utlånsarter.
Bevilgete og disponerte lån (Mill. kroner)

	Bevilget		Disponerte lån		
	Kassekreditt	Byggelån	Kassekreditt	Byggelån	Nedbetalingslån
1977 — Desember	18 131	8 488	10 549	5 509	22 691
1978 — Juni	18 991	8 887	11 663	5 919	23 373
1978 — Desember	19 488	9 069	11 161	6 103	24 396
1979 — Juni	21 112	9 368	12 427	6 200	25 951
Endring i perioden					
1977 Januar/desember	1 976	1 203	1 499	1 009	3 205
1978 » »	1 357	581	612	594	1 705
1978 2. kvartal	860	399	1 114	410	682
1979 » »	1 624	299	1 266	97	1 555

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 13. Forretningsbankenes likviditet¹⁾ (Mill. kroner)

Ved utgangen av måneden	Primær- likvider	Pliktige primær- likvi- der ²⁾	Lån i Norges Bank	Frie primærlikvider (1-2-3)		Netto innskudd i utenlandske banker	Netto innskudd i spare- banker
				I alt	1 % av forv.kap.		
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1977 Desember	1 293	4 184	4 951	-7 842	-12,6	1 124	-609
1978 Januar	1 444	2 403	1 600	-2 559	-4,1	826	-1 524
Februar	952	2 366	4 150	-5 564	-8,8	68	-1 173
Mars	2 081	2 393	3 281	-3 593	-5,6	-935	-1 633
April	1 234	2 435	3 693	-4 894	-7,8	-559	-1 493
Mai	1 786	2 425	3 787	-4 426	-6,9	-950	-1 677
Juni	722	1 870	1 952	-3 100	-4,9	-1 295	-2 307
Juli	1 754	1 886	313	-445	-0,7	-1 310	-2 327
August	718	882	2 036	-2 200	-3,4	-394	-1 876
September	747	899	1 318	-1 470	-2,2	35	-2 711
Oktober	653	894	3 506	-3 747	-5,6	1 370	-2 884
November	789	918	899	-1 028	-1,5	1 105	-2 931
Desember	910	922	1 878	-1 889	-2,8	-700	-2 303
1979 Januar	2 620	931	201	1 488	2,1	-1 004	-2 586
Februar	839	934	1 715	-1 809	-2,7	-773	-2 228
Mars	853	945	600	-692	-1,0	-1 440	-1 999
April	735	966	781	-1 012	-1,5	-1 281	-1 962
Mai	724	980	1 796	-2 053	-2,8	-2 123	-1 898
Juni	750	1 030	471	-752	-1,1	-2 999	-1 858
Endring i perioden				(Prosentpoeng)			
1977 Januar/desember	-210	1 937	3 786	-5 933	-8,9	2 003	639
1978 » »	-383	-3 262	-3 073	5 953	9,8	-1 824	-1 694
1978 2. kvartal	-571	-2 314	-2 999	4 742	7,7	-2 419	-1 698
1979 » »	-160	108	-1 407	1 137	1,7	-2 299	445

1) Tallene bygger på Statistisk Sentralbyrås bankstatistikk. På grunn av ulik periodisering kan det oppstå avvik i forhold til Norges Banks regnskap. Se note 1, tabell 7a.

2) Se note 2, tabell 7a.

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 14. Sparebankenes balanse (Mill. kroner)

	31/3 1978	30/6 1978	30/9 1978	31/12 1978	31/3 1979	30/6 1979
Primærlikvider	2 062	1 378	682	627	617	1 518
Stats- og statsgaranterte ihendehaverobligasjoner	5 076	5 474	5 827	6 648	6 882	7 249
Andre norske ihendehaverobligasjoner	6 167	6 266	6 253	6 172	6 325	6 459
Innskudd i forretningsbanker	1 932	2 742	2 897	3 003	2 550	2 503
Innskudd i sparebanker	390	467	524	518	622	565
Utlån til publikum	30 980	31 704	32 121	33 376	34 168	35 898
Øvrige aktiva — en bloc avskrivninger	684	755	1 728	1 588	2 542	1 841
Aktiva i alt	47 291	48 786	50 032	51 932	53 706	56 033
Innskudd fra kunder i alt	41 908	43 260	43 515	46 744	47 544	49 533
Innskudd fra forretnings- og sparebanker	719	707	818	773	1 202	809
Lån og innskudd fra Norges Bank	584	292	568	283	349	226
Øvrige passivaposter	4 080	4 527	5 131	4 132	4 611	5 465
Passiva i alt	47 291	48 786	50 032	51 932	53 706	56 033
Spesifikasjoner:						
Fordringer på utlandet	222	208	326	424	363	286
Gjeld til utlandet	167	167	171	197	280	251
Garantier	1 297	1 437	1 553	1 656	1 733	1 788

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 15. Sparebankenes utlån til publikum (mill. kroner)

	Månedlig utlåns- økning	1978		Månedlig utlåns- økning	1979	
		Faktiske tall	Sesong- korrigerede tall		Faktiske tall	Sesong- korrigerede tall
Januar	20	20	310	17	17	342
Februar	153	173	537	145	162	554
Mars	369	542	761	630	792	1 026
April	118	660	947	247	1 039	1 348
Mai	151	811	1 101	371	1 410	1 729
Juni	431	1 242	1 240	1 112	2 522	2 500
Juli	-106	1 136	1 360			
August	86	1 222	1 608			
September	436	1 658	1 917			
Oktober	-90	1 568	2 030			
November	317	1 885	2 264			
Desember	1 029	2 914	2 895			

Kilde: Statistisk Sentralbyrå og Norges Bank.

Tabell 16. Sparebanker. Utlån og innskudd fordelt på publikumssektorer (Mill. kroner)

	31/12 1977	31/3 1978	30/6 1978	30/9 1978	31/12 1978	31/3 1979
Utlån til:						
Kommuner	1 782	1 856	1 835	1 949	2 098	2 204
Næringslivet	11 174	11 544	11 793	12 021	12 681	13 055
Lønnstakere	17 104	17 142	17 603	17 645	18 101	18 330
Andre private sektorer	429	438	473	506	495	580
Utlån til publikum i alt	30 489	30 980	31 704	32 121	33 375	34 169
Innskudd fra:						
Kommuner	4 348	4 004	4 283	3 829	4 698	4 085
Næringslivet	6 853	6 726	6 451	6 825	7 335	7 711
Lønnstakere	27 283	28 366	29 859	30 157	31 823	32 705
Andre private sektorer	1 285	1 325	1 257	1 315	1 422	1 450
Innskudd fra publikum i alt	39 769	40 421	41 850	42 126	45 278	45 951

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 17. Sparebankenes utlån fordelt på næringer (Mill. kroner)

	30/9 1977	31/12 1977	31/3 1978	30/6 1978	30/9 1978	31/12 1978	2 475 1979
Utlån til:							
Jordbruk og skogbruk	1 943	2 100	2 172	2 333	2 326	2 554	2 475
Fiske og fangst	152	162	170	167	176	180	188
Bergverksdrift	43	43	48	53	49	52	63
Industri	1 776	1 807	1 905	1 897	1 965	2 019	2 141
Herav:							
Næringsmidler etc.	410	423	451	472	479	516	556
Trevarer	348	346	368	382	390	387	412
Treforedling	36	50	34	31	46	47	36
Kjemisk produksjon etc.	97	109	111	110	110	113	118
Metaller	32	36	41	38	42	46	54
Bygging av fartøyer	133	132	146	115	125	129	153
Verkstedproduksjon	295	290	303	305	330	333	355
Kraft- og vannforsyning	215	208	193	185	184	185	191
Bygg og anlegg	1 053	1 028	1 040	1 098	1 172	1 175	1 251
Engros-, agentur- og detaljhandel	2 385	2 463	2 569	2 536	2 513	2 568	2 704
Hotell- og restaurantdrift	436	449	463	450	477	483	511
Utenriks sjøfart	15	20	20	18	17	21	22
Transport, lagring, post- og telekommunikasjon	629	671	710	698	724	769	783
Finansiering, eiendomsdrift og tjenesteyting til næringslivet	1 284	1 269	1 277	1 290	1 352	1 490	1 523
Sosial og personlig tjenesteyting	927	954	977	1 068	1 066	1 185	1 203
Utlån til næringslivet i alt	10 858	11 174	11 544	11 793	12 021	12 681	13 055

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 18. Sparebanker. Utlån til publikum fordelt på utlånsarter. Bevilgete og disponerte lån (Mill. kroner)

	Bevilget		Disponerte lån		
	Kassekreditt	Byggelån	Kassekreditt	Byggelån	Nedbetalingslån
1977 — Desember	4 548	6 903	2 540	4 703	23 220
1978 — Juni	4 992	7 123	3 046	4 842	23 817
1978 — Desember	5 277	7 490	3 050	5 214	25 112
1979 — Juni	5 973	7 809	3 656	5 310	26 932
Endring i perioden					
1977 Januar/desember	716	879	411	749	2 973
1978 » »	729	587	510	511	1 892
1978 2. kvartal	444	220	506	139	597
1979 » »	696	319	606	96	1 820

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 19. Sparebankenes likviditet¹⁾ (Mill. kroner)

Ved utgangen av måneden	Primærlikvider	Pliktige primærlikviditer ²⁾	Lån i Norges Bank	Frie primærlikviditer (1-2-3)		Netto innskudd i utenlandske banker	Netto innskudd i forretn.-banker
				I alt	1 % av forv.kap.		
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1977 Desember	2 472	2 895	545	-968	-2,1	140	992
1978 Januar	2 103	2 132	609	-638	-1,4	83	1 658
Februar	2 044	2 128	461	-545	-1,2	54	1 222
Mars	2 062	2 137	584	-659	-1,4	138	1 627
April	1 950	2 172	495	-717	-1,5	124	1 661
Mai	1 955	2 183	737	-965	-2,0	80	1 584
Juni	1 378	1 341	292	-255	-0,5	96	2 516
Juli	1 516	1 341	282	-107	-0,2	71	2 520
August	670	680	319	-329	-0,7	117	2 185
September	682	682	568	-568	-1,1	224	2 631
Oktober	678	682	376	-380	-0,8	740	3 146
November	605	697	495	-587	-1,2	632	2 636
Desember	627	709	283	-365	-0,7	308	2 762
1979 Januar	781	708	194	-121	-0,2	-34	2 821
Februar	644	717	250	-323	-0,6	238	2 606
Mars	617	728	349	-460	-0,9	167	1 947
April	669	749	259	-339	-0,6	29	2 163
Mai	658	760	424	-526	-1,0	55	1 860
Juni	1 518	1 521	226	-229	-0,4	72	2 267
Endring i perioden				(Prosentpoeng)			
1977 Januar/desember	1 207	1 631	368	-792	-1,7	121	-467
1978 » »	-1 845	-2 186	-262	603	1,4	168	1 770
1978 2. kvartal	-1 094	-1 554	-253	713	1,6	-44	1 524
1979 » »	891	812	-57	136	0,3	-236	-495

1) Se note 1, tabell 13.

2) Se note 2, tabell 7a.

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 20. Balanse for statsbanker¹⁾ (Mill. kroner)

	31/3 1978	30/6 1978	30/9 1978	31/12 1978	31/3 1979	30/6 1979
Kassebeholdning og bankinnskudd	1 675	1 432	1 977	1 661	1 567	1 457
Utlån i alt	58 528	61 039	63 617	67 102	70 102	72 622
Herav:						
Til publikum	56 078	58 548	61 383	64 354	67 335	69 479
Andre fordringer på statskassen	1 606	1 606	1 606	2 106	2 256	2 331
Andre aktiva	1 132	3 194	3 431	1 205	1 698	4 004
Aktiva i alt	62 941	67 271	70 631	72 074	75 623	80 414
Ihendehaverobligasjonslån						
Herav:						
I norske kroner	6 753	6 651	6 553	7 416	7 309	7 171
I utenlandsk valuta	6 480	7 705	9 007	10 106	11 188	12 356
Andre lån	44 306	46 494	47 386	49 164	50 225	52 464
Aksjekapital, fond m.v.	3 788	3 790	3 848	4 577	4 783	4 845
Andre passiva	1 614	2 631	3 837	811	2 118	3 578
Passiva i alt	62 941	67 271	70 631	72 074	75 623	80 414

1) Eksklusive Postgiro og Postsparebanken.

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 21. Balanse for private kredittforetak (Mill. kroner)

	31/12 1977	31/3 1978	30/6 1978	30/9 1978	31/12 1978	31/3 1979
Kassebeholdning og bankinnskudd	2 624	2 656	2 391	2 075	2 007	2 275
Utlån i alt ¹⁾	19 465	19 161	20 592	21 263	21 778	22 366
Herav fra institusjoner som finansierer:						
a) Realkreditt	6 393	6 662	6 982	7 291	7 658	7 824
b) Skip	7 511	7 552	7 906	8 069	8 190	8 338
Andre aktiva	309	468	314	381	328	474
Aktiva i alt²⁾	22 128	21 928	22 940	23 362	23 756	24 639
Ihendehaverobligasjonslån	20 479	20 352	21 477	21 802	21 899	22 814
Annen gjeld	228	288	236	236	318	305
Kapital, fond m.v.	1 421	1 288	1 227	1 324	1 539	1 520
Passiva i alt	22 128	21 928	22 940	23 362	23 756	24 639

1) Før avskrivning. 2) Etter avskrivning.

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 22. Balanse for private finansieringsselskaper (Mill. kroner)

	31/12 1977	31/3 1978	30/6 1978	30/9 1978	31/12 1978 ³⁾	31/3 1979
Bankinnskudd	174	179	163	215	222	268
Utlån til publikum ¹⁾	3 345	3 448	3 424	3 347	3 291 ⁴⁾	3 351 ⁴⁾
Utlån til andre sektorer	817	781	823	817	749	815
Andre aktiva	1 149	1 143	1 209	1 242	1 161	1 067
Aktiva i alt²⁾	5 377	5 433	5 503	5 504	5 423	5 501
Lån i norske finansinstitusjoner	1 539	1 559	1 781	1 636	1 799	1 785
Andre innenlandske lån	2 366	2 326	2 312	2 387	1 974	2 130
Lån i utlandet	110	84	46	88	64	31
Kapital, fond m.v.	672	677	685	778	827	740
Andre passiva	690	787	679	615	759	815
Passiva i alt	5 377	5 433	5 503	5 504	5 423	5 501

1) For avskrivning. 2) Etter avskrivning. 3) Statistikken er lagt om fra og med 31/12—78 og derfor ikke direkte sammenliknbar med tall for tidligere tidspunkter. 4) Beregnet av Norges Bank.
Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 23. Balanseutdrag for livsforsikringsselskaper (Mill. kroner)

	31/12 1977	31/3 1978	30/6 1978	30/9 1978	31/12 1978	31/3 1979
Aktiva:						
Kassebeholdning og bankinnskudd	317	546	391	322	605	596
Statsobligasjoner	1 523	1 703	1 948	2 330	2 689	3 066
Statsgaranterte obligasjoner	235	233	328	343	351	396
Andre norske ihennehaverobligasjoner	7 420	7 637	7 846	7 917	7 801	7 969
Utlån til publikum	11 272	11 528	11 791	12 128	12 311	12 495
Utlån til andre sektorer	602	624	577	458	477	619
Andre spesifiserte aktiva	1 499	1 532	1 566	1 604	1 659	1 701
Balanseutdrag i alt	22 868	23 803	24 447	25 002	25 893	26 842

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 24. Balanseutdrag for skadeforsikringsselskaper (Mill. kroner)

	31/12 1977	31/3 1978	30/6 1978	30/9 1978	31/12 1978	31/3 1979
Kassebeholdning og bankinnskudd	1 726	1 812	1 920	2 202	2 209	2 400
Stats- og statsgaranterte obligasjoner	2	1	1	1	1	1
Andre norske ihennehaverobligasjoner	112	127	117	125	122	129
Utlån til publikum	2 702	2 805	2 809	2 832	2 860	2 968
Utlån til andre sektorer	672	674	706	771	772	810
Andre spesifiserte aktiva	1 797	1 838	1 926	1 884	1 945	1 981
Aktiva i alt	7 011	7 257	7 479	7 815	7 909	8 289

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 25. Beholdning av norske ihendehaverobligasjoner fordelt på långivere
(Mill. kroner)

	31/12 1977	31/3 1978	30/6 1978	30/9 1978	31/12 1978	31/3 1979
Folketrygdfondet	12 338	12 525	12 621	12 618	13 050	13 939
Postsparebanken og Postgiro	4 523	4 467	4 602	4 539	4 472	4 420
Livsforsikringselskaper	9 179	9 573	10 122	10 490	10 841	11 431
Forretningsbanker	14 104	14 762	15 375	15 305	16 544	16 566
Sparebanker	10 927	11 244	11 740	12 080	12 821	13 208
Norges Bank	1 341	1 316	2 119	2 109	1 831	1 834
Andre	5 001	5 065	5 039	5 149	5 169	5 154
I alt ¹⁾	57 413	58 952	61 618	62 290	64 728	66 551

1) Her satt lik den samlede ihendehaverobligasjonsgjeld i norske kroner.
Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 26. Kreditt-tilførsel til private og kommuner (Mill. kroner)

	1. kvartal		Budsjett-tall for 1979 fra nasjonalbudsj. for 1979	Budsjett-tall for 1979 fra revidert nasjonalbudsj. for 1979
	1978	1979		
Utlån fra forretnings- og sparebanker ¹⁾	2 206	1 793	..	..
Herav:				
Ordinære lån fra forretningsbanker ²⁾	1 664	911	3 000	3 000
» » » sparebanker ²⁾	542	792	2 550	2 550
Private finansieringsselskaper	39	60	75	75
Utlån fra forsikringselskaper m.v.	370	300	1 150	1 150
Herav:				
Livsforsikringselskaper	256	184	1 000	1 000
Skadeforsikringselskaper	103	108	150	150
Statsbanker ³⁾	2 829	2 981	11 000	11 800
Private kredittforetak	500 ⁴⁾	588 ⁴⁾	3 100	1 400
Obligasjonsmarkedet	-120	-43		
Samlet spesifisert kreditt-tilførsel fra innenlandske kilder	5 824	5 679	20 875	19 975
Direkte kapitalinngang fra utlandet	3 152	1 228	6 225	4 075
Herav:				
Rederier	-302	-587	1 300	-400
Oljevirkosmhet	1 029	808	725	1 000
Andre private og kommuner	607	-350	900	2 475
Andre kortsiktige transaksjoner og statistiske feil	1 818	1 357	3 300	1 000
Samlet spesifisert kreditt-tilførsel	8 976	6 907	27 100	24 050

1) Inkl. valutalån med lisens.

2) Inkl. spesialkvote, i budsjettet 550 mill. kroner, som er skjønsmessig fordelt med 400 mill. kroner på forretningsbanker og 150 mill. kroner på sparebanker.

3) Inkl. Postgiro, Postsparebanken og Norges Bank.

4) Inkl. utlån til utlandet (som ikke lar seg skille ut i kvartalsstatistikken).

Tabell 27a. Endringer i publikums likviditet (Mill. kroner)

Likviditetstilførsel (+) Inndragning (—)	1/1—31/12		1/1—30/6		Siste 12 mndr. pr. 30/6	
	1977	1978	1978	1979	1978	1979
A. Sentralmyndighetenes inntektsoverskudd m.v. ¹⁾ (—)	372	2 789	—776	1 676	1 534	5 233
B. Sentralmyndighetenes låne- transaksjoner ²⁾	11 524	11 883	5 915	4 923	12 552	10 889
Herav:						
Statsbankenes utlånsøkning	8 668	10 900	5 094	5 125	9 933	10 931
C. Forretnings- og sparebankenes kreditt-tilførsel ³⁾ (+) og inntektsoverskudd (—)	13 157	6 887	1 200	4 160	8 892	9 829
Herav:						
Forretningsbankenes utlånsøkning	5 713	2 911	2 206	2 918	3 607	3 623
Sparebankenes utlånsøkning	4 133	2 913	1 241	2 522	3 241	4 194
D. Økning i skattefrie fonds- avsetninger og banksparing med skattefradrag (—)	—561	—933	—63	—233	—604	—1 103
E. Publikums netto valutasalg til bankene	—8 742	—7 284	—2 286	—1 852	—8 589	—6 395
F. Uspesifisert tilførsel inkl. statistiske feil	903	—94	—367	—1 504	—450	—1 658
G. Endring i publikums likviditet i alt (A+...+F)	16 653	13 248	3 623	7 170	13 335	16 795
Herav:						
Sedler og mynt	1 832	971	—650	—260	919	1 361
Innskudd på anfordring	3 159	1 814	1 251	2 253	1 413	2 816
Ubenyttede kassekreditter og byggelån	1 080	1 053	—220	876	1 598	2 146
Tidsinnskudd ekskl. banksparing med skattefradrag	10 582	9 410	3 242	4 304	9 405	10 472
H. Endring i publikums likviditet i prosent av likviditetsmassen	16,0	11,0	3,0	5,4	12,0	13,5

Merk: Publikum er i prinsippet definert som andre innenlandske sektorer enn staten, sosiale trygder og banker.

1) Omfatter den del av statens overskudd for lånetransaksjoner og statsbankenes inntektsoverskudd som gir innenlandsk likviditetsvirkning, trygdeforvaltningens inntektsoverskudd samt økning i inntekt på skattekonti i banker og Postgiro. Fra anslaget over statens inntektsoverskudd har en, for å komme fram til den innenlandske likviditetsvirkning, korrigert for statens netto renter og stønader til utlandet. Trygdeforvaltningens inntektsoverskudd er antatt å svare tilnærmet til fondsopplegg i folketrygden (inkl. ufordelte renteinntekter) og økning i Rikstrygdeverkets plasseringer i form av kontolån til statskassen og innskudd på Postgiro. Økning i Folketrygd-

fondet som følge av innlemming av andre trygder er holdt utenfor.

2) Omfatter publikums nettokjøp av stats- og statsbankobligasjoner (—), Folketrygdefondets nettokjøp av §15-obligasjoner (+), statsbankenes utlånsøkning (+), statens spesifiserte utlånsøkning og aksjekjøp (+), kontolån til statskassen fra publikum (—) og kreditt-tilførsel fra Norges Bank, Postgiro og Postsparebanken (+).

3) Omfatter bankenes nettokjøp av §15-obligasjoner, økning i utlån og økning i ubenyttede kassekreditter og byggelån.

Kilde: Statistisk Sentralbyrå, Norges Bank samt diverse spesialoppgaver.

Tabell 27b. Sammensetningen av publikums likviditet¹⁾ (Mill. kroner)

Beholdningstall ved utgangen av perioden	Sedler og mynt	Innskudd på anfordring	Ubenyttede kasse-kreditter og byggelån	Sum	Tids-innskudd	Publikums likviditet i alt	Endring siste 12 mndr. i publikums likviditet i alt	
							Belop	%
1969	6 524	7 219	5 772	19 515	24 549	44 264	3 254	7,9
1970	7 284	8 218	6 420	21 922	28 050	49 972	5 708	12,9
1971	7 999	9 151	7 525	24 675	31 162	55 837	5 865	11,7
1972	8 754	10 934	8 355	28 043	34 310	62 353	6 516	11,7
1973	9 444	12 832	8 901	31 177	38 511	69 688	7 335	11,8
1974	10 774	14 100	9 824	34 698	42 243	76 941	7 253	10,4
1975	12 392	16 264	11 868	40 524	48 210	88 734	11 793	15,3
1976	14 257	19 170	13 663	47 090	56 782	103 872	15 138	17,1
1977								
Januar	13 848	20 901	13 857	48 606	57 719	106 325	14 724	16,1
Februar	13 756	19 720	13 513	46 989	59 040	106 029	15 160	16,7
Mars	13 785	21 689	12 944	48 418	58 916	107 334	17 710	19,8
April	13 824	20 418	12 816	47 058	60 259	107 317	15 497	16,9
Mai	13 808	19 642	13 070	46 520	59 860	106 380	15 199	16,7
Juni	14 520	22 167	12 925	49 612	61 201	110 813	15 690	16,5
Juli	14 434	21 512	14 013	49 959	62 519	112 478	16 096	16,7
August	14 396	21 353	14 072	49 821	63 905	113 726	16 839	17,4
September	15 217	21 059	13 951	50 227	63 648	113 875	17 169	17,8
Oktober	15 280	22 680	14 977	52 937	65 466	118 403	17 891	17,8
November	15 203	21 322	15 023	51 548	63 652	115 200	16 399	16,6
Desember	16 089	22 329	14 743	53 161	67 364	120 525	16 653	16,0
1978								
Januar	15 442	23 493	15 016	53 951	68 536	122 487	16 162	15,2
Februar	15 257	21 546	14 801	51 604	69 516	121 121	15 092	14,2
Mars	14 778	22 949	14 227	51 954	69 371	121 325	13 991	13,0
April	14 847	21 510	14 305	50 662	70 513	121 175	13 858	12,9
Mai	14 761	22 287	13 889	50 937	70 597	121 534	15 154	14,3
Juni	15 439	23 580	14 523	53 542	70 606	124 148	13 335	12,0
Juli	15 277	23 642	15 426	54 345	71 441	125 786	13 308	11,8
August	15 321	22 882	15 019	53 222	72 656	125 878	12 152	10,7
September	16 167	22 707	15 284	54 158	72 126	126 284	12 409	10,9
Oktober	16 253	24 430	15 819	56 502	73 346	129 848	11 445	9,7
November	16 173	23 587	15 923	55 683	72 614	128 297	13 097	11,4
Desember	17 060	24 143	15 796	56 999	76 774	133 773	13 248	11,0
1979								
Januar	16 355	24 949	16 347	57 651	78 792	136 443	13 956	11,4
Februar	16 187	23 529	16 020	55 736	80 196	135 932	14 811	12,2
Mars	16 166	24 152	16 105	56 423	79 751	136 174	14 849	12,3
April	16 056	24 728	15 542	56 326	81 186	137 512	16 337	13,3
Mai	16 011	23 343	15 746	55 100	80 225	135 325	13 791	11,4
Juni	16 800	26 396	16 669	59 865	81 078	140 943	16 795	13,5
Juli	16 505	26 375	17 866	60 746	82 061	142 807	17 021	13,5

1) Eksklusive banksparing med skattefradrag og Folketrygdfondets innskudd på termin.

Tabell 28. Forretningsbanker. Rente- og provisjonssatser på nye utlån i norske kroner (Prosent p.a.)¹⁾

	Veksler		Utlån mot avbet.kontr.		Kassekreditter		Byggelån		Andre utlån		Utlån i alt	
	Rente	Provisjon	Rente	Provisjon	Rente	Provisjon	Rente	Provisjon	Rente	Provisjon	Rente	Provisjon
	Under 1 år		Over 1 år		Under 1 år		Over 1 år		Under 1 år		Over 1 år	
1. kvartal 1978												
Lavest	9,9	1,3	11,7	0,4	8,5	0,9	8,8	1,3	9,5	0,0	9,0	0,0
Høyest	11,3	1,8	12,8	1,8	9,1	1,7	9,3	1,6	12,5	1,5	12,6	1,4
2. kvartal 1978												
Lavest	10,0	1,3	11,7	0,4	8,7	0,9	8,8	1,3	9,4	0,0	9,1	0,0
Høyest	11,4	1,8	12,6	1,8	9,7	1,4	9,2	1,6	12,9	1,5	13,1	1,4
3. kvartal 1978												
Lavest	10,7	1,2	12,2	0,4	9,8	0,8	9,2	1,4	9,6	0,0	9,1	0,0
Høyest	11,9	1,7	13,1	1,8	10,3	1,5	9,8	1,5	13,4	1,0	13,6	1,0
4. kvartal 1978												
Lavest	10,7	1,2	12,2	0,4	9,8	0,8	9,2	1,4	9,6	0,0	9,1	0,0
Høyest	11,9	1,7	13,1	1,8	10,3	1,5	9,8	1,5	13,5	1,0	13,6	1,0
1. kvartal 1979												
Lavest	10,7	1,2	12,2	0,4	9,8	0,8	9,2	1,3	9,6	0,0	9,1	0,0
Høyest	11,9	1,8	13,1	1,7	10,2	1,5	9,8	1,5	13,5	1,0	13,7	1,0
Engangsprovisjon: (Prosent av lånebeløp)												
1. kvartal 1978												
Lavest		0,2		0,2		0,2		0,2		0,1		0,2
Høyest		0,6		0,8		0,7		0,5		0,5		0,7
1. kvartal 1979												
Lavest		0,1		0,2		0,3		0,2		0,2		0,2
Høyest		0,5		0,8		0,7		0,5		0,5		0,7

1) Rente- og provisjonssatsene er veide gjennomsnitt av det de enkelte banker oppgir som vanlig laveste, henholdsvis høyeste sats for de forskjellige arter av utlån. Oppgavene fra bankene er for øvrig beheftet med en viss usikkerhet, og små endringer i tallene må ikke tillegges noen vekt. Se for øvrig kommentarene i artikkel i Penger og Kreditt nr. 2/1978.

Tabell 29. Sparebanker. Rente- og provisjonssetter på nye utlån i norske kroner (Prosent p.a.)¹⁾

	Veksler		Utlån mot avbet.kontr.				Kassekreditter				Bygglån				Andre utlån				Utlån i alt			
	Rente		Provisjon		Rente		Provisjon		Rente		Provisjon		Rente		Provisjon		Rente		Provisjon			
1. kvartal 1978																						
Lavest	10,6	0,8	12,1	0,3	8,5	0,8	8,3	1,3	9,7	0,0	8,9	0,0	8,9	0,0	8,9	0,0	8,8	0,3				
Høyest	11,5	1,4	12,6	1,5	9,2	1,4	8,6	1,4	12,3	0,7	12,2	0,5	12,2	0,5	12,2	0,5	11,3	1,4				
2. kvartal 1978																						
Lavest	10,6	0,8	12,1	0,4	8,5	0,8	8,3	1,3	9,7	0,0	9,0	0,0	9,0	0,0	9,0	0,0	8,9	0,3				
Høyest	11,6	1,4	12,6	1,6	9,2	1,4	8,6	1,4	12,4	0,9	12,2	0,9	12,2	0,9	12,2	0,9	11,4	1,4				
3. kvartal 1978																						
Lavest	11,1	0,6	12,3	0,4	9,3	0,8	8,4	1,3	9,7	0,0	9,0	0,0	9,0	0,0	9,0	0,0	9,0	0,3				
Høyest	11,9	1,4	12,8	1,6	9,9	1,4	8,7	1,4	12,8	0,8	12,7	0,5	12,7	0,5	12,7	0,5	11,8	1,4				
4. kvartal 1978																						
Lavest	11,1	0,7	12,3	0,4	9,3	0,8	8,5	1,3	9,7	0,0	9,1	0,0	9,1	0,0	9,1	0,0	9,0	0,3				
Høyest	12,0	1,4	12,8	1,5	9,9	1,4	8,8	1,4	12,8	1,1	12,7	0,5	12,7	0,5	12,7	0,5	11,8	1,4				
1. kvartal 1979																						
Lavest	11,1	0,7	12,3	0,4	9,3	0,8	8,4	1,3	9,8	0,0	9,1	0,0	9,1	0,0	9,1	0,0	9,0	0,3				
Høyest	12,0	1,3	12,8	1,5	9,7	1,4	8,8	1,4	12,8	1,2	12,7	0,4	12,7	0,4	12,7	0,4	11,8	1,4				
Engangsprovisjon: (Prosent av lånebeløp)																						
1. kvartal 1978																						
Lavest		0,1		0,2		0,1		0,1		0,2		0,2		0,1		0,2		0,2				
Høyest		0,5		0,7		0,5		0,5		0,5		0,5		0,5		0,5		0,6				
1. kvartal 1979																						
Lavest		0,1		0,2		0,1		0,1		0,2		0,2		0,1		0,2		0,2				
Høyest		0,4		0,8		0,5		0,5		0,5		0,5		0,5		0,6		0,6				

1) Se fotnote til tabell 28.

Tabell 30. Forretningsbanker. Rentesatser på nye bankinnskudd fra kunder i norske kroner (Prosent p.a.)¹⁾

	Folio- innskudd	Lønns- konti ²⁾	Anfor- dring i alt	3 mndr. oppsigelse	12 mndr. oppsigelse	Langtids- sparing ³⁾	Termin og andre vilkår Under 1 år 1 år og over	Bundne innskudd	Tids- innskudd i alt	Alle innskudd
1. kvartal 1978										
Lavest	0,1	3,1	0,7	5,0	7,5	..	6,6	7,2	7,5	6,6
Høyest	1,9	3,8	2,3	5,1	7,5	..	10,7	9,1	7,5	8,6
2. kvartal 1978										
Lavest	0,1	3,9	0,9	5,0	7,5	..	7,5	7,1	7,5	6,9
Høyest	1,8	4,4	2,3	5,1	7,5	..	11,6	9,5	7,5	8,9
3. kvartal 1978										
Lavest	0,1	4,0	0,9	5,0	7,5	..	7,2	7,2	7,5	6,8
Høyest	1,8	4,6	2,4	5,1	7,6	..	10,9	9,5	7,5	8,6
4. kvartal 1978										
Lavest	0,1	4,0	0,9	5,0	7,5	..	6,7	7,5	7,5	6,7
Høyest	2,2	4,6	2,7	5,0	7,6	..	10,9	9,4	7,5	8,6
1. kvartal 1979										
Lavest	0,1	4,0	0,9	5,0	7,5	8,1	6,3	7,7	7,5	6,5
Høyest	1,8	4,3	2,3	5,1	7,6	10,1	10,2	9,4	7,5	8,3

1) Se fotnote til tabell 28.

2) På lønnskonti gis vanligvis rente bare av laveste saldo hver måned.

3) Langtidsparing (inkl. sparebrev o.l.) er utskilt som egen innskuddsart med virkning fra 31/12 1978. Fram til den dato er slike innskudd tatt med under andre innskuddsarter.

Tabell 31. Sparebanker. Rentesatser på nye bankinnskudd fra kunder i norske kroner (Prosent p.a.)¹⁾

	Folio- innskudd	Lønns- konti ²⁾	Anfor- dring i alt	3 mndr. oppsigelse	12 mndr. oppsigelse	Langtids- sparing ³⁾	Termin og andre vilkår		Bundne innskudd	Tids- innskudd i alt	Alle innskudd
							Under 1 år	1 år og over			
1. kvartal 1978											
Lavest	0,4	3,3	1,5	5,1	7,5	..	6,5	7,6	7,5	6,5	5,7
Høyest	2,0	3,8	2,7	5,1	7,5	..	9,5	8,7	7,5	6,8	6,1
2. kvartal 1978											
Lavest	0,4	3,9	1,7	5,1	7,5	..	6,5	7,7	7,5	6,5	5,7
Høyest	2,1	4,4	2,9	5,1	7,5	..	9,8	8,9	7,5	6,8	6,2
3. kvartal 1978											
Lavest	0,4	4,0	1,7	5,1	7,5	..	6,2	7,7	7,5	6,5	5,7
Høyest	2,3	4,5	3,1	5,1	7,6	..	9,5	9,0	7,5	6,8	6,2
4. kvartal 1978											
Lavest	0,4	4,0	1,7	5,1	7,4	..	6,2	7,8	7,5	6,5	5,7
Høyest	2,7	4,3	3,3	5,1	7,6	..	9,5	8,9	7,5	6,9	6,3
1. kvartal 1979											
Lavest	0,2	4,0	1,6	5,0	7,4	7,4	6,2	7,8	7,5	6,5	5,7
Høyest	2,4	4,4	3,1	5,1	7,6	10,1	9,4	9,0	7,5	6,9	6,3

1) Se fotnote til tabell 28.

2) På lønnskonti gis vanligvis rente bare av laveste saldo hver måned.

3) Langtids sparing (inkl. sparebrev o.l.) er utskilt som egen innskuddsart med virkning fra 31/12 1978. Fram til den dato er slike innskudd tatt med under andre innskuddsarter.

Norges Bank Oslo

	<i>Postadresse</i>	<i>Telefon</i>	<i>Telex</i>
Hovedsetet	Postboks 336 Sentrum, Oslo 1	(02) 41 21 20	11369 nbank n
Valutaavdelingen	Postboks 735 Sentrum, Oslo 1	(02) 41 01 50	11375 nbfdp n

Norges Banks seddel- og myntproduksjon

Norges Banks Seddeltrykkeri	Nedre Slottsgt. 1 b, Oslo 1	(02) 42 70 80	19888 nbs n
Den Kongelige Mynt	Postboks 53, 3601 Kongsberg	(03) 73 14 86	17211 mynt n

Norges Banks avdelinger

Arendal	Postboks 23, 4801 Arendal	(041) 21555	21760 nba n
Bergen	Postboks 699, 5001 Bergen	(05) 2137 20	42155 nbber n
Bodo	Postboks 327, 8001 Bodo	(081) 21060	64353 nbbo n
Drammen	Postboks 86, 3001 Drammen	(03) 83 74 91	19790 nbd n
Fredrikstad	Postboks 158, 1601 Fredrikstad	(032) 16575	19820 nbfd n
Gjøvik	Postboks 12, 2801 Gjøvik	(061) 75100	19830 nbgk n
Halden	Postboks 97, 1751 Halden	(031) 84564	19840 nbhdn n
Hamar	Postboks 115, 2301 Hamar	(065) 27754	19860 nbhm n
Hammerfest	Postboks 55, 9601 Hammerfest	(084) 11344	64354 nbhf n
Haugesund	Postboks 233, 5501 Haugesund	(047) 28500	42893 nbhd n
Kristiansand S.	Postboks 204, 4601 Kristiansand S.	(042) 23070	21880 nbch n
Kristiansund N.	Postboks 80, 6501 Kristiansund N.	(073) 72911	55261 nbcs n
Larvik	Postboks 140, 3251 Larvik	(034) 81300	21890 nbl n
Lillehammer	Postboks 208, 2601 Lillehammer	(062) 50045	11834 nbllil n
Skien	Postboks 87, 3701 Skien	(035) 27540	21107 nbks n
Stavanger	Postboks 18, 4001 Stavanger	(045) 20000	33047 nbsta n
Tromsø	Postboks 475, 9001 Tromsø	(083) 81624	64141 nbtrm n
Trondheim	Postboks 564, 7001 Trondheim	(075) 28060	55056 nbtrh n
Vardo	Postboks 68, 9951 Vardo	(085) 87621	64355 nbvar n
Ålesund	Postboks 380, 6001 Ålesund	(071) 21710	42894 nbaal n

